

TAVŞANLI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yerel Süreli Yayın
Yıl: 1 Sayı: 1 Ocak 2011
Altı ayda bir yayınlanır

ISSN
2146-3174

SAHİBİ

Tavşanlı Araştırmaları Grubu Adına
Numan HATİPOĞLU
Tavşanlı Kaymakamı

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Ömer Faruk DİNÇEL

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

İsmail KARTAL

YAYIN KURULU

Ahmet ÖZTÜRK
Hacer YILMAZ
Hasan EFE
İsmail KARTAL
Mecit AMİL
Melahat ASLAN
Mesut KOCAMAN
Numan HATİPOĞLU
Orhan KASAP
Ömer Faruk DİNÇEL
Sabahattin DÜLGER
Yakup ÇELEBİ

İLETİŞİM

Tavşanlı Kaymakamlığı
KÜTAHYA
Tel: 0274. 614 10 09
Faks: 0274. 614 69 59
tavsanliarastirmalari@gmail.com
ismailkartal43@gmail.com
omerfarukdincel@gmail.com

**BASKI
UYUM AJANS
ANKARA**

Dergide yer alan yazı ve fotoğrafların sorumluluğu sahiplerine aittir. İzinsiz yazı, belge ve fotoğraf kullanılamaz.

T.C.
TAVŞANLI
KAYMAKAMLIĞI

T.C.
TAVŞANLI
BELEDİYESİ

T.C.
TAVŞANLI TİCARET
ve SANAYİ ODASI

EDİTÖRDEN

Tavşanlı Araştırmaları Dergisi, 2010 yılında Tavşanlı Kaymakamı Sayın Numan Hatipoğlu'nun başlatmış olduğu Tavşanlı Kültür ve Tarih Araştırmaları Projesiyle birlikte çıkartılması düşünülmüştü. Dergimizin çıkması 2011'in Mart ayını buldu. Bu ilk sayıyla birlikte Tavşanlı halkının huzurlarına çıkmanın heyecanını ve gururunu yaşıyoruz. Amacımız ve arzumuz Tavşanlı'nın her yönüyle araştırılmasını, tarihinin ve kültürünün halkımıza öğretilmesini ve şehir bilincinin oluşturulmasını sağlamaktır.

İnsanlarımızın yaşadığı çevreyi tanımalarını sağlamak tüm ekibimizin en temel vazifesidir. İnsanlarımız tarihini sevsin, geçmişine sahip çıksın istiyoruz. Bu doğrultuda özellikle hedef kitlemiz olan öğrencilerimizin ve genç neslin bilinçlenmesini çok ama çok önemsiyoruz.

Tavşanlı'da Kaymakamlık, Tavşanlı Belediyesi, Tavşanlı Ticaret ve Sanayi Odası ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün önderliğinde tarih ve kültür amaçlı çalışmalar yapılması düşünülmektedir. Bunlardan en önemlisi Tavşanlı'da bir "Kent Müzesi"nin kurulması projesidir. Kent Müzesi'ne uygun bir binanın tespit edilmesiyle birlikte bu projenin de hayat bulacağı müjdesini şimdiden vermek istiyoruz. İnşallah yakın bir zamanda Tavşanlı'da özlediğimiz Kent Müzesi kurulacaktır.

Sayfaları tüm halkımıza açık olan bu dergimizde herkesin ilgisini çekecek araştırma yazıları, fotoğraflar ve belgeler olacaktır. Sizlerden gelen yazılar ve görsel malzemeler muhakkak yayın kurulumuz tarafından değerlendirilecektir.

Dergimizde özellikle yerel tarih ve kültür konularında yapılacak öğrenci araştırmalarına ve onlardan gelecek görsel materyallere yer vereceğiz. Öğrencilerden gelecek araştırma yazılarının bizim için değeri daha da büyük olacaktır. Öğrencilerimizi bu konuda çok önemsiyoruz. Zira onları da Tavşanlı Kaymakamlığının bünyesinde oluşturulan "Tavşanlı Araştırmaları" ekibinde yer almalarını sağlayacağız. Bu hususta Tavşanlı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğümüz Sayın Sabahattin Dülger Bey'in de destekleri ve olumlu yönde görüşleri var.

Dergimiz Ocak ve Haziran aylarında olmak üzere yılda iki kez yayınlanacaktır. Bu sayımızı genel olarak Tavşanlı'nın tanıtımına ayırdık. Dosya konusu olarak Tavşanlı'nın tarihini, coğrafyasını ve kültürünü ele aldık. Bu sayımızda Koordanisyon ekibimiz Tavşanlı tanıtım dosyalarını hazırlarken, yayın kurulumuzda bulunan yazarlarımız da çeşitli araştırma yazılarıyla dergiye katkı sağladılar. Yine bu sayımızda bir öğrencimizin yazısına yer vermeyi uygun gördük.

Dergimizi severek ve beğenerek okuyacağınızı umuyoruz. Her türlü olumlu ve olumsuz eleştirileriniz, görüşleriniz çalışmalarımıza katkı sağlayacaktır. Önümüzdeki sayıda yepyeni konu başlıklarıyla ve yeni araştırma dosyalarıyla karşınızda olacağız.

Tavşanlı Araştırmaları Dergisinin Tavşanlı halkı tarafından sahiplenilmesini ve uzun yıllar yayımlanmasını temenni ediyoruz. Ellerden, dillerden, gönüllerden düşmemek, Haziran 2011'de ikinci sayımızda buluşmak üzere...

Ömer Faruk Dinçel
Genel Yayın Yönetmeni

Belge:

(Ömer Faruk Dinçel Arşivi)

Yorum:

Yukarıdaki belge, Tavşanlı Kaymakamlığına yazılmış bir dilekçedir. Dilekçeyi yazanın adı ve dilekçenin tarihi belirtilmemiştir. Muhtemelen vaktiyle Orhaneli'ye daha sonra da Tavşanlı'ya bağlanmış bir köyden olan vatandaşımızın yazdığı dilekçedir.

Bu dilekçeden; Dilekçeyi yazanın oğlunun adının Rumi 1307 / Miladi 1891 doğumlu Mehmed olduğunu, Mehmed adlı şahsın Çanakkale Harbinde iki defa yaralanıp gâzi olduğunu, çeşitli cephelerde bilfiil savaştığını, yedi sene askerlik yaptığını, işgal yıllarında Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine girerek Yunanlılara karşı mücadele eden Parti Pehlivan'ın

yanında yer alarak **Gördes Harbine** katıldığını, daha sonra **Simav**'da jandarmalık görevinde bulunduğunu, **Simav** ve **Tavşanlı** çevresinin işgal altına girmesinden sonra **Eğrigöz Dağında** saklandıklarını, ardından **Sülye** (Cevizdere) **Savaşına** katıldığını, Yunan posta askerlerini imha ettiklerini, **Boyacızâde Mehmed Efendi**'nin kurmuş olduğu müfrezeye katılarak **Domaniç**'te kendilerinden kat kat üstün olan düşman taburlarına karşı savaştıklarını, bir kısmını imha ederek bir kısmını da canlı olarak esir aldıklarının araştırılmasını ve herkesçe kabul edilmiş olan bu gerçeklerin aydınlanması halinde sunulan bu yazının aşağısına ek olarak tasdik edici yazının yazılarak **Orhaneli Kazası Kaymakamlığına** gönderilip bilgi istenmesi kararınıza sunulmuştur. Emir ve buyruk sizindir. şeklinde bir talepte bulunulduğu anlaşılmaktadır.

İçindekiler

S. No Konu

- 5 Başlarken - *Numan Hatipoğlu*
- 6 Haberler
- 10 Bunları Biliyor musunuz?
- 11 Tavşanlı Araştırmaları / Dosya: Tavşanlı'nın Tanıtımı
- 11 Tavşanlı Adı
- 11 Tavşanlı Coğrafyası
- 14 Tavşanlı Tarihi - *Ömer Faruk DİNÇEL*
- 18 Tavşanlı'nın Tarihi Şahsiyetleri
- 20 Tarihi Camiler
- 26 Tavşanlı Belediyesi'nin Kuruluşu
- 26 Tavşanlı'nın Kaza Oluşu
- 27 Tavşanlı Belediye Müzesi
- 28 Ada Köprüsü
- 28 Tavşanlı Kalesi
- 29 Tavşanlı Leblebisi
- 30 Tavşanlı'da Leblebicilik - *Mehmet KÖSE*
- 32 Tunçbilek'te Linyit Kömürünün Bulunuşu
- 33 Garp Linyitleri İşletmesi'nin Kuruluşu
- 33 Tavşanlı Ticaret ve Sanayi Odası
- 34 Değerlerimiz/Mehmetçik Çamı
- 34 Tavşanlı'da Nüfus, Eğitim
- 35 Suyla Gelen Sağlık: Göbel Kaplıcası
- 36 Tavşanlı Mozaigi
- 36 Tavşanlı Linyitspor
- 38 Temettuat Defterlerine göre Hüseyin Efendi Mahallesi- *İsmail KARTAL*
- 40 Tavşanlı 3 Eylül'de mi kurtuldu? - *Hasan EFE*
- 42 Tavşanlı Mevlevihanesi - *Mesut KOCAMAN*
- 44 Öğrenci Araştırmaları / Merkezyeniköy - *Hasane USLU*
- 46 Köylerimiz / Bir Garip Tecelli Kızılbük - *Mustafa UYSAL*
- 49 Tavşanlı Kilidi
- 50 Tavşanlı'da Eski Evlerimiz ve Fonksiyonları - *Fevzi COŞGUN*
- 52 Sahipsiz Miras / Moymul Hamamı - *Melahat ARSLAN & Hacer YILMAZ*
- 53 Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Tavşanlı
- 53 Bir Öğrenciye Ait 1938 Yılında Yazılan Gezi Notu
- 54 Kürt Ahmedin Belindedir Kemeri - *Emel ÖRGÜN*
- 55 Fadime'nin Öyküsü-*Halil ORAL*
- 56 Kurum Tarihi / Zeytinoğlu Kütüphanesi
- 57 Yörgüçlü Muhtar Nazif'in Ağıdı - *Ahmet ÖZTÜRK*
- 59 Renklerin ve Desenlerin Dili - *İbrahim ESEN*
- 60 Hatıralar/Kıbrıs Gazisi İsmail Yaman'ın Anıları
- 64 Bir zamanlar Köprücek Köyünde Oynanan Çocuk Oyunları - *Yakup ÇELEBİ*
- 66 Tavşanlı Kitaplığı
- 67 Tozlu Raflardan Çıkanlar
- 68 Tavşanlı Albümü
- 69 Ceddin Deden Neslin Baban
- 70 Alamet-i Fârîka
- 71 Opanöz Köyü Cami İçindeki Hat Yazıları
- 72 Merak Edilenler / Tavşanlı Tayyaresi

*Yalnız seksen guruşdur
5 desti, 10 hasır, 03 süpürge, 62 perdelik, ----, 80*

*Bâdî-i terkim senedi oldur ki
Tavşanlı nahiyesinin hükümet konağında vâki
olan mesarîf-ı cüzîyesi esmânından olan ber mûcib
bilâ yalnız seksen guruşun nahiye-i mezkûr mal
sandığından ahz ve makbuzum olduğunu mübeyyin
işbu senedim i'tâ kılındı. 24 Kânûn-ı evvel 301
Pul (Tavşanlı Hükümet Konağı Odacısı) imza: (Es-
seyyid İbrahim*

Açıklaması

*Senedin yazılma sebebi şudur ki diye başlayan ve
Tavşanlı Hükümet Konağı Odacısı Seyyid İbrahim
tarafından 1885 yılında yazılan bu belgede; Tavşanlı
nahiyesi hükümet konağına testi, hasır, süpürge ve
perdelik alındığı, yapılan masrafın 80 kuruş tuttuğu
ve paranın da mal sandığından alındığı, elinde
makbuzun bulunduğu belirtilmektedir.*

Tarih ve kültür araştırmaları her geçen gün önem kazanmaktadır. Bilgi çağında olduğumuzu ifade ettiğimiz bir dönemde tarihimizden ve kültürümüzden ne kadar haberdarız. Yeni nesillere bu bilgileri aktarabiliyor ve onları bu hususta meraklandırabiliyor muyuz? Bu soru bu çalışmanın fitili oldu. Tavşanlı ilçesinde özellikle öğretmenlerimizden ve hatta halkımızdan birçok insanın bu alanda eser verdiğini gözlemlemek memnuniyet verici.

Bu çalışma ile hem ilçemiz için hem de ilimiz için araştırma yapanları teşvik etmeye çalışacağız. Özellikle yaptıkları pek çok çalışma akademik eser olabilecek nitelikte olan öğretmenlerimiz ile diğer halk bilimi araştırmacılarının burada yer alacak yazıları tarihe düşecek notlar niteliğinde olacaktır ümidindeyim.

Yarını doğru okumak için geçmişimizle köprülerimizin tam ve sağlam olması gerekmektedir. Türk Kültürü her geçen gün yıpratılmakta, geleceğimizin güvencesi olan gençler özünden uzaklaşmakta ve kendi değerlerinden yoksun ve yabancı kültürlerin etkisi altına girme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Kültürün önemini çok iyi kavrayan Cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Önder Mustafa Kemal ATATÜRK bu gibi çalışmaları desteklemiş Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumunu kurmuştur.

Eski kaynaklar biryana yakın tarihimizin belgeleri ve kayıtları yok olup gitme riski altındadır. Kurtuluş

Savaşına katılıp evlerine dönen birçok Gazimizin hatıraları kayıt altına alınamadığından yok olup gitmiştir. Dolayısı ile maalesef bizler tarih yazmak ve tarihi vesikaları korumak hususunda zayıf kalmaktayız. Bu kaygılar, ilçemizde oluşturduğumuz komisyon marifeti ile tarihi ve kültürel mirası korumak ve kayıt altına almak için çalışma yapılmasına temel oluşturmıştır.

Tavşanlı şehir merkezi, beldeleri ve köyleri ile zengin bir tarih ve kültür dokusuna sahiptir. Bu dergi ilçemizde ve çevremizde tarihi ve kültürel mirasın araştırılıp belgelenmesi ve korunması, bu yerleşim birimlerinin ve dolayısıyla ülkemizin bellek ve kimliğinin sürdürülmesi ve kayıt altına alınması adına önemli bir çalışmadır. Tavşanlı'nın, belde ve köylerinin dünüyle bugünü arasında bağlantı kurarak günümüz insanları ile gelecek kuşaklar arasında bir köprü kurulmasına vesile olacaktır.

Bu ve bunun gibi çalışmalar ile bilgi-belge verilerine dayanan yazılı ve görsel materyalleri tarayarak elde edilecek sonuçlar, toplumsal sorunların çözüme ulaştırılması ve çağdaş yaşam biçiminin şekillendirilmesi için bir araç olarak kullanılacaktır.

Çalışmamızın hayırlı olması dilekleriyle bu çalışmalarda emeği geçen Tavşanlı Belediyesi, Tavşanlı Ticaret ve Sanayi Odası, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Tavşanlı Kültür ve Tarih Araştırmaları Komisyonu üyelerine teşekkürlerimi sunarım.

Tavşanlı'nın Kültürü ve Tarihi Araştırılacak

Tavşanlı Kaymakamlığı, Tavşanlı Belediyesi, Tavşanlı Ticaret ve Sanayi Odası ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün önderliğinde başlatılan ilçenin tarihi ve kültürünün araştırılması çalışmalarına tüm hızıyla devam ediliyor. Bu amaçla oluşturulan Tavşanlı Kültür Araştırma Komisyonu 4. toplantısını 12 Ocak 2011 tarihinde Kaymakam Numan Hatipoğlu

başkanlığında Kaymakamlık Toplantı salonunda gerçekleştirdi. Araştırma komisyonu üyelerinin katıldığı istişare toplantısında pilot bölge seçilen Balıköy ve çevresindeki köylerde Mart ayı içinde araştırmaların başlanması kararı alındı. Buna göre köylerde tarih ve kültürel açıdan alan araştırmaları yapılacak, unutulmaya yüz tutmuş değerlerimiz koruma altına alınacak.

Tavşanlı Kültür ve Tarih Araştırmaları Komisyonu yapmış olduğu bir toplantı sonrasında

Tavşanlı'da Kent Müzesi Kurulması Düşünüyor

*Numan Hatipoğlu
Tavşanlı Kaymakamı*

Tavşanlı Kaymakamı Numan Hatipoğlu'nun ve Tavşanlı Kültür ve Tarih Araştırmaları Gurubunun başlatmış olduğu, Tavşanlı Belediyesi'nin de destek verdiği Tavşanlı Kent Müzesi projesi çalışmaları devam ediyor. Kent Müzesine uygun bir binanın bulunması halinde bu proje de gerçekleştirilmiş olacak. Her geçen gün yok olan tarihi ve kültürel değerlerimizin muhafazası ve sergilenmesi için bu müzenin kurulmasının gerekli olduğu konusunda hemfikir olan Tavşanlı Kültür ve Tarih Araştırmaları Gurubu da çalışmalarına şimdiden başlamış durumda. Bu güzel projenin gerçekleşebilmesi için Tavşanlı halkının da desteğini isteyen Kaymakam Numan Hatipoğlu, uygun binanın bulunması halinde derhal Kent Müzesi tabelasının asılacağını ve çalışmaların hızlanacağını söyledi.

Ada Mesireliği Tavşanlı ile Barışıyor

Mustafa Güler
Tavşanlı Belediye Başkanı

Tavşanlı halkının bir dönem mesire alanı olarak kullandığı, uzun bir zamandan beri de kullanılmayan Ada Mesireliği Tavşanlı Belediyesi tarafından hazırlanan projeyle yeniden hayat buluyor. Tavşanlı Belediye Başkanı Mustafa Güler: Tavşanlı Ada Mesireliği ile ilgili çalışmalara 2011 yılının Mayıs-Haziran aylarında

başlanacağını, projenin tamamlandığında içinde spor kompleksinin, anfi tiyatrunun, düğün salonunun, kafeteryanın, iki adet büfenin, yürüyüş yollarının, otoparkın, çocuklara yönelik oyun alanlarının ve piknik alanlarının olacağını bir de Kocasuyun üzerine köprü inşa edeceklerini ifade etti.

Eren Dede'nin mezar taşı kitabesi beton içinde

Tavşanlı'nın manevi dinamiklerinden olduğu düşünülen, bu güne kadar adı, sanı ve kim olduğu tam olarak bilinmeyen Eren Dede'nin mezar taşı kitabesi, betona gömülü olduğundan okunamamakta. Kitabenin betonun içinden çıkartılıp okunması bu mezarda yatan şahsın halk tarafından tanınmasına vesile olacaktır.

Tarihi Miras: Moymul Hamamı

1858 yılında inşa edilen ve günümüze kadar ayakta kalabilen tarihi Moymul Hamamı restorasyon ve ilgi bekliyor.

Moymul Hamamı kitabesi

Kültür ve Tarih Araştırmaları Komisyonu Çalışmalarına Başladı

Tavşanlı kültürü ve tarihinin bir ekip ruhuyla daha detaylı bir şekilde araştırılması için kurulan Tavşanlı Araştırmaları Komisyonu ilk çalışmalarına 2011 yılı için pilot bölge seçilen Balıköy ve çevre köylerinden başladı. Çeşitli branşlarda öğretmen ve araştırmacının bulunduğu araştırma ekipleri tüm planlarını, yaptığı istişare toplantılarında tamamlamış durumda. Ekibin içinde 30'a yakın

araştırmacının ve 5 gurubun yer aldığını belirten Komisyon Başkanı ve Sağlık Meslek Lisesi Müdürü İsmail Kartal, köylere yönelik yapacakları çalışmalar sırasında Kent Müzesi için uygun olan envanterin de toplanacağını ve yok olmak üzere olan tarihi ve kültürel değerlerimizin bu şekilde korunup gelecek nesillere miras bırakılmasını sağlayacaklarını dile getirdi.

Öğrenciler Kültür ve Tarih Araştırmalarına Katılacak

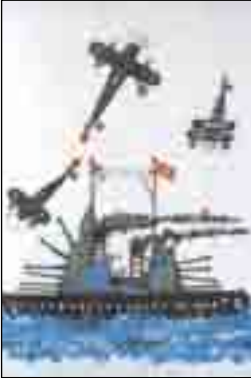

Sabahattin Dülger
Tavşanlı İlçe Milli Eğitim Müdürü

Tavşanlı İlçe Milli Eğitim Müdürü Sabahattin Dülger, Tavşanlı Kültür ve Tarih Araştırmaları Gurubunun hem ilçe merkezine hem de ilçenin köylerine yönelik yapacakları araştırma gezilerine araştırmayı seven, kültürüne sahip çıkacak, tarihe meraklı öğrencilerin de

katılacaklarını ve Tavşanlı'daki okul öğrencilerine tarihi sevdirmek istediklerini dile getirdi. Dülger; çalışmalara katılmak isteyen öğrencilerin okuldaki öğretmenleriyle irtibat kurmalarını ve konuyla ilgili taleplerini dile getirmelerini söyledi.

Opanöz Köyü camisindeki resim, süsleme ve yazılar ilgi çekiyor

Cami içindeki resim

Tavşanlı'nın Opanöz köyünde caminin duvarlarındaki resim, süsleme ve hat yazıları camiye gelenlerin ilgisini çekiyor. Tavşanlı Kültür ve Tarih Araştırmaları Ekibi tarafından yapılan araştırma sonucunda duvarlarında ayet, hadis ve beyitler yer alan bu güzel caminin 1907 yılında inşa edildiği tespit edildi.

Şapçı Köyündeki tahta minare görenlerin ilgisini çekiyor

Şapçı Köyündeki tahta minare köye ziyarete gelenlerin ilgi odağı olmaya devam ediyor. Hangi tarihte yapıldığı bilinmeyen, 100 yıldan fazla bir geçmişe sahip olduğu düşünülen tahta minare ve yanı başındaki eski cami, uzun zamandan beri kullanılmamakta.

Tahta minare

Dede Bâli Türbesi kitabesindeki kurşun izinin sırrı

Dede Bali Türbe Kitabesi

Halk arasında Mülayim Dede olarak bilinen Dede Bâli Türbesinin kitabesi işgal yıllarında bir Yunan askeri tarafından kurşunlanmıştır. Cevizdere Harbi sonrasında Nisan 1922 tarihinde Kuvay-ı Milliyeciler ve çetelerin Tavşanlı'ya yapacakları baskını haber alan Yunan subayı, Mülayim Tepe'ye bir top çıkartır. Amacı baskın yapacak çeteleri yok etmektir. Fakat bazı nedenlerden dolayı baskın yapılmayacağını haber alan Yunanlılar, kızgınlıklarını belli ederler ve içlerinden biri türbenin kitabesine kurşun sıkır. Kitabeden seken kurşun Yunan askerini öldürür. İşgal yıllarının tanığı olan o kitabedeki kurşun izi ibretlik bir belge olarak halen durmaktadır.

Tarihi Miras: Çavuş Hamamı

Tavşanlı merkezinde Çavuş Cami yakınında bulunan tarihi Çavuş Hamamı, bakımsızlıktan her geçen gün yıkılıyor. Bina taşları bir bir düşen 150 yıllık tarihi hamam, restorasyon göreceği ve başka bir amaçla da olsa Tavşanlı kültürüne yeniden hizmet edeceği günleri bekliyor.

Çavuş Hamamı

Fevzi Coşgun'dan çocuklara yönelik boyama kitabı

Tavşanlı eski belediye başkanlarından ve Tavşanlı TEMA temsilcisi Araştırmacı-yazar Fevzi Coşgun'un ilçemizdeki tarihi ve kültürel değerlerimizin çocuklara öğretilmesini amaçlayan boyama kitabı Ocak ayı içerisinde Tavşanlı Belediyesi tarafından bastırıldı.

Yayın Kurulundan

Kıymetli Okurlarımız

Tarihî ve kültürel değerlerimiz her geçen gün yok olup gidiyor. Geçmişini bilmeyen milletlerin geleceği de olamaz. Bunu hepimiz biliyoruz. En azından gelecek nesillere miras bırakabilmek için mevcut değerlerimize sahip çıkalım, bunları koruyalım istiyoruz. Tavşanlı'da da her

geçen gün tarihi evlerimiz, tarihi eserlerimiz zarar görüyor, kültürümüz yok olup gidiyor. Bu duruma daha ne kadar seyirci kalacağız. Atalarımızın yaptıkları güzel eserler var. Onlardan miras kalan güzel örf ve adetlerimiz var. Bunları koruma ve yaşatma bilinci içerisinde olabilirsek ne mutlu bizlere. Bu bilinç içerisinde

evinizdeki ve elinizdeki her türlü belgeyi, fotoğrafı kopya da olsa dergimize gönderin, değerlendirelim. Göndereceğiniz evrakla hem dergimiz hem Tavşanlı Tarihi daha da zenginleşecek, bunda sizin de katkınız olacaktır. Bilgi paylaşılsın, tarihimiz aydınlansın, insanlarımız öğrensin diyorsanız haydi..

■ Bunları Biliyor musunuz?

- ❑ Tavşanlı ovasının höyükler yönünden Türkiye'nin en zengin ovalarından biri olduğunu..
- ❑ Beyköy'ün Tavşanlı'dan önce kurulduğunu..
- ❑ Ulu Caminin doğu kısmında ve bitişiğindeki türbenin Arslan Bey'e ait olduğunu..
- ❑ Dede Bâli Türbesinin Mülayim Tepe'de olduğunu..
- ❑ Mülayim Tepe'nin eski bir kale olduğunu..
- ❑ Tavşanlı'da ilk yapılan caminin Kavaklı Camisi olduğunu..
- ❑ Kavaklı Camisinin eski isimlerinin Yukarı Cami ve Çarşı Cami olduğunu..
- ❑ Tavşanlı'nın 1919 yılında kaza (ilçe) yapıldığını..
- ❑ Tavşanlı Belediyesi'nin 1855 yılında kurulduğunu..
- ❑ Tavşanlı'da Cuma, Cumartesi ve Salı günleri olmak üzere haftada üç gün Pazar kurulduğunu..
- ❑ Cumhuriyet meydanında yer alan Belediye Müzesinin Cumartesi ve Pazar günü hariç açık ve ücretsiz olduğunu..
- ❑ Leblebi üretiminde Tavşanlı'nın Türkiye genelinde söz sahibi olduğunu..
- ❑ Leblebinin Tavşanlı'da 30'dan fazla çeşidinin yapıldığını..
- ❑ Tavşanlı'nın leblebi, kömür, çorap imalatı, temizlik ürünleri, peçete, süt ürünleri, sucuk üretiminde markalaştığını ve ününün ülke sınırları dışına çıktığını..
- ❑ Kütahya'nın futboldaki gururu olan TKİ Tavşanlı Linyitspor'un Banka Asya Birinci Liginde oynadığını..
- ❑ Tavşanlı Ticaret ve Sanayi Odası tarafından üç ayda bir Kıvılcım Dergisi'nin çıkartıldığını..
- ❑ Tavşanlı'da günlük 2, haftalık 1, iki aylık 1 adet olmak üzere 4 gazetenin çıktığını..
- ❑ Tavşanlı'da tek televizyon kanalının TTV olduğunu..
- ❑ Alternatif Radyo'nun Tavşanlı'da tek radyo kanalı olduğunu..
- ❑ Tavşanlı ile ilgili ilk araştırma kitabının Ahmet Kamil Güvenç tarafından yazılan Dikenli Bahçe olduğunu..
- ❑ Tavşanlı'da ilk gösterilen filmin 1935 yılı yapımı 'Aysel Bataklı Damın Kızı' olduğunu..
- ❑ Kütahya ilçeleri içinde en çok kitabın Tavşanlı'daki yazarlar tarafından çıkartıldığını..
- ❑ Tavşanlı'nın güvecinin ve cimcik aşının meşhur olduğunu..
- ❑ Salı ve Cuma günlerinin kayınvalide ve kayınpederi ziyaret günü olduğunu..
- ❑ Ramazan ayının onbeşinde damadın, kayınvalidesine susamlı helva götürdüğünü..
- ❑ Ünlü Film yönetmeni Ahmet Uluçay'ın Tepecik Beldesinden olduğunu..
- ❑ Güzelyurt (Seliköy) köyünün biberinin, Opanöz köyünün ıspanağının, Tepecik Beldesinin manda kaymağının, Çukurköy'ün leblebisinin, Çamalan (Alabarda) köyünün efelerinin meşhur olduğunu..

Tavşanlı'nın Tanıtımı

Tavşanlı'nın Adı

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde yer alan en eski tarihli vesikalarda **Tavşanlı nahiyesi** ve Tavşanlı nahiyesinin merkezi **Bazar karyesi** (Pazar köy) ismine rastlanmaktadır. (B.O.A. MAD.262. 0074)

Tavşanlı adının nereden geldiği konusunda bahseden iki önemli kaynak vardır; Bunlardan birisi ünlü seyyah Evliya Çelebi, diğeri de Charles Texier'dir. Her iki seyyaha göre de Tavşanlı adı, günümüzde Tavşanlı'nın kurulmuş olduğu sahrada tavşanların bol olmasından ileri gelmektedir. Tavşanlı'da halk arasında da şöyle bir rivayet anlatılır; *Yıldırım Bayezid yanında bulunan diğer görevlilerle birlikte Bursa'dan Kütahya'ya Germiyan Beyinin kızını görmeye gelirken Tavşanlı sahrasından geçer. O zamanlar buraları fundalık-çalılıktır. Yıldırım Bayezid, burada avlanır ve tavşanların bol olmasından dolayı da "Buranın tavşanı çok" der. O günden bu güne burası "Tavşanlı" olarak kalır.*

Tavşanlı Coğrafyası

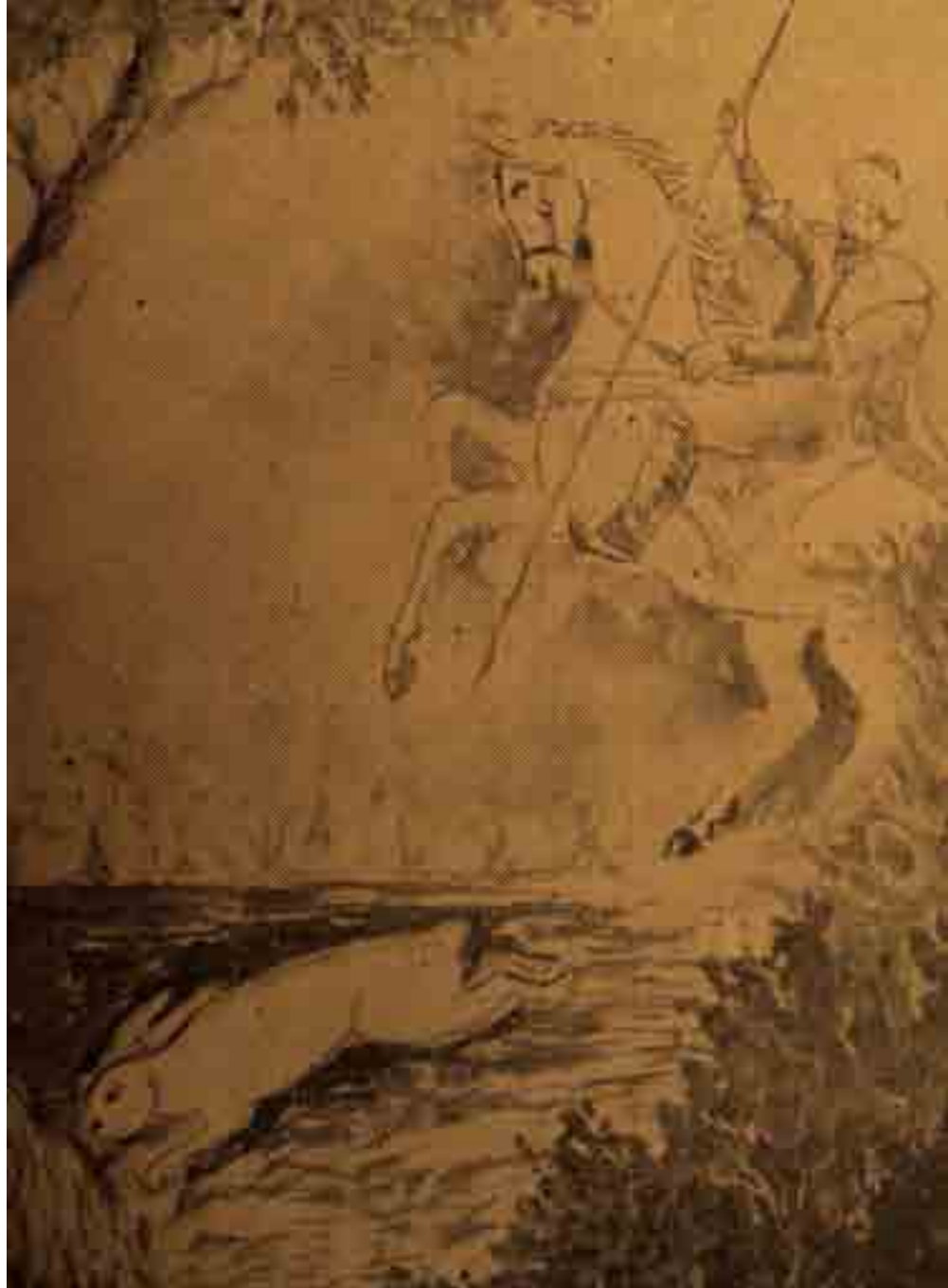
Kütahya'ya bağlı olan Tavşanlı İlçesi, Ege Bölgesi içinde Kütahya'nın kuzeybatısındadır. Doğusunda; Kütahya İli, kuzeyinde; Domaniç İlçesi, güneyinde; Simav ve Emet İlçeleri, batısında ise Harmancık İlçesi bulunur.

Tavşanlı; 39° 31.8' Kuzey enlemlerinde ve 29° 28.8' Doğu boylamlarında yer alır.

İlçenin denizden yüksekliği 860 metredir. Yüzölçümü ise 1.804 km²'dir.

Ege, Marmara ve İç Anadolu bölgeleri arasında bir geçiş iklimi özelliği taşır.

İlçede 70.000 hektar ekilebilir tarım alanı bulunmakta olup, 52.000 hektarlık kısmı ekili 14.000 hektarı nadas alanı, 12.000 hektarlık kısmı da mera olarak kullanılmaktadır.

Yıldırım Bayezid 'in Tavşanlı'da tavşan avlaması.

Tavşanlı'nın çevresindeki dağlarda karaçam, kayın, ardıç, kızılçam, sarıçam, meşe, Mehmetçik çamı (Piramidî çam), köknar ve kavak gibi ağaç çeşitleri bulunur. Dağların kapladığı alan; 242.779 hektardır. Bunun % 51'i yani 123.905'i

ormanlık, 81.315 hektarı koru, 42.590'ı da baltalıktır. Tavşanlı ormanları 430 ile 2.100 metre yükseltiler arasındadır.

Dünyada iğne yapraklı Piramidal/Ehrami Karaçam ağaçları sadece Tavşanlı ve çevresinde

Tavşanlı Ovası

bulunmaktadır. Vakıfköy'ün güneydoğusunda Tabiatı Koruma Alanında 1.000-1.100 metre yükseklikte 250 hektarlık bir alanda yayılma göstermiştir. Bu saha en yoğun ve topluca yayıldığı saha olması açısından önem arz eder.

Kayaboğazı Barajı

Bu çama (Vakıfköy'ün yanı sıra) aynı zamanda Merkezyeniköy, Dulkadir, Kozluca köylerinde de rastlanır. Halk arasında bu çama "Selviçam" veya "Uzunçam" adı verilir. Yine Vakıfköy sınırları içindeki sahada ardıc, saçlı meşe, titrek kavak, söğüt ve ıhlamur bulunur.

İlçenin güneybatısında; 2.181 metre yüksekliğinde Eğrigöz Dağı, batısında; 1.443 metre yüksekliğindeki Okluk Dağı, güney ve güneybatısında; 1.613 metre yüksekliğinde Boduğan Dağı, kuzeydoğusunda; 1.370 metre yüksekliğinde Yaylacık Dağı, kuzeybatısında; Tekirdağ bulunur. Yeşildağ ise Kütahya, Köprüören ve Tavşanlı ovalarının kuzeyindeki en önemli yükseltidir. Yükseltisi Tepelce'de 1.533 metredir.

Tavşanlı Ovası, doğudan batıya 12 km., kuzeyden güneye ise 5.10 km. genişliğindedir. Ova, alüvyonlarla kaplıdır. Bu toprakların kalınlığı 2 ile 30 metre arasında değişir. Ova, 7.000 hektardır.

En önemli akarsuyu (Adırnaz Çayı olarak bilinen) Kocasu'dur. Toplam 130 km.dir. Kolları ise; Örencik Ovasında birleşen Göçek Dere (Bedir Dere) ve Tavşanlı Ovası yakınlarında birleşen Güdüllü Çayı'dır. Kocasu, Esatlar köyü'nden doğarak Tavşanlı Ovası'ndan geçerek Domanıç ilçe topraklarına girer. Kırıkdere ve Ilıcaksu'dan çıkan Sarıkız Suyunu da alarak Keles-Orhaneli ilçe sınırlarından geçerek önce Apolyond Gölü'ne oradan da Marmara Denizine ulaşır.

İlçe sınırlarında içme suyunun sağlandığı Kayaboğazı Barajı ile Kuruçay, Köprücek ve Ayvalı Göletleri bulunur. İlçe, ikinci derece deprem kuşağındadır.

Tavşanlı Tarihi

Ömer Faruk DİNÇEL
Tarih Öğretmeni

Yanmış hamur ve arpa taneleri (Tavşanlı Müzesi).

Tavşanlı ve çevresinde yaşamış eski uygarlıkların tarihi M.Ö 4000'li yıllara kadar gitmektedir. Bir başka ifadeyle Tavşanlı'da yerleşim tarihi günümüzden 6010 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Tavşanlı ovasının yapılan araştırma ve arkeolojik kazılar sonucunda İlk Madenler Çağından beri yerleşim sahası olduğu anlaşılmıştır.

Tavşanlı-Tunçbilek'te 1977 yılında Boyalık ve Gevence mevkilerinden çıkan buluntular Kalkolitik Dönemden (Taş-Maden Devri/4000-3000) kalmadır.

Kalkolitik dönem sonrasında Tunç Devrine (M.Ö.3000-2000) ait kalıntılar Kayı köyü'nde bulunmuştur. Atatürk, 1928 yılında Kayı

köy yakınlarındaki höyükte araştırma ve kazı yaptırmıştır. 1987 yılında Kayaboğazi Barajındaki ikinci adacıkta toprağın altından Tunç Çağına ait (M.Ö.3000) yanık buğday parçaları çıkmıştır. Çıkan bu yanık buğdaylar, Tavşanlı Müzesinde sergilenmektedir. Yortan Kültürünün (Bakır Çağ) bezekli kaplarının Tavşanlı'da bulunmuş olması çok önemlidir. M.Ö. 2000 dolaylarında, Kaneş ve diğer İç Anadolu yerleşmelerinde çarkta yapılmış tek renkli bir seramik türü görülür; yüzey araştırmalarına göre bu türün ataları, kuzeybatı Anadolu'da, özellikle Tavşanlı'da görülmüştür.

Tavşanlı-Harmancık yolu üzerinde, Köprücek köyü sınırlarında olan ve halk

arasında Deliktaş olarak bilinen eser 8.Yüzyıla ait Frig kaya mezarıdır. Mezarın üçgen alınlığı bulunur.

Kuruçay, Göbel, Çardaklı, Tepecik köylerini kapsayan sahada (halk arasında Palanga adı verilen) antik bir yerleşim yeri bulunur. 2006 yılında Çardaklı köyü yakınlarında ortaya çıkartılan 100 m²lik mozaik, Roma dönemine ait bir tapınağın kalıntılarıdır. Çıkan bu kalıntının en önemli özelliklerinden birisi de üzerinde cam mozaiklerinin olmasıdır.

Tavşanlı'yı ziyaret eden Hamilton, Texier, Perrot, Munro ve Körte gibi araştırmacılar Tavşanlı'da bulunan kitabelerin bir kısmını yazdıkları eserlerde yayınlamışlardır.

Sunak kalıntısı.

Tavşanlı'da bulunan mezar stellerinin yanı sıra Zeus Bronton'a, Hosios'a ve Ana Tanrı'ya ithaf edilmiş sunaklar, bir şeref kitabesi, lahit kapakları ve arşitrav parçaları vardır.

Tavşanlı Ovası, arkeolojik değerler bakımından Türkiye'nin en zengin ovalarından biridir. Höyükler yönünden çok zengindir. En önemli höyükler; Ada mevkiindeki Tavşanlı höyüğü, Sorgun mevkiindeki höyük ve Kayı köy höyüğüdür.

Tavşanlı'nın antik dönemde hangi coğrafyada yer aldığına bakarsak dönem dönem sınırların değiştiği Frigya sahasında veya bu saha sınırında yer almıştır. Tavşanlı ve çevresi Küçük Phrygia'da ya da sonradan kazanılmış anlamına gelen Phrygia Epiktetos yöresinde, Phrygia ile Mysia arasında sınır bir bölgede yer almıştır.

Tavşanlı, Germiyanlıların 1260 yılında Kütahya'ya gelmelerinden çok önce (1118 yılı öncesinde) Yörüklerin gelip yerleştiği bir yerleşim yeridir. Tavşanlı'nın en eski camisi olduğu bilinen ve hayırsever bir Yörük tarafından yaptırıldığı bilinen Kavaklı Camisinin yapım kitabesinde Hicri 511 yılı, yani miladi 1118 yılı okunmaktadır.

Malazgirt Zaferinden 47 yıl sonra veya Germiyan Aşiretinin 1260 yılında Kütahya'ya gelmelerinden 142 yıl önce Tavşanlı'da Kavaklı cami inşa edilmiştir. O halde Germiyan Aşiretinin henüz Kütahya'ya gelmediği bir dönemde Tavşanlı'ya Yörük ve Türkmenlerin gelip yerleştiğini söyleyebiliriz.

Yörenin tamamen Türk hakimiyetine girmesi ise Germiyan dönemine rastlar. Tavşanlı adının nereden geldiği

Kayı köy höyüğü

Frigya Epiktetos

konusunda değişik rivayetler bulunur. Evliya Çelebi'ye göre köy ve sahralarında tavşanı bol olduğundan dolayı Tavşanlı denmiştir. 19.yüzyıl Anadolu'sundan bizlere önemli bilgiler veren ünlü gezgin Charles Texier de İlçenin, Tavşanlıların çokluğundan dolayı bu ismi aldığını Küçük Asya (Asia Mineure) adlı eserinde belirtir.

Kaynaklarda Eğrigöz sübaşısı olarak geçen ve ümeradan

olan Arslan Bey'in Tavşanlı'ya gelişi konusunda Şakaik adlı eser, Arslan Bey ve sülalesinin üçüncü Osmanlı Sultanı I.Murad Hüdavendigâr zamanında Horasan'dan Tavşanlı'ya geldiğini yazar.

Beceroğlu (veya Bicaroglu) sülalesinin Tavşanlı yöresine gelişiyle beraber Tavşanlı ve Emet(Eğrigöz), idare âmirliği konumunda Sübaşılık ile yönetilmeye başlanmıştır. Arslan Bey'in ağabeyi olan ve Tokat'ta

medfun bulunan Beceroğlu Hamza Bey, II.Murad'ın lalasıdır.

Hicri 783/Miladi 1381-2 yılında Tavşanlı, Osmanlılara çehiz olarak verilmiştir. Evlilik 1378'de çehiz olarak verilme de 1381 de olmuştur.Fakat Yıldırım Bayezid'in 1402'de Ankara Savaşında Timur'a yenilmesiyle Osmanlı Fetret dönemine girmiş ve akabinde daha önce Osmanlı hakimiyetine giren beylikler yeniden bağımsız hale gelmişlerdir. Yıldırımın oğulları arasındaki taht mücadelesinden galip çıkan Çelebi Mehmed'den sonra yerine oğlu II.Murad geçmiştir. İşte bu dönemde 1428'de Germiyan Hükümdarı Yakup Çelebi'nin vasiyeti üzerine Germiyan toprakları, tekrar Osmanlı'ya katılmıştır.

Tavşanlı'nın diğer bir önemli şahsiyeti de halk arasında Mülayim Dede olarak bilinen Dede Bali'dir. Dede Bali, Orhan Bey döneminde dünyaya gelmiş,

sırasıyla I.Murad, Yıldırım Bayezid ve Çelebi Mehmed dönemlerini görmüştür. II. Murad'ın tahta çıktığı yıl olan 1421'de de vefat etmiştir. Türbesi, Mülayim Tepede olup Tavşanlı'nın da sembolü olmuştur. Dede Bali aynı zamanda Arslan Bey'in de damadıdır.

Molla Fenarioğlu tarafından 16.yy.da (1521 yılı) yapılan bir teftiş sonrasında Harmancık'ın (Bursa'nın ilçesi) Sultan I.Murad Hüdavendigâr tarafından Dede Bali oğlu Çavlı Bey'e mülk olarak verildiği, Çavlı Beyin de bu köyü, Tavşanlı'nın merkezi olan Pazarköy'de bulunan Dede Bali Zaviyesine vakfettiği anlaşılmıştır. Bugün Bursa'nın ilçesi olan Harmancık'ın Dede Bali köyü vaktiyle bir mezraa olup Tavşanlı'da türbesi olan Dede Bali'ye aitti.

I. Murad Hüdavendigârın, Harmancık'ı Dede Bali'nin oğlu Çavlı Bey'e

vermesinin yanı sıra, kendi hassı olan Köprücek köyü'nü de Arslan Bey'e mülk olarak verdiği 439 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defterinden anlaşılmaktadır.

Dede Bali'nin; Hamza, Kara ve Çavlı adlarında çocukları vardır. Gerek ilçe merkezinde gerekse köylerde Arslan Bey, Dede Bali, Çavlı Bey, Kara Bey ve Hamza Bey'e ait vakıf arazileri bulunur. Örneğin Sorgun

köyü Arslan Bey'in, Tavşanlı'nın merkezi olan Pazarköy Dede Bali'nin, Yağmurlu köyü de Hamza Bey'in vakıf köyleridir.

Üçüncü Osmanlı padişahı I.Murad'ın oğlu Yıldırım Bayezid ile Germiyanoglu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Şah Hatun evlenmişlerdir. Bu evlilik neticesinde Osmanlı'ya çehiz yoluyla geçen topraklar içersinde Tavşanlı'da vardır.

Anadolu Valisi Kasım Paşa Tavşanlı'nın Kuruçay köyünde cami, han ve hamam yaptırırken yine Anadolu valisi olan Karagöz Paşa'da Kayı köyünde cami inşa ettirmiş ve bu eserleri vakfetmişlerdir. Yapılan bu eserler günümüze ulaşamamıştır.

Osmanlı döneminde Tavşanlı ilçe merkezinde Mevlevihane ve Kâşif Dede tekkeleri bulunmaktadır. Tavşanlı Mevlevihanesinin bânisi Defterdar Osman Paşa, Kâşif Dede Tekkesinin kurucusu da Şeyh Kâşif Dede'dir.

Mevleviliğin Tavşanlı'da yaygınlaşması Arslan Bey'in torunlarından olan Şeyh Esif Mehmed Dede döneminde olmuştur.

Şeyh Kâşif Dede, Şeyh Sinan-ı Ümmi Elmalî'nin halifesidir. Aslen Afyon Karahisarlı olup Tavşanlı'da vefat etmiştir. Kaşifü'l-Esrar adında bir risalesi ve bir divanı bulunur.

16.yüzyılda Tavşanlı nahiye statüsündedir. Osmanlı döneminde 16.yüzyıldan sonra Tavşanlı, zaman zaman kaza yapılmıştır.

Evliya Çelebi Tavşanlı'dan şu şekilde bahseder; **"783 te (miladi 1381 yılı) Germiyanoglu fethidir.**

MAD. 262 nolu belge

50
akçe
kazadır.

70 köydür. Kalesi çok sağlam ve kargirdir. Şehir, kale eteğinde, bahçeli, akarsulu bir şehirdir. Köy ve sahralarında tavşanı bol olduğundan Tavşanlı denmiştir. Altı mahalle, sekiz mihrapdır. Han, hamam ve çocuk mektepleri vardır. (Tavşanlı Ağdası) cam kutular içinde diğer vilayetlere gönderilir. Baldan tatlıdır. Hatta Simav ve Demirci şehrinden binlerce katır ve deve yükü üzüm kurusu getirip burada pekmez yaparlar. Başka yerde böyle lezzetli olmaz. Bu Tavşanlı'nın su ve havasından mı yoksa bir ulu sultanın nefes tesiri mi, lezzetli ağdası olur".

Tavşanlı, 1841 yılından itibaren Bursa'nın Kütahya Sancağı'na bağlı bir nahiye olmuştur. Tavşanlı'nın ilk kaymakamı Kamil Bey, bilinen ilk belediye başkanı da Hacı Ahmed Hamdi Efendi'dir. Miladi 1844 yılına ait temettuat defterlerine göre

Tavşanlı'da;

Cami-i kebir,

Hatıplar, Hacı Hüseyin Efendi ve Hacı Abbas ismiyle dört mahalle bulunur.

Hicri 1293 Hüdavendigâr Vilayeti Salnamesine göre 1876 yılında nahiyede; 494 dükkân, 8 hamam, 2 han, 3 çiftlik, 26 köy, 7 mahalle, 2.877 hane, 3 tekke, 24 mektep, 4 mescid, 27 kahvehane, 45 cami, 98 gayr-i Müslim ve 6.247 müslüman bulunur.

Ali Asaf'ın Hüdavendigâr Vilayeti Coğrafya ve Ahvali Umumiyesi adlı eserine göre 1890 yılında Tavşanlı nahiyesinde toplam 28 cami, 36 mescid, 8 medrese, 3 kütüphane, 1 kilise, 1 han, 7 hamam, 438 dükkân, 20 debbağhane 3.761 hane vardır. Aynı yıl nahiyenin merkezinde ise 845 hane ve 2.098 nüfus bulunmaktadır.

19. yüzyılda Bursa Valisi olan Ahmet Vefik Paşa döneminde aşiretlerin iskân edilmesiyle Tavşanlı'nın Üyücek, Çakıllı, Cıkrıcak gibi Yörük köyleri

kurulmuş, ayrıca Tavşanlı ilçe merkezine de yerleşen yörükler olmuştur.

Tavşanlı, 1919 yılında alınan karar gereği kaza yapılmasına karar verilmiştir.

I. Dünya Savaşı sonrasında İzmir'in işgali ve Anadolu'nun Yunan işgaline girmesi ile işgallere karşı çeşitli adlar altında faydalı cemiyetler kurulmuştur. Tavşanlı'da da Doktor Hasan Ferit Cansever, Anadolu ve Rumeli Müdafai-i Hukuk Cemiyeti'nin şubesini açmıştır. Müftü Halil Efendi'de (Zeyrek) bu cemiyetin ilk başkanıdır. İşgallere karşı Reddi ilhak cemiyeti oluşturulmuştur. Bu işgal yıllarında Belediye Başkanı ise Boyacıoğlu Mehmed Efendi'dir.

Tavşanlı, 14 Temmuz 1921 tarihinde Yunanlıların 3. Kolordusu tarafından işgal edilmiştir. 17 Temmuz 1921 tarihinde Kütahya, Yunan Ordusu tarafından işgal edilmiş, 18 Temmuz 1921 tarihinde de yapılan Eskişehir Muharebeleri sonucunda da Eskişehir düşman işgaline girmiştir. Tavşanlı ve çevre ilçelerin düşman işgaline girdiği yıllarda Emet'e bağlı Sülye köyü yakınlarında bir Yunan birliğine karşı Kuvay-ı Milliye birlikleri ve Alabardalı Kabakçı Salih Efe Çetesi'nin de katılımıyla Nisan 1922'de Cevizdere Zaferi kazanılmıştır. Tavşanlı, 3 Eylül 1922 tarihinde Pazar günü düşman işgalinden kurtulmuştur. İşgal, 1 yıl, 1 ay, 15 gün sürmüştür.

Tavşanlı'nın Tarihi Şahsiyetleri

Arslan Bey

Ümeradan olan Mehmed Arslan Bey, Becer (Bicar) Bey'in oğludur. Burada geçen Ümera kelimesi askerî bir terim olup binbaşı, yarbay, albay rütbelerinde bulunan ferman sahibi subaylar anlamına

gelir. Eğrigöz Sübaşısı olduğu kaynaklarda zikredilen Arslan Bey'in de rütbeli bir subay olduğu anlaşılmaktadır. Arslan Bey ve sülalesi Sultan I.Murad Hüdavendigâr zamanında Horasan'dan Tavşanlı'ya gelmişlerdir. 6 Eylül 1432 tarihinde Tavşanlı'da vefat

etmiştir. Türbesi Tavşanlı Ulu Caminin doğu avlusundadır. Arslan Bey Türbesi 15.yüzyıl eseridir. 6,5 metrelik bir daire-kümbet şeklindedir. Pencerelessi mazgal gibidir. Türbe binası kaba yontma taş ve bazı yerde 1, bazı yerde 2 ve 4 sıra tuğla hatıllıdır.

Arslan Bey Türbesi

Dede Bâli (Mülayim Dede)

Halk arasında Mülayim Dede olarak bilinen Dede Bâli, Beyköy'den Ali Beyler sülalesindendir. Yakın zamana kadar Dede Bâli'nin Beyköy'de evi durmaktaydı. Ali Beyler'in evi ile Dede Bâliler'in evi yan yanaydı. Dede Bâli, Beyköy'e bir cami ve bir de Kocapınar denilen çeşmeyi yaptırmıştır. Dede Bâli cami, ilk yapılışı itibarıyla Germiyan dönemi eseridir. Cami yıkılarak yerine ikinci ve daha sonra günümüzdeki üçüncü cami yapılmıştır. Dede Bâli'nin yaptırdığı çeşmenin kitabesinden Dede Bâli'nin babasının adının Resul Bey olduğunu öğreniyoruz. Bu Çeşme kitabesinde Hicri 823 tarihi okunmaktadır.

Dede Bâli, Hicri 824/Miladi 1421 yılında vefat etmiştir. Türbesi, Tavşanlı'da Mülayim Tepede olup ilçenin de sembolüdür. Türbenin Osmanlı Türkçesiyle yazılı kitabesinde şunlar yazıldır; *"Sahibü hezihi'l imaretü haccü'l-haram, Dede Bâli bin Resul, erbea ve ısrin ve semane mie"*.

Dede Bâli kümbeti (XV.yy ilk çeyreği) sekizgen gövdelidir. İçten kubbe dıştan da külah biçimindedir. Türbe sekizgen bir binadır. Kesme taşlardan inşa edilmiştir. Taşların aralarına tuğla hatıl konmuştur. Kubbe içten yarım küre şeklindedir. Vakıflar idaresi tarafından tamir edilmiştir. Türbe altına kazılmış dört köşe mahzenin üzerine köşeler dışarı gelecek şekilde inşa edilmiştir. Cesetler buralarda gömülüdür. Türbe içindeki beton sandukalar boştur. Türbe çevresinin ağaçlandırılması Belediye Başkanı Sadık Pembe zamanında yapılmıştır. Türbenin çevresinde havuz ve mezarlık bulunur.

Dede Bali'nin mezarı

Dede Bali Türbesi

Tarihi Camiler

Kavaklı Cami

Kavaklı cami Tavşanlı'da yapılan ilk camidir. Hayırsever bir Yörük tarafından Hicri 511/Miladi 1118 yılında yaptırılmıştır. Cami, Osmanlı döneminde 1798'de tamir görmüştür. En son tamir ise 1946'da yapılmıştır.

Kavaklı Cami'nin Hicri 511 tarihli kitabesi.

Ulu Cami

Ulu Cami

Ulu Cami, ilk yapılış itibarıyla Arslan Bey tarafından miladi 1430 yılında yaptırılmıştır. Günümüzdeki Ulu cami, yıkılan bu eski caminin yerine II. Abdülhamid döneminde 19. yüzyılda inşa edilmiştir. İç kısımda bulunan bir hat yazısının altında Hicri 1300 tarihi görülür. Bu tarih miladi 1883 yılına tekabül etmektedir. Caminin doğu kısmında Arslan Bey'in türbesi ile Zeytinoğlu Kütüphanesinin eski binası bulunur. 1970 yılının Mart ayında Gediz Depreminde hasar görmüş ve 165 bin lira harcanarak tamir edilmiştir.

Kurşunlu Cami

Kurşunlu Cami

Diğer adı Hacı Veliyüddin Camiidir. Hacı Veliyüddin tarafından önceleri mescid olarak inşa edilmiştir. Mescidin ilk imamı da mescidi yaptıran Hacı Veliyüddin Efendi'dir.

Yapılan bu mescidin yerine yeni bir cami inşa edilmiş ve yapılan bu caminin kubbesi kurşunla kaplandığından dolayı

da Kurşunlu Camisi denmiştir. Cami, 1886 yılında yapılmıştır.

Caminin ustası Mıh Ahmet'tir. İç kapıdaki kitabeyi ise Tarsus'ta medfun Afganistanlı Hacı Lenger Han yazmıştır. Cami içindeki hat yazıları Tavşanlı hattat Bursalıların İbrahim ve talebelerinden Hacı Kadılar'ın Mehmed Efendi (Özer) tarafından yazılmıştır.

Boyamaları ise Şirinler'in Süleyman Efendi ile Kaşıkçı Bostancıoğlu tarafından yapılmıştır. Orta büyük bir kubbe, kenarlarında dört tarafında da yarım küçük kubbeler bulunur. Son cemaat yerinde üç küçük kubbe bulunur. Kesme taş ve aralarında tuğla hatıl kullanılmıştır. Kubbe kurşunla örtülmüştür.

Arapzade Cami

Arapzâde Cami

Arapzade olarak bilinen şahsın asıl ismi Ahmet Ağa'dır. Bu caminin adı halk arasında Abdullah Efendiler Camisidir. Yapılış yılı 1837'dir.

Caminin orijinal yapısında doğu, kuzey ve güney yönlerinden olmak üzere üç ayrı kapıdan girilmekteydi. Batısındaki merdivenlerden hemen yan tarafta bulunan Abdullah Efendiler Medresesine inilmekteydi. Caminin doğu ve batısındaki merdivenler daha sonra kaldırılmıştır.

Çavuş Cami

Çavuş Cami

Miladi 1813 yılında II.Mahmud zamanında Tavşanlı'da bulunan ve "Çavuş" olarak bilinen şahıs tarafından bir cami ve birde hamam yaptırılmıştır. Çavuş adı verilen şahsın Bursa'ya tayininin çıkması üzerine inşaat yarım kalmış, fakat bıraktığı para ile bu inşaat zamanla tamamlanmıştır. Caminin boyalarının miladi 1822'de bittiği anlaşılmaktadır. 1975 yılında eski cami yıkılıp yerine günümüzdeki cami inşa edilmiştir.

Keşkekçi Cami

Keşkekçi Cami

Yapılışı itibarıyla mescid tarzında olup 20.yüzyılın başlarında inşa edilmiştir. Mülkiyeti Vakıflara aittir. Mescidin olduğu yerde vaktiyle Emet eşrafından Ömer Keşkekçi'nin evi varmış. Bu şahıs, evini önce mescide çevirmiş, daha sonra bu mescide Keşkekçi adı verilmiştir. 2010 yılı içinde yıkılan bu caminin yerine yine aynı yerde yeni bir cami inşa edilmektedir.

Koca Mustafaoğlu Mescidi (Boyacıoğlu Mescidi)

19.Yüzyıl eseridir. Mescid tarzında inşa edilen bu mescid Koca Mustafaoğlu Hacı Süleyman Ağa tarafından yaptırılmıştır. 1986 yılında yangın geçirmiş ve çatısı yanmıştır.

Hacı Bekir Mescidi

Ulu cami imamı olan Hacı Bekir Hoca'nın bugünkü mescidin olduğu yerdeki dükkanlarını vakfetmesi ve dükkanların üstünü de mescide çevirmesi ile 1872 yılında bu mescid meydana gelmiştir.

Koca Mustafaoğlu Mescidi

Hacı Bekir Mescidi

Ağalar Cami temeli atılırken (1941 yılı)

Ağalar Cami

Bu cami, günümüzde var olan Ağalar Caminin olduğu yerde küçük bir cami idi. Tavşanlı Ayanı Koca Mustafaoğlu Hacı Hüseyin tarafından yaptırılmıştır. Günümüzdeki caminin temeli ise 1941 yılında atılmıştır.

Moymul Aşağı Cami

Günümüze ulaşamayan ahşap tarzındaki cami 1824 yılında Hacı İbrahim tarafından yaptırılmıştır. Caminin kible kısmında Moymul medresesi bulunmaktaydı. Bugünkü cami ise eski caminin yıkıldığı yerde 1952 yılında inşa edilmiştir.

Ağalar Cami minaresi

Moymul Aşağı Camindeki kitabe

Tavşanlı Belediyesi eski hali

Tavşanlı Belediyesinden bahseden Hicri 1303 Hüdâvendigâr Vilayeti Salnamesi

TAVŞANLI BELEDİYESİ'NİN KURULUŞU

Hüdâvendigâr Vilayeti Salnamelerine göre Tavşanlı Belediyesi, 1885 yılında kurulmuştur.

Hicri 1303/miladi 1885 Hüdâvendigâr Vilayeti Salnamesi ve daha sonraki yıllarda yayımlanan salnameler, Tavşanlı Belediyesi hakkında bilgi verirler. Buna göre Tavşanlı Belediyesinin miladi **1885** yılı ve öncesinde kurulduğunu söyleyebiliriz. 1886 yılından önceki salnamelerden Hicri 1296 (miladi 1879) Salnamesinde Tavşanlı Belediyesi hakkında bilgiye rastlanmaz. 1885 yılında Tavşanlı Belediyesindeki görevliler şunlardır;

Reis: Hacı Ahmed Hamdi Efendi

Azalar: Hacı Hüseyin Ağa, Hasanoğlu Mehmed Ağa, Mehmed Ağa, Kirkors Ağa

TAVŞANLI'NIN KAZA OLUŞU

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

Tasnifin kodu: MV(Meclis-i Vükela)

Dosya no: 215

Gömlek no: 22

Tarih:1337.B.4

Sıra Numarası: 142

Tarih: 4 Şaban 1337 (Hicri) -6 Nisan 1335 (Rumi)

Tebliğ olunduğu devâ'ir: Maliye, Dahiliye

Tebliğ tarihi: 7 Nisan 1335 (7 Nisan 1919)

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan, tasnif kodu M.V.(Meclis-i Vükela), Dosya numarası 215, Gömlek numarası 22 olan belgede, 1919 yılında Tavşanlı ve Emet'in kaza yapılmasıyla ilgili Bakanlar Kurulunun kararı yer almaktadır.

"Meclis-i Vükela müzâkeratına mahsus zabıtnâme, Hülâsa-i me'âli" şeklinde başlayan Bakanlar Kurulu kararında **Zonguldak kazasının merkezi Zonguldak olmak üzere gayr-i mülhak bir livaya ve Hüseyin-âbad (Bugünkü Alaca/Çorum), Ergani, Koçhisar, Seyidgâzi, Balat, Emed ve Tavşanlı nahiyelerinin kazaya dönüştürülmesi, Koçhisar'ın Ilgaz ve Balat'ın da Dursunbey nâmiyla adlandırılması** kararı alınmıştır. Kararın altında da dönemin Sadrazamı Damat Ferid'in imzası vardır.

Tavşanlı'nın kaza olmasıyla ilgili belge

Tavşanlı Belediyesi müzesi

TAVŞANLI BELEDİYE MÜZESİ

Tavşanlı Ulucami Mahallesinde, Belediye meydanındadır. Kültür Varlıkları ve Müzeler Müdürlüğünün izni ile 22/02/1989 tarihinde ziyarete açılmıştır. Osmanlı döneminden itibaren Rüşdiye, İbtidaiye okulu, Cumhuriyet döneminde de eski Belediye Binası olarak kullanılan sivil mimari örneği yapının ikinci katında hizmet vermektedir. Müze ziyareti ücretsiz olup sabah 08.00 akşam 17.00 saatleri arası açıktır. Müze Cumartesi ve Pazar günleri kapalıdır. Müzede 115 arkeolojik, 139 etnografik eser ile 109 sikke sergilenmektedir. Sergilenen bu eserler Tavşanlı'nın tarihini yansıtan en güzel görsel malzemelerdir. Tel: 0.274.614 15 10

Tavşanlı müzesindeki kalıntılar

Bir zamanlar Ada köprüsü

Ada köprüsü

ADA KÖPRÜSÜ

Tavşanlı-Emet karayolu üzerinde Ada Stadının arka kısmında Kocası nehri üzerindedir. Yapılış tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Osmanlı döneminde Tavşanlı Derebeyi olan Koca Mustafaoğlu tarafından yaptırılmıştır. Bu köprünün ilginç yapılma hikayesi vardır; Koca Mustafaoğlu, Adranos (Kocası) çayı üzerine Ada köprüsünü yaptırmak için çevredeki bütün ustalara sırayla harç kaptırır ve bu karılan harçlarla üst üste konan taşların suyun içinde kaç gün ayrılmadan kaldıklarına bakarmış. Hiç bir usta bu işi becerememiş. Sonradan bir usta daha gelmiş. Bu ustanın harcı diğerlerinden biraz daha suda bozulmadan durmuş. Fakat o da bu işte başarılı olamamış. O usta gitmek üzereyken yanında bulunan çırağı; "Harcı bir de ben karayım" demiş ve kaptığı harç ile taşlar günlerce suyun içinde bozulmadan durmuş. Koca Mustafaoğlu da günün rayicine göre o çırağı iki kat harç karma parası vererek ustalara köprüyü yaptırmış.

Ada köprüsünün vakıfları arasında sekiz adet dükkân bulunmaktadır. Bugünkü Tavşanlı Uzunçarşıda olan bu

dükkânlar halen vakıflara kira parası ödemektedirler.

Köprünün orijinal yapısında Çardaklı tarafındaki köprü başlangıcının her iki tarafında yolcuların namazlarını kıldıkları namazgâhlar vardı. Bu namazgâhlardan biri yakın zamana kadar sağlam bir şekilde duruyordu. Köprünün 8 gözü vardır. Tarihi Ada Köprüsü

günümüzde harap ve yıkık bir durumdadır.

TAVŞANLI KALESİ

Evliya Çelebi, Seyahatname adlı eserinde Tavşanlı'dan bahsederken şehrin kalenin eteğinde kurulduğu bilgisini vermiştir. İşte bahsi geçen kale, günümüzde halk arasında Mülâyim Tepe olarak bilinen yerdir.

Mülâyim Tepe

Tavşanlı Leblebisi

Tavşanlı, leblebinin ana yurdudur.

Leblebiciliğin piri İstanbul Beykoz'da medfun olan Şeyh Murat Gazi'dir. Tavşanlı'da leblebiciliğin başlaması 450 yıl öncesine dayanır. Tavşanlılı leblebiciler, leblebi imalâtını Şeyh Murat Gazi'nin vefâtından 180 sene sonra İstanbul'da Arnavut bir ustadan öğrenmişlerdir.

Leblebi için genelde dağ kesimlerinde üretilen nohutlar tercih edilir. Tavşanlı yöresinde üretilen nohutlar leblebiye uygundur. Leblebi imal edilen yere 'güre', nohutların soğuması için bırakılan yere de 'sergi' denir. Sade, tuzlu, şekerli, çıtır, soslu, cips, beyaz leblebi başta olmak üzere değişik çeşitlerde (çikolatalı, kahveli, muzlu, acılı, susamlı, haşhaşlı, special vb.) 30 çeşit leblebi üretilmektedir.

Standardına göre ise; ekstra, duble, 1 numara, 2 numara, mıcır ve kırık leblebi olmak üzere 6 çeşittir.

İlçedeki en önemli imalat sanayi leblebiciliktir. Haftada yaklaşık olarak 75-100 ton yılda ise yaklaşık 5.000 ton dolayında üretim yapılmaktadır. İlçede toplam leblebici sayısı 293'tür. Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı büyük ölçekli üretim yapan Leblebicilerin sayısı ise 15'tir.

Tavşanlı'da Leblebicilik

Mehmet KÖSE

Tarih Öğretmeni

Leblebi deyince Tavşanlı, Tavşanlı deyince leblebi akla gelir. Peki Tavşanlı'da leblebicilik ne zaman başlamıştır? Bu konuda somut belgeler bulunmamakla beraber halk söylencesine göre leblebicilerin piri olarak kabul edilen Şeyh Murat Gazi'dir leblebiyi ilk bulan kişi. Gözyaşıyla harmanladığı nohutları leblebi haline getirmiştir. Tavşanlılı leblebiciler, Şeyh Murat Gazi'nin vefatından uzunca bir zaman sonra Arnavut bir leblebi ustasından öğrenmişlerdir leblebi yapmayı.

1671 yılında Tavşanlı'yı ziyaret eden Evliya Çelebi, Tavşanlı'nın sadece ağdasından bahsetmiş, çarşısının olduğunu söylemiştir. Leblebicilikten bahsetmemekle beraber çarşı esnafı içerisinde leblebicilerin de olma ihtimali vardır.

1834 yılında Tavşanlı'dan geçen Fransız seyyah Charles Texier de Tavşanlı'dan bahsederken ayrıntıya girmeyip genel bir ifadeyle halkın tarım ve hayvancılıkla uğraştığından ve nüfusundan bahseder.

Tavşanlı'daki üretim ve esnaf

teşkilatı ile ilgili en kapsamlı bilgilere 1845 yılına ait Temettuat Defterlerinden ulaşıyoruz. Temettuat kayıtlarına bakıldığında bir hane sahibinin gelir getiren her türlü mal, mülk ve meslek gelirlerinin kayıt altına alındığı görülmektedir.

Tavşanlı'ya ait Temettuat kayıtlarına göre 1845 yılında Tavşanlı'da 83 mihçi, 57 oduncu, 39 yemenici, 31 debbağ, 23 bıçakçı ve 15 leblebi ustası, 5 leblebici kalfası, 2 leblebici çırağı olmak üzere 22 kişi leblebicilikle uğraşmaktadır.

1845 Temettuat Kayıtlarına Göre Tavşanlı'daki Leblebiciler ve Meslek Gelirleri

MAHALLESİ	ESNAFIN ADI	MESLEK GELİRİ
Hacı Abbas Mahallesi ⁽¹⁾	Leblebicioğlu Mehmet bin Salih	400
	Araboğlu Abdülkerim bin Yusuf	450
	Cemanoğlu Seyyid Hasan bin Mustafa - Çırak	25
	İlyasoğlu Mustafa bin Hasan - Çırak	80
	Tomançalıoğlu Halil bin Ahmet - Kalfa	200
Hacı Hüseyin Mahallesi ⁽²⁾	Duhancıvelioğlu H.Muhammed bin Veliyyüddin	1.000
	İmamoğlu Mustafa bin Halil	400
	Kökoğlu H. Mustafa bin Osman	400
	Ramazancıoğlu Halil bin Ali - Kalfa	300
Hatipler Mahallesi ⁽³⁾	Aksebilioğlu Hüseyin bin Halil	763,5
	Ayvalıoğlu Seyyid Süleyman bin Ali	300
Câmi-i Kebir (Ulu Cami) Mahallesi ⁽⁴⁾	Kelepiroğlu Seyyid İsmail bin Hasan	200
	Leblebicimuslioğlu Ahmet bin Veliyyüddin	600
	Hasbencioğlu Ahmet bin Hüseyin - Kalfa	350
	Virancıklioğlu İbrahim	1.582
	Köprüviranlı H. Mehmet bin Ömer	1.500
	Emrudoğlu Abduh bin İbrahim	450
	Namazoğlu Mehmet bin Ali	500
	Hacı Ahmetoğlu Hasan bin Osman - Kalfa	300
	Hacı Mustafaoğlu Hacı Mustafa - Kalfa	1.200
	Boyacıoğlu Halil bin Mehmet	650
Gürağaç ⁽⁵⁾	Hacı İsmailoğlu Süleyman bin İsmail	300

Tavşanlı'da leblebi üretiminde bugün Çukurköy önemli bir yere sahiptir. Ancak 1845 yılına ait Temettuat kayıtlarında Çukurköy'de leblebici esnafı bulunmamaktadır.⁽⁶⁾ Yine aynı kayıtlarda Tavşanlı dışında Gurağaç'ta da bir leblebici esnafının olduğu görülür.

Osmanlılar zamanında esnaf teşkilatı mesleklerinin devamı için usta-çırak ilişkisine büyük önem vermişlerdir. Leblebiciler de aynı hassasiyeti göstermişlerdir. 3-5 süreyle çırağını eğiten usta, çırağının kalfalık kıvamına geldiğine kanaat getirdiğinde leblebici esnafının ve çırağının yakınlarının katıldığı merasimde çırağının artık kalfa olduğunu ilan ederdi. Bu merasime **"Peşgir Kuşanma"** merasimi denirdi. Bu merasim dualar ve ustanın kalfaya nasihatıyla son bulurdu. Usta baba yarısı gibidir. Babaya gösterilen saygı ustaya da gösterilir. Usta da kalfasına bir baba şefkatiyle yaklaşırdı.⁽⁷⁾

Günümüzde leblebi Tavşanlı, Çorum, Denizli ve Erzincan'da üretilmektedir. Bel ağırlarına, diş etlerine ve bağırsaklara iyi

gelen, vücuttaki asit fazlasını alıp mideyi rahatlatan leblebi, Türkiye için oldukça önemli bir üründür.

Ülkemizde özellikle Tavşanlı ve Çorum arasında ciddi bir rekabet yaşanmaktadır. Tavşanlı'da 255 firma leblebi üretimi ile uğraşırken bu sayı Çorum'da 200 işyeri ile sınırlı kalmış ve bunlardan ancak 55 tanesi kendi ürettiği ürünleri satmaktadır. Çorum'un yıllık leblebi üretimi 2.500 ton iken bu rakam Tavşanlı'da yıllık 30.000 ton olarak karşımıza çıkmaktadır. Tavşanlı'dan Türkiye'nin bütün illerine, Avrupa, Asya ve Arap ülkelerine leblebi gönderilmektedir.

Halk arasında Çorum'da satılan leblebinin Tavşanlı'dan gönderildiği hep dillendirilmiştir. Yukarıdaki sayısal verilerden de anlaşılacağı üzere Tavşanlı, Çorum'un leblebi üretimini ona katlamaktadır.

Ayrıca Tavşanlı leblebisi 2003 yılında 130 ülkeden 14 bin işadaminin üyesi olduğu Uluslararası Ticaret Liderleri Kulübü tarafından "Uluslararası Kalite Ödülüne" layık görülmüştür. Yine Türkiye'deki

leblebi üreticileri arasındaki örgütlenmenin tek örneği de Tavşanlı'da bulunmaktadır.⁽⁸⁾

Dipnot:

- 1) Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, ML.VRD. TMT.d, 8780
- 2) Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, ML.VRD. TMT.d, 8783
- 3) Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, ML.VRD. TMT.d, 8789
- 4) Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, ML.VRD. TMT.d, 8788
- 5) Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, ML.VRD. TMT.d, 8795
- 6) Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, ML.VRD. TMT.d, 8782
- 7) Fevzi COŞGUN, Tavşanlı'da Zaman, s. 134-135
- 8) ITO, Leblebi Sektör Araştırması Raporu, Aralık 2006

Siyah Altın: Kömür

Tunçbilek santrali

Tunçbilek'te Linyit Kömürünün Bulunuşu

Tunçbilek kömürü, Mehmet Tunçbilek tarafından bulunmuştur.

Tavşanlı ilçesinin birçok yerinde linyit sahaları bulunmaktadır. Bunlardan ilk defa tesbit edilen saha Gurağaç Köyünün Kabaağaç Mevkii olup, 1906 veya 1907 senelerinde Gurağaç Köyünden Yağcıoğlu Hacı Salih'in Babası Mehmet Ağa ile bir aile dostu gibi görüşen (Kömürü ilk bulan) **Akkaş Mehmet**, yaz mevsiminde köye uğradığı bir sırada, Mehmet Ağa'nın başına birlikte gezmeye giderler.

Mehmet Tunçbilek

Orada, bağın alt tarafındaki çeşmenin kumsallık bir yerin üzerinde siyahlıklar görünce ayağı ile eşeler. Kömüre benzer bir tabaka görür. Akkaş Mehmet; "Adaşım sen Tavşanlı'ya pazara gelirken bu taşlardan bir kaç okka getir de bunun yanıp yanmayacağını tecrübe edelim, ben askerliğimi Şimendifer Makinisti olarak yaptım. Odun ile birlikte buna benzer kömür de yakılıyordu" der. Gurağaçlı Mehmet Ağa pazara gelirken onun istediği kadar o taşlardan çıkarıp götürür. Akkaş Mehmet'te

sanatının icabı olarak daha evvel hazırlamış olduğu sactan yapılmış maltıza benzer ızgaralı ocakta tecrübesini yapar. Fakat ilk denemede bu taşlar yanmaz. Daha alt tabakadan kazıp getirmesini söyler. Gurağaçlı Mehmet Ağa ikinci defa götürür. Bu getirdikleri de yanmaz. Akkaş Mehmet, ona daha derinden çıkarıp getirmesini söyler ve aynı zamanda kendisine de gümüş para olarak bir çeyrek

verir. Üçüncü defa götürmüş olduğu kömür yanar ve bunun mükâfatı olarak da Akkaş Mehmet, Gurağaçlı Mehmet'e odun sobasının içerisine ızgara döşemek suretiyle bir soba yapıp hediye eder. Kömürün de nasıl yakılacağını gösterir. Akkaş Mehmet, kış aylarında fazla soğuk olduğunda ara sıra kömür getirip sobayı yakmaya başlar. Böylece Tavşanlı'nın çehresini değiştirecek kömür de bulunmuş olur.

Yer altı maden işçisi

Garp Linyitleri İşletmesi'nin Kuruluşu

Devlet eliyle yapılan linyit işletmeciliği ilk defa 16.02.1938 tarihinde Etibank'a bağlı olarak Değirmisaz işletmesinin kurulmasıyla başlamıştır. Daha sonra 18.05.1939 tarihinde Tunçbilek ve 23.09.1939 tarihinde Soma İşletmeleri (Yunus Nadi Şirketi'nden devir alınarak) faaliyete geçmiştir. Bu üç işletme 01.01.1940 tarihinde birleştirilerek Etibank'a bağlı "Mahdut Mes'uliyetli Garp Linyitleri İşletmesi Müessesesi" kurulmuş ve 15.09.1957 tarihinden itibaren 6974 sayılı kanunla kurulan "Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) Kurumu" içinde yer almıştır.

Başlangıçta Balıkesir'de bulunan Müessese merkezi 07.07.1941 tarihinde Tavşanlı'ya nakledilmiştir. Kütahya İli hudutları içinde bulunan Seyitömer linyit havzası

ise 01.06.1960 tarihinde Müessesenin bir üretim bölgesi olarak işletmeye açılmıştır. Değirmisaz Linyit İşletmesi 1966 yılında rezervi tükenerek kapatılmış; Soma Bölgesi 1978 yılında kurulan "Ege Linyitleri İşletmesi (ELİ) Müessesesine", Seyitömer Bölgesi de 1990 yılında kurulan "Seyitömer Linyitleri İşletmesi (SLİ) Müessesesine" devredilmiştir.

Daha sonra 1995 yılında TKİ bünyesindeki tüm Müesseseler Bölge Müdürlüğü statüsüne, 30.04.2002 tarihinden itibaren de İşletme Müdürlüğü statüsüne geçmiştir. Bu doğrultuda GLİ, 01.09.1995 yılına kadar Müessese olarak faaliyet göstermiştir. Bu tarihten 30.04.2002 tarihine kadar Bölge Müdürlüğü olarak, 31.03.2004 tarihine kadar

ise İşletme Müdürlüğü olarak faaliyet göstermiştir.

İşletme; Kurumun Yönetim Kurulunun 12.02.2004 tarih ve 2/144 sayılı kararı ile, Ilgın Linyitleri İşletmesi ile birleştirilerek 01.04.2004 tarihinden geçerli olmak üzere Müessese Müdürlüğü'ne dönüştürülmüştür. Sınırlı Sorumlu Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Garp Linyitleri İşletmesi Müessesesi Müdürlüğü olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

GLİ Müessesesi Müdürlüğünde halen 4364 ruhsat no'lu Tunçbilek imtiyaz sahasında üretim yapılmaktadır. Tunçbilek'teki 4364 no'lu imtiyaz sahası, Tavşanlı Domanıç karayolu üzerinde yer almakta olup, Tavşanlı'ya 13 km, Kütahya'ya 63 km. uzaklıktadır.

TAVŞANLI TİCARET VE SANAYİ ODASI (TTSO)

Tavşanlı Ticaret ve Sanayi Odası 1930 yılında kurulmuştur. 1971 yılından itibaren tam olarak faaliyete geçmiştir. Aynı tarihte üye sayısının 400 civarında olduğu kayıtlarından anlaşılmaktadır. 2011 yılı itibarıyla üye sayısı 1745'tir. TTSO'nun çalışma alanı içerisinde Emet, Domanıç ve Hisarcık ilçeleri de bulunmaktadır. Tek katlı olarak inşa edilen hizmet binasının üzerine, tam kapasite hizmet vermesi açısından 2000 yılında 4 kat daha çıkılarak 2001 yılının Ekim ayında faal hale getirilmiştir. Hizmet binasında yönetim birimleri, meclis toplantı salonu, 3 adet misafirhane, 125 kişilik konferans salonu ve 60 kişilik yemek salonu bulunmaktadır.

Değerlerimiz

MEHMETÇİK ÇAMI

Dünyada iğne yapraklı Piramidal/Ehrami Karaçam/ Mehmetçik Çamları sadece Tavşanlı ve çevresinde bulunmaktadır. Vakıfköy'ün güneydoğusunda 685 hektarlık Tabiat Koruma Alanında 1.000-1.100 metre yükseklikte 250 hektarlık bir alanda yayılma göstermiştir. Bu saha en yoğun ve topluca yayıldığı saha olması açısından önem arz eder. Bu çama(Vakıfköy'ün yanı sıra) aynı zamanda Merkezzeniköy, Dulkadir, Kozluca köylerinde de rastlanır. Halk arasında bu çama "Selviçam" veya "Uzunçam" adı verilir.

TAVŞANLI'DA NÜFUS

Tavşanlı'nın 2009 yılı itibarıyla 49.248'i erkek, 50.185'i kadın olmak üzere toplam nüfusu 99.433'tür. İlçe merkezinin 55.240'i erkek ve 27.831'si kadın olmak üzere toplam nüfusu 55.240'tır. Köylerin toplam nüfusu ise; 21.839'u erkek ve 22.354'ü kadın olmak üzere toplam: 44.193'tür.

TAVŞANLI'DA EĞİTİM

Okullar

Ortaöğretim Kurumları (12 tane)

Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, İMKB Anadolu Öğretmen Lisesi, Atatürk Anadolu Lisesi, Cumhuriyet Anadolu Lisesi, Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Kız Teknik ve Meslek Lisesi ve AKTML, Tunçbilek Lisesi, Balıköy Lisesi, Anadolu Sağlık Meslek Lisesi,

Yaygın Eğitim Kurumları (2 tane)

Halk Eğitim Merkezi, Mesleki Eğitim Merkezi

İlköğretim Okulları (38 tane)

Aliköy İÖO, Arslanbey İ.Ö.O, Atatürk İ.Ö.O, Ayvalı İ.Ö.O, Bağlık İ.Ö.O, Balıköy İ.Ö.O, Beyköy İ.Ö.O, Cumhuriyet İ.Ö.O, Çobanköy İ.Ö.O, Çukurköy İ.Ö.O, Dağçeşme İ.Ö.O, Demirbilek İ.Ö.O, Derbent İ.Ö.O, Derecik İ.Ö.O, Gürağaç İ.Ö.O, Fatih İ.Ö.O, Fevzipaşa İ.Ö.O, Hanımçeşme İ.Ö.O, İbrahim Düvenli İ.Ö.O, İstiklal İ.Ö.O, Kuruçay İ.Ö.O, Mehmet Can Yazıcı İ.Ö.O, Mehmet Tarhan İ.Ö.O, Merkez Yeniköy İ.Ö.O, Milli Egemenlik İ.Ö.O, Moymul İ.Ö.O, Nazmi Sarı İ.Ö.O, Ressam Abdullah Taktak İ.Ö.O, Subaşı İ.Ö.O, Tavşanlı İ.Ö.O, Tepecik İ.Ö.O, Tunçbilek 60.Yıl Işık İ.Ö.O, Tunçbilek Atatürk İ.Ö.O,

Tunçbilek İ.Ö.O, Tunçbilek Maden İ.Ö.O, Üçeylül İ.Ö.O, 75.Yıl İ.Ö.O, Yıldırım Beyazıt İ.Ö.O

Birleştirilmiş Sınıflı

İlköğretim Okulları (17 tane)

Başköy İ.Ö.O, Çardaklı İ.Ö.O, Elmaağacı İ.Ö.O, Emirler İ.Ö.O, Gazelyakup İ.Ö.O, Göbel İ.Ö.O, Güzelyurt İ.Ö.O, İsaköy İ.Ö.O, Karapelit İ.Ö.O, Karlı İ.Ö.O, Köprücek İ.Ö.O, Köşeler İ.Ö.O, Ovacık İ.Ö.O, Sekbandemirli İ.Ö.O, Şehit Öğretmen Mustafa Çağlar İ.Ö.O, Şahin İ.Ö.O, Yörgüç İ.Ö.O,

Anaokulları (4 tane)

Hayme Ana Anaokulu, Süleyman Yılmaz Anaokulu, Gülbahçesi Anaokulu, Ümran Anaokulu.

Özel Okullar (3 tane)

Özel Yıldız İ.Ö.O, Özel Başarı İ.Ö.O, Özel Yavuz Selim Lisesi

Suyla Gelen Sağlık GÖBEL KAPLICASI

Tesislerin özellikleri

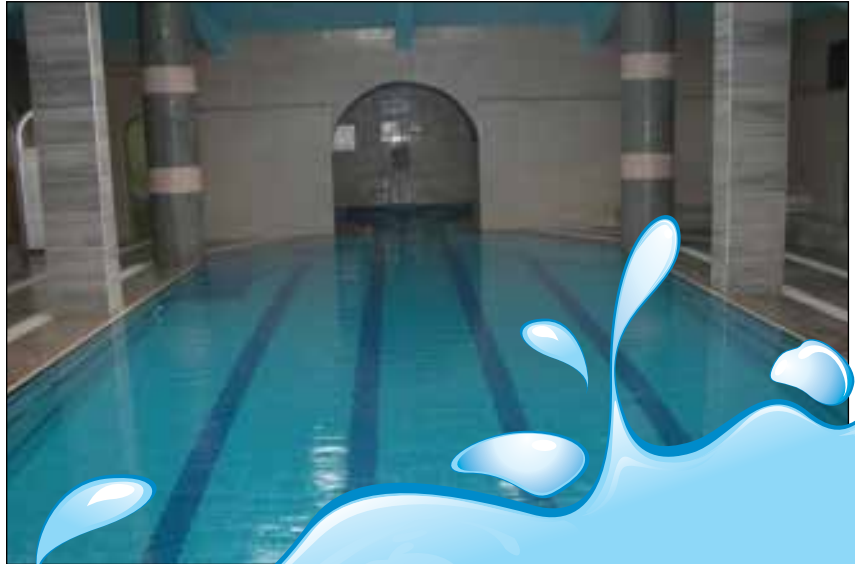
Göbel köyü yakınlarındaki Göbel kaplıcası ilçe merkezine 6 km.dir. Göbel’de iki hamam ve dört adet havuz vardır. Termal Turizm alanı ilan edilen alanda yeni inşa edilen tesislerde 2 adet yarı olimpik yüzme havuzu, Türk hamamı, terleme odaları ve içinde havuzu bulunan 4 adet özel banyoların yanında ayrıca 2 adet Türk hamamı ve 16 adet özel banyo bulunmaktadır. Tesislerde 34 adet lojman bulunur. Lojmanlar yarım pansiyon olarak hizmet vermektedir.

Kaplıca suyunun özellikleri

Kaplıcanın suyunun sıcaklığı 32°C,debisi ise 50 lt/sn’nin üstündedir. Kaplıcanın suyu cilt

hastalıklarına, romatizmaya, mide ve bağırsak ülserine, açık yaraların kapanmasına, çocuk felcine ve çıkıklara iyi gelmektedir. Kaplıca suyu

bulunduğu bol oksijenli doğa ortamı nedeniyle astım hastalarının tercihi konumundadır.

Kültürel Miras

TAVŞANLI MOZAIĞI

Tavşanlı'nın Kuruçay ve Tepecik Beldeleri ile Göbel köyü ve Çardaklı mahallesini kapsayan sahada (halk arasında Palanga adı verilen) Roma dönemine ait antik bir yerleşim yeri bulunur. Bu kent, Tavşanlı ovasındaki en önemli ve en büyük antik yerleşim yeri olması bakımından önemlidir. 2006 yılında Çardaklı

mahallesi ile Tepecik Beldesi arasındaki Çatmacık mevkiinde ortaya çıkartılan 100 m²lik mozaik, Roma dönemine ait bir evin kalıntılarıdır. Bu mozağin tahrip olmamış kısmı ise 52 m²'dir. Çıkan bu kalıntının en önemli özelliklerinden birisi de üzerinde cam mozaiklerin bulunmasıdır.

TAVŞANLI LİNYİTSPOR

Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumuna (T.K.İ.) bağlı olan Garp Linyitleri İşletmesinde (G.L.İ.) çalışan Memur ve İşçiler ile eş ve çocuklarının spor faaliyetlerinde bulunması amacı ile 1943 yılında kurulmuştur.

3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu ve Dernekler Kanununun ilgili hükümlerine istinaden 16 Mayıs 1945 tarihinde G.L.İ. Gençlik Kulübü adı altında sportif faaliyetlerine başlamış, 17

Eylül 1973 tarihinde G.L.İ. Linyitspor Gençlik Kulübü adı altında dernekleşmiş, 28 Ağustos 1980 tarihinde G.L.İ. Tavşanlı Linyitspor Kulübü adı altında yeniden Müessese kulübü haline dönüşmüş, 27

Haziran 1987 tarihinde Kurum Kulübü sıfatı ile T.K.İ. Tavşanlı Linyitspor Kulübü adı altında dernek olarak faaliyetlerini sürdürmüştür.

2006-2007 futbol sezonunda büyük bir başarı göstererek 3. lige çıkmayı başaran kulüp, 2007 yılında yapılan Olağanüstü kongrede isim değişikliğine gitmiş ve ismini Tavşanlı Belediyesi TKİ Linyitspor olarak değiştirmiştir. 2009 yılı Olağan Kongrede tekrar isim değişikliğine gidilmiş, kulübün adı TKİ Tavşanlı Linyitspor olarak değiştirilmiştir. Kulübün renkleri Kırmızı-Siyah olarak belirlenmiş olup, kırmızı renk kanı, siyah renkte G.L.İ. çalışanlarının ürettiği Kömürü temsil etmektedir.

Kurulduğu yıldan beri çeşitli branşlarda faaliyet gösteren kulüp, Türk sporuna katkıda bulunmaya çalışmış ve bu doğrultuda başarılı sporcular

yetiştirmiştir. Bünyesinde bulundurduğu Güreşçiler, Türkiye'de ve Uluslararası müsabakalarda sayısız başarılar kazanmıştır. Kulüp en parlak dönemini 1984-1985 sezonunda katılmış olduğu Türkiye Profesyonel 3.ncü Liginde yaşamıştır. 11 yıl mücadele ettiği bu ligde her yıl şampiyonluğa oynamış ancak bir türlü 2 nci Türkiye Ligine çıkmayı başaramamıştır. Kulüp futbol takımı, 1995-1996 sezonunda şanssızlık sonucu küme düşmüş, 1996-2006 yılları

arasında 3 ncü lige yükselebilmek mücadelesini sürdürmüş ve 2006-2007 futbol sezonunda Futbol Federasyonu Profesyonel 3. ligine çıkmayı başarmıştır. 3.ligte bir yıl kaldıktan sonra 2008-2009 sezonunda yükselme grubundan Türkiye 3.sü olarak çıkmıştır. TFF 2. Lig 1. Grup'ta yer alan ve Grubu 6. sırada bitiren TKİ Tavşanlı Linyitspor, 1. Klasman Grubu'nu art arda aldığı başarılı sonuçlarla birinci sırada tamamlamış ve play-off maçları oynama hakkını kazanmıştır. 3 yıl öncesine kadar amatör ligde yer alan takımımız, Eyüpspor'u 2-1 yenerek Güngören Belediyespor ve Akhisar Belediye Gençlikspor'un ardından Bank Asya 1. Lig'e yükselerek, 67 yıllık tarihindeki en önemli başarısını elde etmiştir.

Linyitspor, 2010-2011 futbol sezonunda Bank Asya 1.Lig'inde mücadele etmektedir.

Temettuat Defterlerine Göre Hüseyin Efendi Mahallesi

İsmail KARTAL
Tarih Öğretmeni

Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde 1260-1261 Hicri (1844-1845 Miladi) tarihli ML.VRD.TMT.8783 numara ile kayıtlı olan Tavşanlı'nın eski mahallerinden Hüseyin Efendi mahallesi Temettuat Defterlerin değerlendirilmesine geçmeden önce Temettu vergisi hakkında kısaca bilgi vermek istiyorum.

Temettu vergisi tüccar, esnaf, sanatkâr ve ziraatçıdan senelik kazançları üzerinden alınan vergi olup "Kar etmek" anlamına gelmektedir. Tanzimat'ın ilanından sonra önceleri değişik adlarla alınan vergilerin yerine mükelleflerin ödeme güçlerini esas alan tek bir vergi getirildi. Bunu uygulamak üzere 12 Ocak 1840 yılında çıkarılan "Talimat-ı Seciyye" göre muhassıllar nezaretinde halkın isim, şöhret, emlak, arazi, hayvanların miktarı, tüccar ve esnafın yıllık gelirlerinin yazıldığı defterlerin tutulması emredilmiştir. Fakat bu pek başarılı olmamıştır. Çünkü muhassıllar halktan fazla vergi toplama yoluna gitmişler, bu da hoşnutsuzluklara yol açmıştır. Eyaletlerin yeniden düzenlenmesi amacıyla 1842 yılında muhassıllıklar kaldırılmıştır. 1845 yılından itibaren ticaret ve sanatla uğraşanların vergilerinin sene başında düzenlenerek tahsilâtına başlanması, ziraatla uğraşanların vergisinin ise o yerin mahsul zamanında tahsil edilmesi ve hiçbir şekilde bakaya bırakılmamasına karar verilmiş ve tahrir çalışmalarının düzenli ve usulüne uygun yapılması için vali ve

defterdarlara "Talimat-ı Seniyye ve numuneler" gönderilmiştir.

Temettuat Defterlerin diğer tahrir defterlerinden farklılık göstermesinin sebebi merkezden gönderilen memurların yerine sayımı yapılan köy ve mahallenin muhtarı, imamı, gayrimüslimlerin olduğu yerlerde papaz ve kocabaşları marifeti ve ziraat müdürü tarafından yapılması nedeniyle daha gerçekçidir. Bu sayımlarda herkesin arazi ve hâsılatı, gelir getiren malları ile lakapları, meslekleri belirtilmiştir. Bu defterler 19.yy. ortalarında Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu iktisadi, sosyal ve ticari hayatını ortaya koymaktadır.

Maliye Varidat Kalemi Defterlerinden olan Temettuat Defterleri İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunmaktadır. 1988 yılından itibaren tasnif edilerek araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Bu tarihlerde Tavşanlı'ya ait defterlerde aşağıdaki tasnif numaraları ile bulunmaktadır.

1. ML .VRD.TMT.8780 Hacı Abbas Mahallesi
2. ML. VRD.TMT.8783 Hüseyin Efendi Mahallesi
3. ML.VRD.TMT.8788 Cami Kebir Mahallesi (Ulu cami)
4. ML.VRD.TMT.8789 Hatıplar Mahallesi

Şimdi sizlere 8783 tasnif numarası ile bulunan Hüseyin Efendi Mahallesi Temettuat Defteri değerlendirmelerini sunacağım.

A.MAHALLENİN SINIRLARI VE SÜLALELER

Bu Mahalle günümüzde Çavuş Cami ve çevresidir.1845 tarihlerinde 161 hane bulunmakta olup takriben nüfusu 392 kişidir. Bu dönemde yaşatan sülaleler şunlardır;

1845 Yılında Tavşanlı'daki sülale isimleri

- 1- Abbasoğlu,
- 2- Abdülganiöğlu,
- 3- Alibeyoğlu,
- 4- Aligazioğlu,
- 5- Arapoğlu,
- 6- Ayrančioğlu,
- 7- Barkaşıoğlu,
- 8- Barutçuoğlu,
- 9- Basiretsizöğlu,
- 10- Bekiroğlu,
- 11- Beklioğlu,
- 12- Bektaşoğlu,
- 13- Bıçaksızöğlu,
- 14- Birdeoğlu,
- 15- Boduroğlu,
- 16- Boyacıoğlu,
- 17- Burhanoğlu,
- 18- Burukoğlu,
- 19- Cancanoğlu,
- 20- Carsaoğlu,
- 21- Cerencerenoğlu,
- 22- Cırğa (Çavga) oğlu,
- 23- Cüdaröğlu,
- 24- Çakıroğlu,
- 25- Çavuşoğlu,
- 26- Çelebioğlu,
- 27- Çiftelioğlu,
- 28- Daioğlu,
- 29- Deli İbrahimoğlu, 30- Doğancı Velioğlu, 31- Dombeycioğlu, 32- Dübeksizöğlu,

33- Efe Hisaroğlu,
 34- Emir Ahmetoğlu,
 35- Etmekci (Ekmekci) Yusuf oğlu,
 36- Etmekci (Ekmekci) Emiroğlu,
 37- Fersaoğlu,
 38- Fındıkoğlu,
 39- Garipoğlu,
 40- Göbekoğlu,
 41- Gökoğlu,
 42- Gökaşoğlu,
 43- Hacı Arifoğlu,
 44- Hacı Balıoğlu,
 45- Hacı Sadullahoğlu,
 46- Hamamcıoğlu,
 47- Harmancıkıoğlu,
 48- İmamoğlu,
 49- Kalyoncuoğlu,
 50- Kamburoğlu,
 51- Kapıcıoğlu, 52-
 Karacadonluoğlu,
 53- Karagöz oğlu,
 54- Karahasanoğlu,
 55- Karasan Bekiroğlu,
 56- Kasap Velioğlu,
 57- Kasapoğlu,
 58- Kethüdaoğlu,
 59- Kireşcioğlu,
 60- Kırgözoğlu,
 61- Kırlioğlu,
 62- Koca Mustafaoğlu,
 63- Köçek Alioğlu,
 64- Kör Salihoğlu,
 65- Körbağcıoğlu,
 66- Kudretoğlu,
 67- Kulakoğlu,
 68- Kurkuroğlu,
 69- Lokum (Lokma) Oğlu,
 70- Mestanoğlu,
 71- Molla Ömeroğlu,
 72- Mollaoğlu,
 73- Mustafabeyoğlu,
 74- Osman Ahmetoğlu,
 75- Osmanpaşa oğlu,
 76- Pir Mehmetoğlu,
 77- Ramazancıkıoğlu,
 78- Sağır Ahmetoğlu,
 79- Saraçoğlu,
 80- Sarıkasapoğlu,
 81- Seyyitoğlu,
 82- Settalyusuf oğlu,
 83- Tahiroğlu,
 84- Teke Osmanoğlu,
 85- Terzi Mehmetoğlu,
 86- Timur Süleymanoğlu,

87- Tokmak Kulakoğlu,
 88- Topal Hasanoğlu,
 89- Yağcıoğlu,
 90- Zoralıoğlu.

B. İSİMLER

O dönemin en popüler isimleri şu şekilde sıralanmıştır.

Halil 24 adet, Ahmet 21 adet, Mehmet 21 adet, İbrahim 17 adet, Hasan 16 adet, Mustafa 14 adet, Ali 10 adet, Süleyman 10 adet, Hüseyin 8 adet, İsmail 7 adet

Bu mahallede 37 adet "Hacı" lakabı olduğu tespit edilmiştir. Bu da bize o dönemlerde hacıya gitmenin zor ve pahalı olduğu düşünüldürse mahallenin ekonomik durumu hakkında az çok bilgi verir.

C. MAHALLENİN GEÇİM KAYNAKLARI

Mahalle sakinlerinin Tavşanlı dahilinde toplam 850 dönüm arazileri 27 dönüm sebze bahçesinin bulunduğu ayrıca çevre köylerden: Kuruçay köyünde 62 dönüm, Çardaklı köyünde 16 dönüm, Çukur köyde 10 dönüm, Kiliseli köyünde(Güzelyurt) 30 dönüm, Kayı Köyde 6 dönüm, Tepecik köyünde 7 dönüm, Karacaş köyünde 27 dönüm, Şahmelek köyünde 50 dönüm, Derbent köyünde 40 dönüm, Güragaç köyünde 5 dönüm olmak üzere ya kendi mülkleri ya da ortak olmak üzere toplam 225 dönüm arazilerinin daha olduğu gözlenmiştir.

Bu arazilerde sebze, tahıl, nohut, mercimek gibi ürünler yetiştirilmiştir. Bu yetiştirmiş oldukları ürünlerden kile başı; Buğday (Hinta) 7 gurus;

Diğer ürünlerden 4 gurus, Burçaktan 1,5 gurus vergi vermişlerdir.

Bunlardan başka Mahalle sakinlerinin o dönemde hayvan sayıları şu şekildedir:

Karasığır 44 adet, Manda 44 adet, Öküz 24 adet, Beygir 6 adet, Merkep 26 adet, Düğe 11 adet, Keçi 78 adet, Ganem (Koyun) 22 adet, Kovan 9 adet. Ayrıca çevre köylerdeki halk ile ortak davarların olduğu gözlenmiştir. Bu hayvanlardan vergi olarak da:

Karasığır 25 gurus, Manda 60 gurus, Keçi 6 gurus (Kısır keçi: 0,5 gurus), Ganem(Koyun) 8 gurus (Kısır koyun 1 gurus), Kısırak 30 gurus verilmiştir.

Bu mahalle bu dönemlerde ziraat ve hayvancılığın yanında imalat ve ticaret ile uğraşanların yoğunlaştığı bir yer görünümündedir. Mahalle sakinlerinin meslek dağılışı şu şekilde tespit edilmiştir.

Yemenci 30 kişi, Debbağ 25 kişi, Ziraatçı 8 kişi, Semerci 5 kişi, Ticaret erbabı 5 kişi, Bakkal 4 kişi, Bıçakçı 4 kişi, Milci 4 kişi, Nalbant 4 kişi, Etmekci 3 kişi, Kasap 3 kişi, Demirci 2 kişi, Duhancı(tütüncü) 2 kişi, Hizmetkâr 2 kişi, Ağdacı 1 kişi, Aşçı 1 kişi, Âttar 1 kişi, Berber 1 kişi, Değirmenci 1 kişi, Dülger 1 kişi, Eğerci 1 kişi, Eğrimci 1 kişi, Hamamcı 1 kişi, Hasırcı 1 kişi, Kahveci 1 kişi, Kireççi 1 kişi, Nalçacı 1 kişi, Oduncu 1 kişi, Şayakçı (Dokumacı) 1 kişi, Terzi 1 kişi

Sonuç olarak şunu diyebiliriz ki bu dönemde Hüseyin Efendi Mahallesi tarım, hayvan- cılık, ticaret ve sanatla uğraşanların yaşadığı bir yer durumundadır.

Meslek guruplarını incelediğimizde bazı mesleklerin günümüzde çok azaldığı bazılarının ise tamamen kaybolduğu görülmektedir. Bunun nedeni endüstrileştirmeye ayak uydurulamayışı, çevrede Devlete ait sektörlerin bol işçi alarak yeni iş sahaları açması gibi nedenlerin bu mesleklerle olan ilgiyi azalttığını düşünebiliriz.

Tavşanlı 3 Eylülde mi Kurtuldu?

Hasan EFE

Tarih Öğretmeni

A) İSİM (KURTULUŞ TARİHİ) ARAŞTIRMASI: Yıl 1957

Bu tarihe kadar Tavşanlı'nın kurtuluşu ile ilgili ne bir bilgi ne de bir faaliyet vardır. 1957 yılının bir gününde, İsmail Kocaman (Dümbüllü) ve arkadaşları Tavşanlı Gençlik Spor Kulübü'nde otururken, bir meseleden dolayı kulübün idarecileri ile aralarında tartışma çıkar. İsmail Kocaman ve arkadaşları oradan ayrılarak yeni bir kulüp kurma çalışmalarına başlarlar. Kurucular arasında İsmail Kocaman, Mehmet Kafa, Hamdi Kaytan, Ahmet Uzun, Alaeddin Şeker, Tefik Sağdıç, Nurettin Üşümez, Yaşar Bakır (Antrenör), Fevzi Coşgun vardır. Kulübü kurma aşamasında kulübün isminin ne olacağı gündeme gelir. Kulüp kurucuları bazı il ve ilçelerin kurtuluş günlerini isim olarak kullandığından yola çıkarak, "Tavşanlı'nın da Yunan işgalinden kurtuluşu gününü" isim olarak koymak isterler. Tavşanlı'nın işgalden kurtuluş gününün ne zaman olduğunu araştırmaya başlarlar. Fakat bu tarihi tam olarak bilen yoktur. Bu konuda Tavşanlı Halk Evi Başkanı Emin Sıtkı Uykucuoğlu'ndan yardım isterler. Emin Sıtkı Bey "kitaplara bakıp araştırıyım" der. Ertesi gün "kitaplara baktığını ve Tavşanlı'nın 3 Eylülde işgalden kurtulduğunu" söyler. Halbuki o tarihlerde Tavşanlı tarihi ile ilgili yayınlanmış bir kitap yoktur.¹

Güleryüz Dergisi

Tavşanlı'nın çevresindeki il ve ilçelerin kurtuluş günlerini göz önünde bulundurarak uygun bir tarih ayarlar. Yani Tavşanlı'nın işgalden kurtulduğu günü "3 Eylül" olarak belirler. Emin Sıtkı Uykucuoğlu, günümüze kadar bizler ulaşan bilginin sahibidir. Bu zamana kadar da bu bilgi hiç sorgulanmaz.

İsmail Kocaman'ın başkanlığında kurulan kulübün adı artık konulmuştur: Tavşanlı 3 Eylül Spor Kulübü. Kulübün renkleri sarı-siyahtır. Sarı Tavşanlı leblebisini, siyah ise Tavşanlı linyitini simgeler. Uzunçarşı'daki 40 numaralı, merdivenli kahve de kulüp binası olarak tercih edilir.² Kulüp binasının arkası bahçedir, masa tenisleri kurulmuştur. Kulübün ilk futbolcu gençleri ise: Ergun Ekiz, Fevzi Coşgun, Günay Altıncı, Yavuz

Özkan (Yönetmen), Şevket Demirdöven, İsmail Sağdıç, Halil Çelebi, Hikmet Kafa, İsmet Kocaman, Mehmet Şirin, Cengiz Soykan, İsmail Eşenli, Mustafa Sofu, Süleyman Altaş, Hasan Hüseyin Altaş, Refi Sözeri, Cavit Erdemir, Ali Ertürk. Bu gençlerin futbol sahası ise şimdiki 3 Eylül parkının olduğu alandır.

B) İLK 3 EYLÜL TÖRENİ:

Kulüp kurulduktan sonra 3 Eylül 1957 tarihinde kulübün idarecileri ve eşofmanlı futbolcu gençleri cumhuriyet meydanında Esifler çıkmazının karşısındaki dut ağacının dibinde toplandılar. İdareciler için kürsü ve sandalyeler konuldu. Türk bayrağıyla önde bir genç, arkasında sarı-siyah bayrak tutan başka bir genç ve onların arkasında da diğer futbolcu gençler sıraya dizildiler. İlk önce İstiklâl Marşı okundu. Daha sonra kulüp idarecileri günün anlam ve önemine binaen konuşmalar yaptılar. Bu konuşmalar futbolcu gençler tarafından alkışlandı. Meydandan geçmekte olan bazı vatandaşlar garip garip bakarak bu olayı anlamaya çalışıyor. Bazı vatandaşlar gülüp geçiyor. Bazı vatandaşlar ise hiç aldırmıyor. Bu kısa tören merasiminden sonra kulüp idarecileri ve futbolcu gençler dağıldılar.

Ertesi sene Hüseyin Kulluk başkanlığındaki (1957-1959) Tavşanlı Belediyesi bu töreni üstleniyor.

C) BELEDİYENİN ORGANİZE ETTİĞİ İLK 3 EYLÜL TÖRENLERİ:

Tavşanlı Belediyesi önce törenle ilgili halka duyurular yaptı. 3 Eylül günü tören başlamadan önce (kuşluk vakti) seçkin bir hafız tarafından Ulucamiden sala verildi. Halkın çok rağbet ettiği törene tahminlerin çok üzerinde bir katılım oldu. Törene Tavşanlı ve Çukurköy'den atlı gruplar, Moymul, Gürağaç, Derbent ve Ablum (Şenlik) gibi köylerden gaziler katıldı. Bu gaziler arasında Hüseyin Palez, eşeğini süsleyerek katılan Mehmet Tayşi, Mehmet Ayva, Recep Tayfun ve Yunanlıların işkencesiyle ayakları kesilen Gürağaçlı gazi Veli Al, Ablum'dan Halil Özer ve Musa Kavuk vardı. Tören İstiklâl Marşı'nın okunmasıyla başladı. Ardından günün anlam ve önemine binaen protokol konuşmaları yapıldı. Efe Mehmet atıyla geldi. Kara çarşafa bağlı kızı bağlı olduğu yerden çözdü. Kurtulan kız, Türk bayrağına sarılı olarak çıktı. Bu arada Tavşanlılı ve Çukurköylü atlı seymen grubu tüfekleriyle kuru sıkı atarak Yunan Komutanının oturduğu Mustafa Serdaroğlu'nun (Deli Halitlerin) evinin önüne geldi. Daha önce göndere çekilen Yunan bayrağını atlı seymenlerden birisi indirdi. Onun yerine Türk bayrağını göndere çekti. Merasim, geçit töreni ile sona erdi. Sonraki yıllarda Tavşanlı halkının, kurum ve kuruluşların katılımı daha çok arttı. İnsanlar o günü ipe çekiyordu. Vatandaşın bu ilgisi törenleri tetikledi ve bu durum en çok görkemli geçit törenlerine yansdı. Çiftçiler geleneksel kıyafetlerini giyerek

Kütahya'ya doğru ilerleyen Yunanlılar

öküz arabaları ile, esnaf ve sanatkâr dernekleri araçların üzerinde mesleki faaliyetleri ile, GLİ kömür işçileri araçları ile, nakliyeciler kamyonlarıyla, jeep sahipleri araçlarıyla, Belediye itfaiye aracı siren sesleriyle, okullar, spor kulüpleri, siyasi parti temsilcileri halkı selamlayarak geçit töreninde yer aldı. Leblebiciler küçük kese kağıtlarının içine koydukları leblebileri vatandaşa dağıttı. Fevzi Coşgun'un kurduğu mehter takımı ve kılıç kalkan ekibi (Akıncılar Spor Kulübü) ise tören alanındaki halka coşkulu anlar yaşattı. Coşkulu tören kutlamaları yatsıdan sonra da davul zurna eşliğinde Cumhuriyet meydanında oynanan mahalli oyunlarla geç vakitlere kadar devam etti.

D) GERÇEKTE TAVŞANLI İŞGALDEN NE ZAMAN KURTULDU?

İşgal yıllarındaki canlı tanıkların genel ifadesi "Yunan Afyon'da bozguna uğrayınca Tavşanlı'daki Yunanlılar çekildi" şeklindedir. Yani canlı tanıklar 26 Ağustos 1922 tarihinde Yunan ordusunun Afyon-Kocatepe'de bozguna uğramasından hemen sonra Tavşanlı'daki

Yunan kuvvetlerinin çekildiği konusunda hemfikirler. Bazı canlı tanıklar ise tarihi hatırlamamakla birlikte, doğa olaylarıyla bağlantı kurarak tarihi tayin etmişlerdir. Mesela mısır koçaklarının çok yeşil olduğu³, tanelerinin çıkmadığı bir günde Yunanlıların çekildiğini ifade etmişlerdir. Bu bilgiler ışığında; Yunanlıların Tavşanlı'dan Kütahya'ya doğru çekildiği bilgisini ve Kütahya'nın 30 Ağustos 1922 tarihinde işgalden kurtulduğu ile ilgili net bilgiyi göz önünde bulundurursak, Tavşanlı'nın kurtuluş tarihini 26-30 Ağustos tarihleri arasında bir günde aramak gerekir. Yarım asırdır gelenekselleşen ve genel/resmi kabul görmüş bir töreninin tarihinin değiştirilmesi elbette mümkün değildir. Ama galat-ı meşhur olmuş bir tarihi gerçeğin bilinmesi de gerekir. Tarihçilerin görevi tarihi gerçekleri dile getirmektir.

Dipnotlar:

- 1- Tavşanlı ile ilgili ilk kitap 1972 yılında A.Kamil Güvenç tarafından kaleme alınan "Dikenli Bahçe" dir. Kaynak kişi: Ergun Ekiz (D.1944)
- 2- Bu bina Ağustos 2010 itibarıyla yıkılmıştır.
- 3- Canlı tanıklar çok yeşil anlamında "mısır koçanları gömgöktü" diyorlar.

Tavşanlı Mevlevihanesi

Mesut KOCAMAN
Tarih Öğretmeni

Mevlevîlik, ilhâmını mutlak manada Kur"ân ve Hadislerden alan, **"bende benden birşey bırakmadı"** dediği aşkın gerçek hürriyet olduğunu idrak eden ve bu idrakle merkezinde **"aşk"** bulunan; muhitine dalgalar halinde aşkı yayan Hz. Mevlâna'nın prensipleri üzerine oğlu Sultan Veled tarafından müesseseseleşen bir tarikattır.¹

Bu öyle bir tarikat anlayışıdır ki; sosyal hayatımıza nezâketi, nezâheti ve zarâfeti yerleştirmiş; pek çok devlet adamı, âlim ve sanatkârı müntesipleri arasına almış; sayısız ilim ve sanat eserinin vücut bulmasında ilham kaynağı olmuştur.

Yaklaşık yedi asırdır Türk-İslam toplumunu böyle bir anlayışla şekillenmesini sağlayan bu tarikat bu özelliklerini Osmanlı

coğrafyası içerisinde yayılmış olan Mevlevihaneler vasıtasıyla gerçekleştirmiştir. Osmanlı sınırları içerisinde sayısı 100'ü bulan bu Mevlevihanelerden biri de Tavşanlı Mevlevihanesidir.

Tavşanlı'daki Mevleviliğin ilk izine, Tavşanlı'nın simge isimlerinden biri olan Arslan Bey Döneminde rastlamaktayız. Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında Tavşanlı Ulucami'yi de yaptırmış olan Tavşanlı Subaşı Arslan Bey bir mevlevidir. Caminin bahçesinde bulunan türbesinde Mevlevi sikkelerinden oluşan bir süsleme mevcuttur². Ancak bugün bu süslemelerin üstü bilinçli bilinçsiz bir şekilde beyaz bir boya ile kapatılmıştır.

Mevleviliğin sistemli bir şekilde kuruluşu ve yayılışı ise Arslan

Bey'in torunlarından alim bir kişi olan Esif Mehmed Sıdkı Efendi³ dönemine rastlamaktadır (Ölümü 1733). Hicri 1176/Miladi 1762 tarihli fermanla yer alan şu bilgiye göre mevlevihanenin binasını Defterdar Osman Paşa inşa etmiştir.⁴ Kütahya Kazası mutasarrıflarından olan Defterdâr Osman Paşa, 1720 yılında Eğriboz Adasının yöneticiliğini yapmıştır.⁵

Tavşanlı Mevlevihanesinin Şeyhleri

Şakaik-ı Nu'maniye⁶ adlı esere göre Tavşanlı Mevlevihanesinin şeyhleri sırasıyla şunlardır;⁷ Esif Mehmed Dede, Pîr Mehmed Dede, Esif Dede Efendi, Abdülhalim Efendi, Arif Efendi, Mehmed Efendi, İbrahim Efendi, Hasan Sabri Efendi.

Tablo: Tavşanlı Mevlevihanesinin Şeyhleri⁸

SIRA	MEVLEVİ ŞEYHİNİN ADI	NEREYE DEFNEDİLDİĞİ
1	Esif Mehmed Dede	Tavşanlı'da defnedilmiştir. ⁹
2	Pîr Mehmed Efendi	Mevlevihane bahçesine defnedilerek üzerine türbe inşa edilmiştir. ¹⁰
3	Esif Dede Efendi	Mevlevihanenin bitişiğinde olan Pîr Mehmed Efendi'nin türbesinin yanına defnedilmiştir.
4	Abdülhalim Efendi	Esif Dede'nin yanına defnedilmiştir.
5	Arif Efendi	Esif Dede'nin yanına defnedilmiştir.
6	Mehmed Efendi	Arif Efendi'nin yanına defnedilmiştir.
7	İbrahim Efendi	Mevlevihane dışında, Şeyh Salih Efendi'nin tekkesinin ilersinde devlet adamlarından Feyzullah Şakir Bey'in kabristanına defnedilmiştir.
8	Hasan Sabri Efendi	Nereye defnedildiği kesin olarak bilinmemektedir.
9	Ziya Dede	Son şeyh olup nereye defnedildiği kesin olarak bilinmemektedir.

Mevlevihanenin Yeri

Mevlevihanenin yeri 1807 tarihli Kadı Sicilinde şöyle tarif edilmektedir; Tekkenin bir tarafı Hacı Ebubekir mülkü, Ömer Beşe zâdeler mülkü, bir tarafı Seyh Ali'nin oturduğu vakıf mülkü, bir tarafı yol ile sınırlı, uzunluğu 60 adım ve enine 48 adımdır.

Mevlevihane, Hatıplar mahallesindeki Şeyhler (Şıhlar) sokağında olup aynı zamanda Arslan Bey vakıfları arasında yer almaktaydı. Vaktiyle burada şeyhlerin kaldığı ev, mescit, hücre odaları ve mezarlar mevcut idi. Yani Tavşanlı'nın bugünkü yerleşim yeri olarak tarif ederse; Tavşanlı Mevlevihanesi Fazilet Kırtasiye'nin karşısındaki boş arazideydi. Tavşanlı'dan Ali Çağlar; 1931 yılında Mevlevihanenin karşısındaki eve yerleştiklerinde Mevlevihanenin olduğu alanda 50-60 kişinin namaz kılabilceği mescidin (muhtemelen Semahanenin) yıkılmak üzere olduğunu, bu binanın temellerini çok iyi bildiğini, binanın etrafında odaların olduğunu duyduğunu fakat görmediğini, bahçenin ortasında yer alan lamba direğinin üst tarafında yola doğru olan kısımda da Mevlevi Şeyhlerinin mezarlarını gördüğünü, bu mezarların toprağın altında kaldığını, mescit ve yapılar tamamen yıkıldığında burasının boş bir bahçe olarak kaldığını belirtmiştir.¹¹

Mevlevihanenin Sonu:

Mevlevihane, 1925 yılında çıkartılan Tekke ve Zaviyeler Kanunu gereğince kapatılmış ve boş bir mekana dönüşmüştür. Tavşanlı Belediyesi de 1930 yılında bu boş mekanın tehlike arz ettiği-maili inhidam olduğu- gerekçesiyle yıkım kararı almıştır. Mevlevihanenin yıkılmasından sonra da ahşap

Tavşanlı Mevlevihanesinin olduğu yer.

malzemesini ihale yoluyla satışa çıkartmış 10 Ocak 1931 yılı cumartesi günü de ihaleyi gerçekleştirmiştir. Ancak Tavşanlı halkı bu ihaleye itibar etmemiş olmalı ki ihaleye kimse katılmamıştır. Bunun yerine ikinci bir ihale daha yapılmış ve Tavşanlı dışından gelen bir kişi ihaleye tek olarak katılmış ve mevlvihaneden arta kalan ahşap malzeme bu şekilde satılmıştır.¹²

Tavşanlı Mevlevihanesi günümüze ne yazık ki hiçbir şey ulaşmamıştır. Mevlevihane ve hamusan ismi verilen Mevlevi mezarlığından da hiçbir iz kalmamıştır. Burada o günlerden kalan yegane şey ise mevlvihanenin yanına yapılan yeni yolun ismine Şıhlar sokak isminin verilmesidir. Şeyhler anlamına gelen Şıhlar bize burada bir zamanlar Mevlevi Şeyhlerinin var olduğunu ispatlarcasına günümüze kadar gelmiştir.

Dipnotlar:

- 1- Önder, Mehmet, "Mevleviliğin Sistemleşmesi, Sultan Veled ve Diğer Postnişinler", **Konya'dan Dünyaya Mevlâna ve Mevlevîlik**, İstanbul 2002, s.131-158.
- 2- Ekrem Hakkı Ayverdi. Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II.Sultan Murad Devri 806-855(1403-1451)II.Cilt. Sayfa 540
- 3- Esif Mehmed Dede, Arslan Bey'in dördüncü kuşak torunudur.
- 4- **Tavşanlı kasabasında vâki' müteveffâ Defterdâr Osman Paşa'nın binâ eyle-**

diği Mevlevihâne .Doğan Aslanbey, I.Tavşanlı Araştırmaları Sempozyumu Tavşanlı Belediyesi yayınları

- 5- www.omerfarukdincel.com
- 6- Şakâik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri **"Tekmelitü's-Şakaik fi Hakk-ı Ehli'l-Hakaik"** Fındıklılı İsmet Efendi. Neşre hazırlayan Doç.Dr.Abdülkadir Özcan. Çağrı Yayınları. İstanbul 1989. Tıpkıbasım Osmanlıca. İsmet Efendi'nin zeyli 1143-1314 (1730-1896)yılları arasında yaşamış ulema ve meşâyihın biyografilerini ihtiva eder.
- 7- Şakâik adlı eserde bu sıralama Tavşanlı Mevlevihanesinin son şeyhine kadar olan silsileyi kapsamamaktadır. Söz konusu eserde Hasan Sabri'ye kadar olan Mevlevi şeyhlerinden bahsedilmiştir.Tavşanlı Mevlevihanesinin son şeyhi ise Ziya Dede'dir.
- 8- Tablo Ömer Faruk Dinçel tarafından hazırlanmıştır.
- 9- Şakaik adlı eserde Esif Mehmed Dede'nin kasaba dahilinde defnedildiği yazılıdır. Defnedildiği yer tarif edilmemiştir.
- 10- Pir Mehmed Efendi Tavşanlı Mevlevihanesinin (Semahanenin bitişğinde olan) mezarlığına defnedilmiştir. Zannedildiği gibi Pir Mehmed Efendi'nin türbesi Ayvalı köyünde değildir. Zira Hamza Güner, "Kütahyalı Şairler" adlı eserinin 118.sayfasında Esifi (Mehmet Sıdkı)'den bahsederken "Babası Pir Mehmed Efendi'nin Tavşanlı Ayvalı köyünde gömülü olduğunu" belirtmiştir. Güner, Ayvalı köyünde medfun olan Pir Mehmed Efendi ile Mevlevi Şeyhi Pir Mehmed Efendi'yi karıştırmıştır. Şakâik adlı eserde Pir Mehmed Efendi'den bahsederken; **"Oturduğu ve neşri tarikat itdiği hanesinin bağçesine defn ve medfeni üzerine türbe bina edildi"** bilgisi verilmiştir. Nitekim aynı eserde Esif Dede'nin defnedildiği yerden bahisle de şöyle yazılmıştır; **"Mevlevihanesinin semahanesine muttasıl (bitişik) olan türbede pederi eş-seyh Pir Mehmed Efendi'nin ceminde (yanında) takbir edilmiştir"**.
- 11- Ali Çağlar (Takkasız Ali). 1926 doğumlu. Tavşanlı.
- 12- Doğan Arslan Bey ile yapılan röportaj.

Benim Köyüm: Merkez Yeniköy

Hasene USLU

Tavşanlı Anadolu İmam Hatip Lisesi 10-D Sınıfı

Sizlere bu araştırma yazımda kendi köyüm olan Merkezyeniköy'ü tanıtacağım.

Tavşanlı'ya bağlı olan Merkezyeniköy, Tavşanlı-Harmancık karayolu üzerinde olup rakımı 1.100 metredir. Köyün kuzey kesimleri ormanlıktır. Güneyinde Köprücek köyü, batısında Dutlar köyü, kuzeydoğusunda Derbent köyü bulunur. Köyümüz insanının parlak zekâsı fıkralara da konu olmuş ve Yeniköy fıkraları olarak halk arasında yıllardan beri anlatıla gelmiştir.

Köyün kuruluşu: Mezarlıkta bulunan çam ağaçlarının yaklaşık 400 yıllık olması köyün kuruluşun 400 yıl öncesine dayandığına bir işaret olabilir. İhtiyarların

anlattığına göre köyümüz iki kez yangın geçirmiştir. İkinci yangın Milli Mücadele yıllarında yurdumuzun işgali sırasında Yunanlılar tarafından çıkartılmıştır. Bu yangında köy odası hariç tüm evler yanmıştır. Bu yangından sonra köy yeniden imar edilmiş ve yeni evler yapılmıştır.

Köydeki sülaleler: Köyümüzün farklı yörelerden farklı zamanlarda gelen aileler tarafından kurulduğu ve gelişme gösterdiği anlatılır. Yörük ve tarım amacıyla gelenlerin yanı sıra, Anadolu'nun diğer yerlerinden ve Karadeniz'den gelen aileler de bulunmaktadır. Hacı Ahmetler, Hacı Veliler, Hacı Aliler, Molla Eminler, Kadılar ve Hatipler, köyümüzün köklü sülaleleridir.

Dağ ve tepeler: Köyün sınırları içinde veya sınırlarını dayandığı bölgede; İmam, Çelem, Köstenli, Koruyan, Karıncalı tepeleri ile Küplü, Kurt ini, Ayı, Boyalık, Armutçuk gibi dağlar yer alır.

Mevkiler: Pınar önü, Aşağı Harman yeri, Gevenlik, Küçük Kovancık, Büyük Kovancık, Kara pınar, Kaya önü, Derviş pınarı, Ilcık ceviz, Karıncalı gibi mevkiler bulunur.

Piknik yerleri: Köse Kalfa, Kovalı pınar olmak üzere iki tane piknik alanımız vardır.

Dede Yatırları-Türbeler: Köyümüzün sınırları içinde Köse Kalfa türbesi bulunur. Halk arasında Köse Dede olarak da bilinir. Türbenin kapı tutmadığına ve takılan kapıyı

Köse Kalfa Türbesi

da söküp attığına inanılır. Köylümüz olan Çesmeci Molla Salih tarafından 1880'li yıllarda bu Dede yatırına bir türbe yaptırılmıştır. Köse Kalfa türbesi çevresinde her yıl Ağustos ayının sonlarına doğru şenlikler düzenlenir. Bu şenliklerde topluca Dede'ye gidilir. Köyün meşhur yemeği olan Keşkek pişirilip gelen misafirlere dağıtılır. Yemekler yenir ve eğlenilir. Şöyle bir inanış da vardır; Dede'ye topluca yapılan ziyarete katılmayanın işleri rast gitmez... Bu nedenle köy halkı, her yıl şenliklere katılır.

Köyümüzün mezarlığında Işık Dede'nin yatırı bulunur. Halk arasında evliya olarak bilinir. Köprücek köyünde yatırı bulunan Hüsem Dede, Ayvalı köyünde yatırı bulunan Ahmet Dede ile birbirlerine gidip geldikleri ve aralarında toplanıp zikir meclisleri kurduklarına inanılır. Hatta köyümüzde bu olaya şahit olanların da olduğu halk arasında söylenmektedir. Köyümüzün sınırları içinde bulunan diğer Dede yatırıları ise; Kuru Dede ve Karıncalı Dede'dir. Fakat bunların geçmişleri hakkında pek fazla bilgi yoktur.

Tarihi eserler: Köyümüzün yakınlarında Timarsız mevkiinde antik dönemden kalma Delikli Taş bulunur. Frig döneminden kalma bir anıt-mezar olduğu söylenir.

Camiler: Köyümüzde iki cami vardır. Bunlardan eski cami, köyümüzün merkezinde olup 1950 yılında yapılmıştır. İkinci cami ise köyümüzün üst kısmında olup 1990 yılında yapılmıştır.

Geçim kaynakları: Köyümüzde az da olsa büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Köyümüzden süt toplanır. Buğday, arpa, nohut başlıca ekilen ürünlerdir. Son yıllarda seracılık yaygınlaşmaya başlamıştır. Genel olarak köy halkı, kömür işletmelerinde, kamu ve özel sektörde çalışır.

Eğitim: Köydeki ilk mektep 1942 yılında yapılmış ve komşu köylerden öğrenciler bu okula eğitim görmeye gelmişlerdir.

Köyümüzdeki eğitim oranı yüksektir.

İlkler: İlk sağlık ocağı ve ilk tarım kredi kooperatifi köyde kurulmuştur.

Hane-Nüfus: Köyde 372 hane bulunur. Nüfusu yazın 2.000'i bulmaktadır. Kışın ise nüfus azalır.

Şehit ve Gazilerimiz:

Köyümüzde isimleri unutulmuş bir çok şehit ve gazi vardır.

Bilinenler ise şunlardır;

Çanakkale şehitleri: Hasan oğlu Mustafa, Kadir oğlu Hasan, Ali oğlu Ahmed, İbrahim oğlu Ahmed.

Çanakkale Gazisi: Hasan oğlu Halil İbrahim

Kıbrıs Gazisi: Kadir Karagöz,

Güneydoğu Gazisi: Recep Şanlı

Merkezzeniköy ilkökulundaki öğrenciler (1978 yılı).

1973 yılında Merkezzeniköy'de bir sünnet düğünü.

Bir Garip Tecelli: KIZILBÜK

Mustafa UYSAL

Kızılıbük Köyüne gitmeye karar verdik ve o gün gittik. (4.12.2009)

Kızılıbük Köyünü buralardan birine tarif etmeniz gerekirse illaki Değirmisaz adını kullanmak zorunda kalıyorsunuz ki, bu bana çok tuhaf geldi hep.

Ne demeye çalıştığımı ilerleyen satırlarda daha iyi anlayacaksınız. Kızılıbük Köyünde ülkemizin tamamında bilinen bir kömür işletmesi vardı desem kimse bilmez. Değirmisaz kömüründen bahsetsem hemen bilirsiniz. İlginç olan şu ki aslında bütünüyle kömürün bulunduğu

saha ve harabeye çevrilen yer Kızılıbük Köyüdür. Kömür işletmesinin adı ve kömürün adı ise Değirmisaz Köyüne nispet edilmiştir. Sizce neden? Bana kalırsa 1928-1931 yılları arasında oradan geçen tren yolu ve oradaki istasyonun adı bu konuda çok etkili olmuştur.

Kızılıbük Köyü

Aşağıdaki belgeye bakalım.
(Bütün belgelerde kömürün yeri olarak Kızılıbük gösterilmektedir.)

Kararname

Kütahya Vilayetinin Emet Kazasına bağlı Kızılıbük Köyünde kain olup, Meksufen keşfedilerek Hükümete intikal eden Linyit Madeni imtiyazının ETİBANK'a ihalesine dair olup, Şurayı Devlet Reisliğinin 21.1.1938 tarih 892 sayılı

tezkeresi ile gönderilen Maliye ve Nafia Daireleri ile Umumi Heyetin 25.12.1937 ve 30.12.1937 tarih 63/72 ve 231/226 sayılı mazbataları ile mukavele ve şartname layihaları ve yerinin haritası icra vekilleri heyetince 16.2.1938 tarihinde tetkik olunarak adı geçen ilişik mukavele ve şartnamelere göre ETİBANK'a ihale olunmuştur. 16.2.1938 İmtiyaz müddeti 99 senedir. Reisi Cumhur Kemal Atatürk

Değirmisaz Havalisindeki Linyit Yataklarının Tarihçesi

1928-1931 yılları arasında Kütahya-Balıkesir tren yolunun inşası sırasında Kütahya'dan 90 km.Balıkesir'den 164 km mesafede bulunan Değirmisaz havalisindeki linyit yataklarına hususi teşebbüslerden,

1 - Tırak Türk Anonim Ortaklığı (Kızılıbük Köyünün Doğusundaki sahaya)

2 - Ahmet Acar (Emetli) Kızılıbük Köyü batısındaki sahaya,

3 - Rahmi (Bu sahayı bilahare Halit Özyürek de çalışmıştır), Ahmet Acar ile Remzi Güres ve Şerikleri arasındaki sahaya,

4 - Remzi Güreş ve Şerikleri Osman, Hüseyin ve Mustafa Koç Kardeşler (Çayır Köyün kuzeyindeki sahaya müracaat ederek) 1931-1932 yıllarında imtiyazını almışlardır. (Derleyen, Mehmet SÖZERİ, 1980)

Hemen hemen bütün belgelerde Kızılıbük Köyü kömürün çıkış yeri olarak tescil edilmiştir ama hemen ardından gelen tanımlama nedense Değirmisaz kömürüdür. Hafif bir gülümseme ile anlamaya çalışmaktan başka ne gelir elimden?

Bütün yükü çeken, bütün çilesi kendisine kalan, ezilen, horlanan, toprakları talan edilen, harabeye çevrilen, karış karış bütün toprakları hırpalanmış olan Kızılıbük'tür ama oradan çıkan kömürün adı Değirmisaz Kömürüdür. Şöhreti çalınmış bir köydür yani Kızılıbük. Gerçi şöhret neye yarar bu kadar harabattan sonra? Belki en azından Kızılıbük adı geçtiğinde neresi olduğu bilinirdi. Değirmisaz'ın yanında... Kaldı ki, Değirmisaz

İstasyonu bile aslında Kızılıbük'ün bir mahallesi. Tam 7 ayrı mahallesi var köyün. Merkezi köyün tamamı sanıyorsanız minicik görünür ama yanılırsınız. Bu kadar yeter. Buradan anlaşılması gereken şudur: Değirmisaz Kömürü diye bir şey yoktur aslında, Kızılıbük Kömürü vardır ve hakkı olan şöhretten mahrum kalmıştır köy.

Kızılıbük'e daha girmeden önce İstasyon Mahallesinde fotoğraf çekimi için durduk. Gözle görebildiğimiz her yerin fotoğrafını çektik. Oraları çocukluğumdan hatırlıyorum. Yani 25 sene öncesi falan. (80'li yıllar.) Demiryolu boyunca yürüyerek Kadıköy'den oraya giderdik. Çarşı kalabalıktı, kahvehanelerde oturacak sandalye bulmak zordu. Bakkallar, lokantalar, kasaplar vardı. Belki son demleriydi

ama vardılar. İnsanlar oraya rağbet ediyorlardı. Şimdi fotoğrafladığımız yerde binaların çoğu yoktu ve olanların da ancak korku filmlerine malzeme olması mümkündü. Hayır elbette orada halen oturanlar var ve modern binalar var. Muhtar mesela orada oturuyor. Benim kastım o ki, ilk bakışta kömür işletmelerinden arta kalan her şey yıkıma uğramış. Beton merdivenlerde, bina içlerindeki beton zeminlerde bacağım kalınlığında ağaçlar yetişmiş.

Şimdi bu köyle ilgili sorulması gereken yüzlerce soru var. Bunlardan bazılarını soralım:

-Devlet kömür bitti diye çekildiği halde niçin özel sektör devam etmiştir?

-Devlet yeraltından kömür alırken özel sektör nasıl yerüstü (Açık ocak) çalışmıştır?

-Bölge arazisi niçin harap edilmiştir? Mühendis kullanılmış mıdır?

-Kim hangi şartlarda çalışmıştır?

-Köy bugün hangi şartlardadır?

-Geçimini neyle sağlamaktadır?

-Oradaki şirket şu an ne iş yapmaktadır ve köylü ile geçimi nasıldır? Faydası var mıdır?

-Köyün çalınan isim hakkı ne zaman geri verilecektir?

Bu sorular uzar gider...

Şimdi gelelim küçük hikayemize... 1928-30'lu yıllarda tren yolunun geçtiği sıralarda yani Kızılıbük Köyünden şantiye binası için yer isteyen memurlardan birine olumsuz cevap verilmesi üzerine memur bey gitmiş Değirmisaz Köyünden yer almış bunun üzerine Kızılıbük'lülere, **"Ben size bir oyun oynarım,**

Değirmisaz İstasyonu

görürsünüz.” diye tehdit etmiş. Yol açılınca da Kızılıbük’e yapılan istasyonun adını Değirmisaz İstasyonu koymuş. Allah’ın memuru işte! O günlerin şartları neydi, nereden istediler, nasıl istediler, kimden istediler, o günlerde işletilen maden zaten nereleri işgal etmişti, devlet Kızılıbük Köyüne nasıl bir zarar vermişti de onlar tren yolu yapımı için şantiye yerine izin vermediler? Üstelik vermeyen şahıstır, köy değil. Bu saçmalık daha ne zamana kadar devam edecek? Hikayenin devamı da var elbette. Sonraki günlerde Kızılıbük’lüler toplanıp bu haksızlığa son vermek için çeşitli girişimlerde bulunmuşlar. Karşılarına yine Allah’ın memuru çıkmış. Emet’te bir memurcağız **“Ne olacak canım öyle**

oluversin, karıştırmayın.” Sana ne be adam? Bu girişimler de sonuçsuz kalmış maalesef. İnatçı birisi çıkmamış.

Orada bir istasyon var, Kızılıbük Köyünün bir mahallesi ama adı Değirmisaz İstasyonu. Orada bir köy var, artık köy bile sayılamayacak kadar çok parçalanmış, tarumar edilmiş, arazileri elinden alınmış, GLİ’de olduğu gibi kamu işçisi olma hakkı verilmemiş, hayvan otlatmak arazisi bile azalmış, boşalmış, yoğunluk zamanında da madenin kirini, pasını, gürültüsünü çekmiş, hala şu anki maden sahipleri ile limoni, her türlü cefasına katlanmış ama saçma bir memur davranışı yüzünden en doğal hakkı elinden alınmış, işte öyle bir köy

var orada. Değirmisaz Kömürü diye bir kömür var mı, diye şimdi size sorsam artık nasıl bir cevap vereceksiniz?

Şimdiki muhtar epey ceval bir adam olan Rıza Zengin Bey epey ısrar etmemize rağmen köyünün pek önemli sorunlarının olmadığını söyledi bize. Bana göre bu çalınmış hak sorun olarak yeter de artar bile. İnanıyorum ki devletle nasıl muhatap olunacağını gayet iyi bilen muhtar bey bu durumu çözen kişi olarak tarihe geçmekten çekinmeyecektir.

Kim bilir belki de bir gün trenle oradan geçerken Kızılıbük İstasyonuna uykulu gözlerle bakar ve bu hakkın teslim edildiğini görürsünüz.

TAVŞANLI KİLİDİ

Tavşanlı Kilidinin Özelliği, Yapımı ve Parçaları

Tavşanlı kilidi yaklaşık irili ufaklı 30 parçadan oluşur.

Karşılığa çakılan parçaya **köprü** denir. Bunun yanı sıra **orta sürgü**, şırk ve **yaylar** bulunur. Şırkı kaldırmaya yarayan parçaya **kelebek** denir.

Tamamen saçtan yapılıdır. Gövde 1,5 milimlik saçtır. Şırk denilen parça ile alt sürgü 20’ye 5 silme demirden, orta sürgü 16’ya 3 silme demirden, yayları ise çelik saçtan yapılıdır. Sac, özel olarak Bursa’dan getirilir. Atölyede bükülerek yay haline getirilir. Köprü kısmı ocakta yapılıdır. Yuvarlak demir işlenir. Kilidin yapımı ortalama bir gün sürer.

Kilitler şifrelidir. Şifre kısmı kilidin gövdesinde gömülüdür. Anahtar: **damak** veya **dudak**, çıbık ve **kafa** olarak üç kısımdan oluşur. Bu üç parça oksijen kaynağında kaynatılarak anahtar haline getirilir.

Tavşanlı’nın bazı köylerinde kilide görek ve anahtar denir. Tavşanlı halkı genelde kilit der.

Kilidin parçaları saç atölyede kenarları süslü olsun diye eğelenip inceltilir. 1 cm enindeki ince keski ile kilidin parçaları yani saç şekilli olarak kesilir. Kilit ince numara motor yağı veya makine yağı ile yağlanır. Vida ve çivi ile bu kilitler kapının ahşap kısmına monte edilir.

Tavşanlı'da Eski Evlerimiz ve Fonksiyonları

Ağalar Camisi ile Müftülük Binası arasındaki sokak

Fevzi ÇOŞGUN

Eski evlerimizde geçen zamanı düşünürüm. Daha dış kapıdan girişimde, eşikten başlayan kültür mirasını fark etmemem mümkün değil. Ayakkabılarımızın sınır çizgisidir eşikler. Anamın özenerek dokuduğu ve hemen oracığa kondurduğu paspasın kenar süsleri mini bahçemizdeki menekşelerin, karanfillerin motif ve renkleri ile bezenmiştir. Diğer işlemler adeta gülümseyerek hoş geldin, sefa getirdin der! size...

Ruhumuzun kabı vücut. Vücudumuzun kabı evimiz. Evimizin kabı sokağımız. Ruhumun şuur kazandığı, milli geleneksel kültürümle beslendiği, sanki bir anaokulu, bir lise, bir üniversite gibi tedrisatı vardı sokağımızın. Farkında olmadan kazandığımız muhteşem kültürün, farkına vardığımız bu günlerde içim burkularak

dudaklarımın mırıldadığı bir şiiri gözlerim yaşlanarak çok zaman dostlarıma okurken, konumuz hemen gene eski evlerimiz gelir, nostaljinin keyif veren dakikalarını yaşarız. Sizleri eskimez evlerimizde dolaştırmadan önce Yahya Kemalın Kendi Gök Kubbemizden hücrelerime zamanların kazıdığı bir şiirini okuyayım:

Kopmuşuz bizler o öz varlık olan manzaradan,

Bahseder gerçi duyanlar bir onulmaz yaradan,

Derler: İnsanda derin bir yaradır köksüzlük,

Budur alemde hudutsuz ve hazin öksüzlük.

Tavşanlı'nın, Anadolunun eski evleri Müslüman Türk evi. İçinde yaşayanlar için düşünülen her ihtiyaca cevap veren her şey vardır. Tasarımı, dokusu,

sergenlerden yayılan kokusu, duygularımıza gıda olan bir estetik harikasıdır. Sokak kapısı her açılış ve kapanışında başını çarptığı bakır veya pirinç metalden çıkarttığı sesle , 'size misafiriniz var' der. Sonra evin içindeki her odaya tulumba gibi hava basar. Mutfak ve kiler emanet aldığı iaseleri kokutmadan, bozmadan muhafaza edebileceği bir yeri seçmiştir. Zaten oraya giren gıdaların miktarında tamah yoktur. Bacalar kurum tutmaz. Sebebini yapan ustalar bilir. Hendesî bir süsleme ile oyma nakışlarla tasarlanmış davlumbaz, ocak başının başı üstünde adeta bir gelin tacı gibidir. Dolap kapakları, çiçeklik gözleri, yüklükler, raflar her evde ayrı ayrı desen ve incelik yarışındadırlar. Hanımların duygularını işlediği nakışların renklerindeki uyumu benim diyen ressamılar denk getiremez.

Köşe yastıklarından size huzur mesajları gönderirler.

Eskimez evlerimizde her oda sanki ayrı bir evdir. İçlerinde gusülhane, ocakbaşı, sergenler, yüklük altlarında odunlukları vardır. Bu odalarda bir aile rahat yaşayabilir. Bütün odaların kapısı hanöne açılır. Hanönde birlikte yemek, içmek, oturmak, konuşmak vardır. Evimizin mini sokağıdır hanön. Çocuklar orada doyasıya oynarlarken onları seyrederek. Dedelerin, ninelerin keyfine diyecek yoktur. Hanön kısaca evin birlik ve dirlik yeridir. O saygı sevgi ve şuurla da donatılmış ve döşenmiştir. Evin en ihtiyarı baş sedir de oturur. İnsanca yaşamının çoğaldığı, israf sınırının aşılmadığı, tüketimin ayarlandığı ortak kullanım aklının zirveye ulaştığı mekandır hanönlerimiz.

Evlerimiz, örf ve adetlerimize göre biçimlenmiş. İslamî değer ölçülerini yansıtan milli mimari üsluplarımızın müşahhas örnekleridir. İçerideki hayat dışarıya sızmaz. Fakat içeri de yaşayanların ruhlarından sızan nakışların eşyalara aksetmesini

tüm komşular görür. Birkaç kuşak nesil bir arada huzurla, sevgi ve saygı ile bir arada yaşarlar.

Yorgunluğunuz gözlerinizden çıkar gider, hayaller kurarsınız özenerek çakı ile oyulmuş, desenlenmiş geometrik şekillerle süslenmiş tavan işlemelerine bakarken çıkmalar, cumbalar, kafesler, tepe pencereleri, sedir, sütlük ve bahçe. Hayatımızda hangisinin yeri yok gösterebilirmisiniz? Zemin kat taş, orta kat alçak tavanlı, kış evi yazın serin, kışın sıcaktır. Üst katlar ahşap çatıklı bol

pencerelidir. Tavan göbekleri, Yağcıbedir halılarına, Yörük kilimlerine tepeden kibirle bakar.

Bizim evlerimiz ve sokaklarımız "Komşunun içine bakmamak" saygınlığı içinde oluşmuştur. Saygı, sevgi, dayanışma, merhamet yani insanca yaşama şartlarının geçerli olduğu yapılaşmadır. Ve aradıkça bulamayıp kaybettiğimiz milli mimari ve üslubumuz ...

Eski evlerimizle ilgili üstat Necip Fazıl Kısakürek'in şahane bir şiiri var;

EVİM

Ahşap ev camlardan kızıl biberler sarkan,
Arsız gökdelenlerle çevrilmiş önün arkan,
Kefensiz bir cenaze cırlıçıplak ortada,
Garanti yok sen gibi faniye sigortada.

Eskiden ne güzeldin, evdin! Köşktün, yalıydın!,
Madden kaç para eder? Sen bir remz olmalıydın,
Bir köşede anbeanem, dalgın Kur'an okurdu,
Ve karşısında annem, sessiz gergef dokurdu.

Semaverde huzuru besteleyen bir şarkı,
Asma saatte tık tık zamanın hazin çarkı,
Çam kokulu tahtalar gıcır gıcır silinmiş,
Sular cömert, "Temizlik imandandır" bilinmiş.

Komşuya hatır soran, sıra sıra terlikler,
Ölçülü uzaklıkta, yakın beraberlikler,
Yeni bir nesil geldi, üst üste binenlerden,
Göğe çıkayım derken, boşluğa inenlerden.

Seni yiyip bitiren kırk katlı ejder oldu,
Komşuluk mana ve ruh ne varsa heder oldu,
Seninle sarmaş dolaş, çöpten bozuldu denge,
Vuran kimse kalmadı bu davayı mihenge.

Şimdi git mahkemede hesap ver iki büklüm,
Cezan: susuz ekmeksiz, olduğun yerde ölüm,
Evim, evim vah evim, gönül bucağım evim,
Tadım, rengim, ışığım, anne kucağı evim.

Necip Fazıl Kısakürek

Sahipsiz Miras: Moymul Hamamı

Melahat Arslan

Tarih Öğretmeni

Hacer Yılmaz

Edebiyat Öğretmeni

Tarihi Moymul Hamamı

Kütahya'nın Tavşanlı ilçesi'ne bağlı Moymul Mahallesi'nde (Ada No:155 1. Parselde) bulunduğu için bu adla anılan Moymul Hamamı, yapıldığı tarihin de yazılı bulunduğu kitabesinden anlaşıldığı üzere Hicri 1275/Miladi 1858 yılında inşa edilmiştir. Moymul Köy halkının imece ve hayırsever eşrafının cömert katkılarıyla meydana getirilmiştir. Osmanlı Devletinden günümüze kadar ulaşabilmiş bu eser, hala her şeye rağmen ayakta durmaya çalışmaktadır.

Temizliğin dinimizdeki ve kültürümüzdeki yeri herkesçe bilinir. "Temizlik imanın yarısıdır. / Temizlik imandandır." Hadisinde de belirtilen bu önem; adet, örf ve ananelerimizle de günümüze kadar süre gelmiştir. Kız

hamamı, damat hamamı, asker hamamı, kırk hamamı gibi adlarla adlandırılan hamam günlerinin birçok özelliği vardır ki böylelikle yaşanan dönemin barındırdığı ekonomik ve sosyal koşulların –teknolojik açıdan- olumsuzluğuna rağmen hem Peygamber efendimizin verdiği öğüdü yerine getirmeye hem de daha eğlenceli, içten ve renkli bir iletişim kurarak sosyal hayat paylaşmıştır. Ancak Moymul Hamamı gibi bu adetlerimiz, örf ve ananelerimiz de çağın getirdiği bizim de çok sorgulamadan kabul ettiğimiz olumsuz etkenler ve ideallerin "boğuculuğu" içinde yaşamaya çabalamakta, yaşatılmaya gayret edilmektedir.

Selçuklu-Osmanlı mimari tarzı ile yapılan bu hamam, iki büyük kubbenin ortasında yer alan bir

küçük kubbeden oluşmaktadır. Çok kalın duvarlarla örülen iki ana kısmın arasında, küçük kubbenin altıda kalan küçük bölüm giyinme amaçlı kullanılmıştır. Bu bölümden ana kısma (yıkama odasına) geçerken bulunan kapının ardındaki meşeden yapılmış ağır tokmak aracılığı ile ses çıkması sağlanmıştır. Böylelikle yıkanan insanların rahatsız edilmeden içeriye girilmesi amaçlanmıştır ki bu da insanların özeline duyulan saygıyı göstermektedir. Türk kültürünün dayanışma ve saygı göstergesi olan bu eser deprem bölgesinde bulunmasına rağmen demir kullanılmadan yapıldığı söylenen bu kubbeler hala bir bozulma olmadan dimdik ayakta durmaktadır. Ancak doğanın bile bozamadığı iskeleti süsleyen oymaları,

köpek başını, şadırvanı biz insanoğlu "onarım" adına rest gele boyayarak, beton dökerek veya mimariye uygun olmayan bazı döşemelerle yeterince bozamamış olmalıyız ki yandaki ahşap külhan da son bir ay içerisinde yıkılmıştır. Mustafa Güner'in 16.03.2006 tarih ve 4456 nolu dilekçesi kayda alındığı halde ve 2011 restorasyon programına alındığı belirtilen hamamın ahşap olan külhan kısmı maalesef yol genişletmesine kurban gitmiştir.

16 Şubat 2011 Tarihinde Mustafa Güner hocam ile Belediye Başkanımızı makamında ziyaret ettik. Bizi son derece memnun eden açıklamaları yüreğimize su serpti. Moymul Hamamı'nın

Moymul Hamamının içi

mülkiyetinin belediyeye ait olduğunu, bunun için tadilat ve tamirat işlerini 2011 yılı içerisinde yaptıracağını, restorasyonu için bir mimarın görevlendirildiğini, çizim ve projelerinin yapılmakta olduğunu, Anıtlar Yüksek Kurulu'na planın sunulacağı ve restorasyonunun da en kısa zamanda yapılması için gayret

Moymul Hamamı kitabesi

göstereceklerini ifade ettiler.

Bizler yakın çevremizdeki tarih ve kültür miraslarımızın korunmasında ve yaşatılmasında takipçi olacağız. Umarız verilen sözler en kısa zamanda yerine getirilir; Moymul Hamamı Tavşanlı'daki diğer hamamlar gibi yok olmaktan kurtarılır ve gelecek nesillerimize miras olarak bırakılır.

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Tavşanlı

Evliya Çelebi, Tavşanlı'dan şu şekilde bahseder; "783'te (miladi 1381 yılı) Germiyoğlu fethidir. Sonra Germiyoğlu, kızını Çelebi Sultan Mehmed'e (Yıldırım Bayezid olacak) verince bu kaleyi de cihaz olarak vermiştir. 50 akçe kazadır. 70 köydür. Kalesi çok sağlam ve kargirdir. Şehir, kale eteğinde, bahçeli, akar sulu bir şehirdir. Köy ve sahralarında tavşanı bol olduğundan Tavşanlı denmiştir. Altı mahalle, sekiz mihrapdır. Han, hamam ve çocuk mektepleri vardır. Tavşanlı Ağdası cam kutular içinde diğer vilayetlere gönderilir. Baldan tatlıdır. Hatta Simav ve Demirci şehrinden binlerce katır ve deve yükü üzüm kurusu getirip burada pekmez yaparlar. Başka yerde böyle lezzetli olmaz. Bu Tavşanlı'nın su ve havasından mı, yoksa bir ulu sultanın nefes tesiri mi, lezzetli ağdası olur." (Evliya Çelebi, Seyahatname, 9. cilt. İstanbul 1984. Üçdal Neşriyat. Sadeleştiren: Mümin Çevik. Sayfa 10)

Bir Öğrenciye Ait 1938 Yılında Yazılan Gezi Notu

Balıklı'ya bir gezinti. 21/5/1938

Okulumuzda sıra olduk. Şose yoluna çıktık. Ne şarkı söyledik. Yanımızda bir müşafir vardı. Balıklı'ya vardık. Balıklara leblebi atverdik. Sonra Moymul ilk okuluna girdik. Kızlar dışarıya çıktılar. Melâhat mızıka çaldı kızlar oynadı. Okuldan çıktık. Meyhane Boğazı'na gittik. Meyhane Boğazı'nda azıcık oturduk.

1938 yılında Tavşanlı'daki bir öğrencinin gezi notudur. Bu yazıda geçen kelime ve yer adlarını şu şekilde açıklayabiliriz.

Şose: Cadde

Balıklı: Moymul mahallesinde günümüzde halen park olarak kullanılan ve içinde balıkların olduğu havuz bulunan yer.

Meyhane Boğazı: Moymul Mahallesi ve çevre yolunun altında, Derecik yolu üzerindeki köprünün sol tarafındaki alandır.

Kürt Ahmedin Belindedir Kemerî (Kürt Ahmet)

Emel ÖRGÜN

Türk Halk Müziği Sanatçısı

Derleme Bilgileri

Türkünün İsmi: Kürt Ahmedin Belindedir Kemerî

Yöredeki yaygın adı: Kürt Ahmet

Kimden alındığı: Köyün yaşlı kadınları Saniye Bahadır, Emine Bahadır,

Cemile Emeksiz, Fatma Yavuz, Fatma Durmuş, Naile Yörük, Nermin Zeybek.

Türküyü nereden öğrendiği: Doğduklarından beri yaşadıkları ve ikamet ettikleri Çaltılı köyde, köyün büyüklerinden vakti ile öğrenmişler.

Derleme tarihi: 17.06.2007

Derleyen: Emel Örgün

Derlemenin yapıldığı yer: Tavşanlı Çaltılı köyü

Türkü Öyküsü

Kürt Ahmet, çalışkan ve dürüst biridir. Kürt Ahmet, doğudan gelerek Demirli Köyüne yerleşir. (O zamanlar doğu illerindeki Kürtleri batı illerine dağıtmışlar.) Köylü ile iyi geçinir, çalışkanlığı ve dürüstlüğü ile köy halkının takdirini kazanmıştır. Ahmet "siz beni tanıdınız ben sizi tanıdım, beni burada evlendirin" demiş. Köyün ileri gelenleri de Ahmet'i dul bir kadınla evlendirirler. Kürt Ahmet ve eşi mutlu bir hayat sürerler. İkisi birlikte çok çalışırlar. Köyde çalışkanlıkları ve mutlulukları ile göze batmaya başlarlar, kıskançlıklar hat safhadadır. Çekemeyen kem gözler ve dedikodular ayyuka yükselmiştir. Bir araya gelip Kürt Ahmet'i vurmaya karar verirler. Kürt Ahmet'i vurmaya karar verirler ama Demirlide silah nerde o zaman? Ahmet'i vuracak silah bulamazlar. Sonunda Kürt Ahmet'e *"Enişte şu martini silahı ver de bir bakalım, bize çok lazım oldu"* derler. Silahını onlara vermeye razı olan Ahmet, atının sırtında iken, silahını verdiği kişiler tarafından öldürülür. Eli böğründe kalan

dul eşi kocasının davasının izini sürer, kocasının ölümünden sonra dahi kocasına olan bağlılığı sürer. Hiç bırakmaz peşlerini öldürenlerin. Kürt Ahmet'in başına gelenler için türkü yakılır. Civar köylerde de söylenir, kulaktan kulağa geçerek günümüze kadar gelir. (Osman Aslan)

Efsaneler kulaktan kulağa ve dilden dile kuşaktan kuşağa geçerken değişime uğrayabilir. Hakkında çeşitli söylentiler bulunan Kürt Ahmet bir rivayete göre de yakışıklılığı ile kızların ve evli kadınların gönlünü çalar ve kimi evli kadınların yuvasını yıktığı gerekçesi ile kendisine dış bileyen köylü birkaç genç tarafından öldürülür.

KÜRT AHMEDİN BELİNDEDİR KEMERİ

Kürt Ahmed'in belindedir kemeri
Al gan olmuş kır beygirin semeri

Kürt Ahmet'de iner gelir inışten
Ak kolları görünmüyor gümüşten

Gökyüzünde yağlı kurşun kararır
Kime vardı Kürt Ahme'din zararı

Gökyüzünde perem perem bulutlar
Ölmeyince kesilmiyor umutlar

On günde olur hamam yanının iğdesi
Bütün olur Kürt Ahmed'in gövdesi

Ürküden den ine çıka yoruldum
Kendi martinim ile kendim vuruldum

Vuruldum da memlekette duyuldum
Aman a sevdiğim olurmu böyle

FADİME'NİN ÖYKÜSÜ

Halil ORAL

Şair Yazar/Kışlademirli Köyü

Fadime büyüüp serpilmiştir. Dört kardeş içinde üç kızın en küçüğüdür. Vakit kargaşanın hüküm sürdüğü, çetelerin kol gezdiği vakittir. Eli silah tutan erkeklerin cephelerde vatan savunması yaptığı dönemdir. Bu hengâme içinde Fadime'nin güzelliği dillere destandır. Adına türküler yakılmaktadır.

***Fadime'nin tepeliği ayaklı
Çok oğlanlar Fadime'ye meraklı...***

diyerek dilden dile ulaşan türküler, çevre köylerde bile Fadime'nin adının duyulmasına neden olmaktadır. Mevcut şartlarda Fadime'yi evde tutmak zordur. Çok zaman geçmez, Fadime yakın köyden Osman'a gelin gider. Osman'la Fadime etrafı meyve bahçeleriyle donanmış bağ evinde yaşamaktadırlar. Yüksek dağların gölgesinin bastığı eteklerde sırlı sırlı dereler akışmaktadır. Gölgelelerin korku salıp kararttığı dereleri Fadime'nin güzelliği aydınlatmaktadır. Osman dünyada huriyle yaşıyor gibidir. Mutludur, keyiflidir. Fadime'ye güzelliğinin başına bela olacağını düşünmeden yaşam sürmektedir. Koca Ahmet'se nişanlısına talip olan gencin kulaklarını keserek kendini dağa vurmıştır. Artık dağlar onundur. Silahıyla ve de gün geçtikçe yayılan üzüyle çevreyi kasıp kavurmaktadır. Herkes gibi Fadime'nin güzelliği onun da kulağına ulaşmıştır. Madem bu dağların hakimi; kafasına koymuş, Fadime'yi dağa kaldıracaktır. Öyle de yapar. Fakat yası dillere düşmüştür.

***Fadime'nin tepelikli fesi var
Derelerde bir incecik yası var.***

Bu yas dilden dile dolaşır. Fadime Osman'ını severken bir zorba tarafından dağa kaldırılmıştır. Artık türkülere yenileri eklenmektedir.

***Fadime'yi şu dereye bastılar
Şalvarını çam dalına astılar..***

Fadime istemeden de olsa dağda bir zorba, bir eşkiya ile yatıp kalkmaktadır. Bir taraftan Osman'ına üzülmektedir. İnce yanık sesiyle dilinden,

***Çaldere suyunda örtmemi yudum
Çakır Osman'ımı kimlere kodum.***

Ağıtları bölge ormanlarını cınlatmaktadır. Ama çaresizdir. Ağıtlar düzmekten öte elinden bir şey gelmemektedir. Ya Fadime'nin anası? Yüreğinde ateş topları dönüp durmaktadır. Birisi yere düşse tüm bölgeyi yakıp kavuracaktır. Göz yaşları sel olup akmaktadır.

***A Fadime'm seni nerde bulayım
Gövler ırak merdivenler kurayım.***

***A Fadime'm seni bana vermezler
Ballar olsan kaymak ile yimezler.***

diye dilinden ağıtlar dökülürken, kızını görememenin acısı da gün gün artmaktadır. Hele bir eşkiyayla dağ başında yatıp kalktığını düşündükçe kahrına kahr eklenmektedir. Eşkiyaysa yayılan üzüyle gününü gün etmektedir. Bir haber salmayla çevre köylerden merkep yüküyle erzağı ayağına gelmektedir. Çevre onun isteklerinden de bıkip usanmıştır. Kendi yiyemediğini eşkiyaya yollamanın çaresizliği ve de yarattığı korkuyla manidar türküler yakmak bir çıkış yolu gibi gelmektedir.

***Fadime'nin tepeliği ay gibi
Koca Ahmet'in buynuzları yay gibi..***

derken, eşkiyanın namussuzluğunu bir anlamda tarihe kazırmaktaydılar. Bir taraftan kurtuluş çareleri de aranmaktadır. Eşkiyanın yeni istekleri Berberoğlu'ndandır. Bu istek bıçağın kemiğe dayandığı andır da aslında. Molla Ümmet'e bu beladan kurtulmak için haber de salınmıştır. Eşek yükü erzak denkleştirilmiştir. Plan hazırdır. Gecedan iki kişi erzağı götürecek yerini belirleyecektir. Çevresi sarılmıştır. Fakat Koca Ahmet Fadime'den ayrılmamaktadır. Vakit gecenin sehere sallandığı, günün ısımaya yüz tuttuğu vakittir. Molla Ümmet'in elemanları pusuda, elleri tetikte gözleri arpacıktadır. Koca Ahmet, Fadime'den ayrılmasa da beklemek tehliktir. Tetikler çekilir. Her ikisi de ağır yaralanmıştır. Koca Ahmet'in silaha hamlesi sonuç getirmeyecektir. Cenazeler öküz arabasıyla köye nakledilir. Fadime'nin parlayan yüzüne kanlar

sıçramış kan sinesinden aşağı dökülmüştür.
Cesetleri koca çamın dibinden alınmadan
yakmalar tane tane dökülmektedir.

*Çaldere'nin inşinden indirin
Atla olmaz arabaya bindirin.*

*A Koca Ahmet sen gâvursun sen gavur
Fadime şehit olmuş başına gayır.*

*Uzun olur Çaldere'nin çamları
Şip şip akar Koca Ahmet'in kanları.*

Fadime'nin vuruluşuna derinden bir öfke de vardır. Bu yakmalara anında yansımaktadır. Koca Ahmet belasından kurtuluşa sevinilirken Fadime'nin ölümüne kahr ve öfke yükselmektedir.

*A Koca Ahmet edebinle dursan ya
İlk evvela Berberonu vursan ya.*

*Yeşil olur Çaldere'nin çalısı
Beni vuran Yokaköy'ün ayısı.*

*Akkın derelerde gutnümü yudum
Kendi martinimle kendimi vurdum.*

*Koca Ahmet'in ayağında çamurluk
Berberonun garnindeymiş gâvurluk.*

*Halam alsın tepelikli fesimi
Kimsem yoktur Kendi tutsun yasımı.*

Tüm bunlar dilden dile mihlanırken, cesetler Tavşanlı mezarlığına defnedilir. Yaşamın içinde her bir ağıt Fadime'yi unutturmamacasına olsa gerek, kadın oyunlarına melodi olur çıkar.

KURUM TARİHİ: ZEYTİNOĞLU KÜTÜPHANESİ

İlçe merkezinde bulunan Zeytinoğlu Kütüphanesi ilk önce Ulucami avlusunda tek kubbeli kârgir bir bina olarak 1890 yılında Zeytinoğlu Hacı İbrahim Ağa tarafından yaptırılmıştır. Yaptığı bu hizmetinden dolayı Hacı İbrahim Ağa'ya Osmanlı Devleti tarafından dördüncü rütbeden

bir Mecidi Nişanı verilmiştir. Bu binaya 1943 yılında ek bina ilavesi yapılarak bir okuma salonu dahil edilmiştir. Günümüzde kütüphanenin bu ilk binası kullanılmamakta olup günümüzde kullanılan yeni binaya taşınıldığı dönemde okuma salonu olarak ilave edilen ek bina da yıkılmıştır.

Hükümet Konağı yakınında Milli Egemenlik Parkında yapılan Kütüphanenin yeni binası Mayıs 1994'te tamamlanmıştır. Tavşanlı Zeytinoğlu Halk Kütüphanesinde Türkçe, Arapça ve Farsça olarak 1.266 adedi el yazması ve 4.391 adedi basma olmak üzere 25 binden fazla eser bulunmaktadır.

Yörgüçlü Muhtar Nazif'in Ağıdı

Ahmet ÖZTÜRK

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Evliliklerde geçimsizliklerin en önemli sebeplerinden birisi de en ufak bir anlaşmazlıkta, olayı büyütüp çevreye yayarak başkalarını aile içi meselelere karıştırmaktır. Böyle olaylar evlilikleri kurtarmayıp, aksine daha da çözülmez bir hâl almasına neden olur. Allah korusun ölüme, kan dökmeye dahi götürür. İşte böyle olaylardan biri. Gelin olayın aslı astarı nasılmış bir bakalım. 1930'larda köyümüzde muhtar, Nailelerin Nazif'miş. Nazif Ağa boylu poslu, çakır gözlü birisiymiş. Sağırın Mustafa, Nailelerin Nazif'in amcasının kızını almış, evlenmişler. Eskiden cahillikten mi, yoksa yoksulluktan mı? diyelim kadınlar nedense en ufak bahaneyle dövülürmüş. Hatta ve hatta dayakçı adamlar erkekler arasında maharetmiş gibi de övünürlermiş. Muhtar Nazif'in amcası Ömer Ağa, kızını verirken çeyiz olarak bir dana, bir yorgan, bir kaç tencere, tabak verip baba evinden düğün dernek çıkarmış. Zamanla her evde olduğu gibi kavgalar başlamış, geçinememişler. En küçük olayda hemen babasının evine kaçar, ağlayıp sızlayıp tekrar kocasının evine gelirmiş. Kocas da:

-“Sen niye ikide bir kaçyorsun?” diyerek dövermiş. Bu kavga ve kaçışlar bir süre devam etmiş. Köyün azaları toplanmış Mustafa'yı köy odasına çağırılmışlar “Bir

daha dövmeyeceksin” diye tembihlemişler. Ömer Ağa'nın kızıyla da konuşup:

-“Bizim kız, bu böyle olmaz ikide bir döğüşüyorsunuz seni ağın boşattırsın da iyi yerlere versin” demiş. Hatice de:

-“Ağa pek sevyon” dermiş. Köy azaları:

-“Seviyorsan kızım bundan sonra ağlayarak en küçük şeyde çekilip gelmeycen babanın evine” demiş. Ne yaparlarsa yapsınlar ilk kavgada babasının evine gelir ağlarmış. Muhtarın amcası Ömer:

-“Bizim oğlan be, şuna bir şey demiyonuz” diye sitem edermiş yeğenine. Etrafında ki insanlar da:

-“Şuna bak ağasının kızını dövdürüp duruyo, bir de muhtar olacak” diye dedikodu ederlermiş. Bir gün eniştesi Mustafa'yı köy odasına çağırılmış. Azalarla beraber öyle dövmüş ki kaburgasını kırmış ve yürüyemez hale getirip evlerinin avlusuna bırakmışlar. Bu durumu gören yakınlarından birisi:

-“Amanın Mıstafam! ne hale getmişle seni, çiviye gırıp gırıp ta namluya tıkamasını da mı bilmiyon?” demiş. Evinde bir ay kadar yatmış. Ama hâlâ o dayak yediği gözünün önüne geliyor içi içine sığmıyormuş. Hani kritik zamanlarda önemsenmeyen gelişi güzel, sonucunu kestiremediğimiz, ağızdan

çıkan sözler var ya insanın beynine tabiri caiz ise sülük gibi yapışan, fare gibi kemiren o sözler, “çiviye kırıp kırıp namluya tıkaması meselesi”. İşte ne olduysa bundan sonrası oluyor. Mustafa evinin altında atölyeye benzer yerde çivileri birer birer kesip saçma haline getirdikten sonra, barutu da namluya tepip doldurmuş. Bir süre sonra yine gürültü şamata, Mustafa karısını tekrar dövmüş. Her zaman ki gibi karısı Hatice de yorganını omzuna atıp, dansını da alıp baba evine gelmiş. Ağlamış sızlamış. Muhtar Nazif, azalarını toplayarak eniştesini köy odasına çağırılmalarını istemiş. Ama haber vermelerine rağmen bir türlü gelen olmamış. Muhtar durdukça kızmış, yerinde duramamış evlerine gidip eniştesiyle konuşacağını söylemiş azalara. Azalarda:

-“Aman Nazif Ağa! Evlerinin önünde ağzından kötü şeyle çıka biz gidip konuşam” demiş. Ağzını tutacağına söz veren muhtar, Mustafa'nın avlusuna gelmişler. Muhtar Nazif' in yanında ihtiyar heyeti olarak Alçavuşlan Ahmet, Hafız Mehmet, Efe Sadettin, Arnavutların Abdış Ağa ve merakından dolayı arkalarına takılıp gelen Nazif Ağa'nın büyük oğlu Selim 'de varmış. İçlerinden birisi:

-“Mıstafa Mıstafa baksana bi, çağırdık neden gelmiyon” demiş. Ses gelmeyince Muhtar Nazif sinirlenip sövmeye

başlamış. Avludan seslerini duyunca Mustafa hemen tüfeğini hazırlamış tetikte beklemeye başlamış. Evlerinin avlusunda, kuyunun karşısında çıtadan yapılmış küçük bir pencere vardır işte tam orada pusuya yatan Mustafa öfkesine hakim olamayıp tetiğe basmış. Aniden patlama sesini duyan azalar dağılıvermiş. Kan damlaları Arnavut Abdîş Ağa'nın koluna sıçrayınca, vurulduğunu anlayamayan Muhtar:

- "Abdîş Ağa vuruldun mu?" diye bağırması. Ama ne yazık ki Nazîf Ağa koluyla karnı arasından vurulmuş. Koşarak Hüseyinlerin fırınının ilerisinde küllüğün yanına gelince tâkati kalmayıp yere düşmüş. Hüseyinlerin Halil Ağa'nın gelini Arife Gelin soğanı taşa ezerek baygın halde yatan muhtarın burnuna tutmuş. Biraz sonra ayılınca adamlar kollarından tutup evine kadar getirmişler. Muhtar Nazîf Ağa'nın kızı Zekiye gördüklerini duyduklarını ve duygularını şöyle anlatıyor:

- "Buvamı vurmuşla, buvam pek gözemiş. Selim Ağam 10- 11 yaşlarında, Mıstafa 6 aylık, ben de 4- 5 yaşlarındaydım. İkinci zamanında buvam vurulmuş. Aldıla geldile camın dibine. Yatakları, yastıkları yığdıla. Bana diyorlar ki:

- "Hadi var da bubana sarıl"

Meğerse babamı söylendirip ara sıra durumuna bakcaklarmış. Buvam bugün vurulmuş, taaa ertesi gün kuşlukta at arabasıyla Arpa Deresi'nden götürmüşle. Davşanlı'da Cinnoğlu varmış, hükümet arkadaşı yardımcı olup Kötaya'ya kadar götürmüş, beş gün durmuş Kötaya'da. Golunu kesmişler. Doktor golunda sanırmış, böğrüne bakınca

yaralı yerine parmağı gidi vermiş. Bubam:

- "Golumu kestikten sonra ha ölmüşüm ha kolsuz kalmışım ne farkedir" demiş.

Mezarı Kötaya'da galdı şimdi. Nasıl getircen cenazesini oğlum, araba yok, yol yok. Hüseyinnen Arfe, Hafızlan Ayşe, Canip'in karısı, Harun Ağa, Hamdi koca kızlan Ahmetin kardeşi, Bedirlen Süleyman hep gurbette kaldıla. Babam vurulduğunda çocuktum dedem 60 yaşındaydı. Etrafında dolandır. "Babacık babacık" diye sarılırdık dedeme. Baba diyenlere özenirdik. Talip Ağam vardı Allah var ya çok baktı bize. Selim Ağam, bubamın vurulduğunu görünce, korkudan yüzünde tiki kaldı. Hep elini, yüzünü oynattı durdu. Mıstafa 6 sene Bursa hapisanesinde yattı. Cezasını bitirdikten sonra köye geldi. Haçcabam "Çocuğum va" diye tekrar kocasının evine gitti. Bu kadar olaylardan sonra tekrar kavga ettiler mi? Bilmiyom. Amannn etseler n'olcek, bubamın başını yedile. İnsan ağlayıp ağlayıp ikide bir bubasının evine kaçâ mı? Hüseyinnen Müse Yengemin Sağırlan avlusunda evleri vardı, şimdiki samanlıkta. Bütün milleti toplar buvamin türküsünü yakardı:

Haçcam gabak pişti mi?
Mustafa'm kundağa düştü mü?
Al benizli Nazîf'im
Kara yerlerde şişti mi?

Selim'im camdan bakıyor
Zekiye'm yüreğimi yakıyor
Mustafa'mı sorarsanız
Beşiklerde yatıyor.

Çakmaklı'nın taşları
Nazîf Oğlan'ın kaşları

Kabakçı Haçça değil mi?
Her belânın başları

Dam arası kaldırım
Kan ile doldu baldırım
Gençliğimi kül ettin
Ölümü de bâli galdırın

Karagöz'ün camları
Kaldır Zekiye'm camları
Çakır gözlü Nazîf'im
Nasıl verdin canları

Şu giden kimin oğlu
Cebi karanfil dolu
Muhtar Nazîf'i kim vurdu
O da dik parmağın oğlu

Dere bunarın çayırı
Çıkamamış bayırı
Ali Ağa'yı sorarsan
Güveysine gayırı

Kökgurdan'ın ormanı
Deli Ömer'in yorganı
Çakır gözlü Nazîf'im
Sağır Hatça'nın gurbanı

Karagöz'ün bağısı
Kökgurdan'ın ovası
Kara toprak altında
Şu Yörgüç'ün ağası

Bacama kuşlar konsun
Emine'm evde dursun
Selam söylen Nazîfe'ye
Üç güne koca bulsun

Arabamın tekârı
Talip oğlan bekârı
İnişten Şerîf'i sorarsan
Nazîf oğlanın bekârı

Kunduram eşikte kaldı
Mustafa'm beşikte kaldı
Gül benizli Emine'm
Üç çocukla dul kaldı

Emine'min saçları
Yeller eser dolaşır
Çakır Gözlü Nazîf'im
Dilden dile dolaşır

Renklerin ve Desenlerin Dili

İbrahim ESEN

Tavşanlı Öğretmenevi Müdürü

Bir başkadır Anadolu'da kadın... Kentte de olsa, köyde de olsa, yaylada da olsa...

O konuştuğu zaman hayat konuşur sanki. İçinden geldiğinde söylediği zaman; dünyanın en saf, en duru, en yalın ve fakat en anlamlı en güzel sözcükleridir dökülen...

Anadolu'da kadınlar susar, ya da susmak zorunda kalırsa; işte o zaman renkler dile gelir, işte o zaman çizgiler, desenler dile gelir. Anlayan için bunlar sessizlik içinde sesler, bir başka deyişle suskun dudaklardan dökülen çılgınlardır. Kader diye kabullendiği emsalsiz bir teslimiyetin cilvelerini kıvanç ta olsa, keder de olsa dudağından önce gönlüne ardında da kınalı parmaklarına taşıdığı haykırıslardır. Bu sessiz çılgılık bazen bir oya, nakış, bazen bir kilim ya da halı olarak çıkar karşınıza.

Pek çoğuna sorarsanız duygu ve düşünceler ancak yazı ile anlatılır, sözle ifade ve anlam yeteneği kazanır. Ama okumamış, okuyamamış ve ya okutulmamış Anadolu kadını yazıdan yoksun olunca kaderin tezahürü saydığı duygu ve düşüncelerini tarihin derinliklerinden imbik imbik süzülerek gelen engin kültürüyle yoğrulmuş ve şekillenmiş renklerle, motiflerle, desenlerle ifade etmiştir. O yüzden Anadolu'da bir tek desen, bir tek çizgi, bir tek şekil

yoktur ki anlamı olmasın. En sıradan gibi görünen oyada, en basit bir yağılıkta, en az emek verilmiş gibi gelen çorapta bile derin bir anlam, bir mesaj gizlidir. Araştırmacı M.Önder'in ifadesiyle "Anadolu kadını tezgahının, gergefinin başına geçmeye görsün, bir kitap dokur ve bu kitabı ancak o dilden anlayanlar okur."

Anadolu kadının bir başka özelliği ya da güzelliği de renklere yüklediği anlam, incelik ve ustalıktır. Dünyanın hiçbir yerinde Anadolu kadını kadar estetiği, hayat tarzını ve inancını kıyafetiyle bütünleştirebilmiş bir başka örneğe rastlayamazsınız. Dünyanın renk, desen uzmanlarını bir araya getirseniz, modacılarını toplasanız ve Anadolu coğrafyasının maddi ve manevi unsurlarını tek tek anlatsanız ve deseniz ki bir kıyafet ortaya koyun; Anadolu kadının zerafetini ve zenginliği yakalayamazlar.

Başlığından ayağına mesaj ve anlam yüklüdür Anadolu kadının kıyafeti. Uzaktan bakıldığında kimliğini okursunuz sanki, Siyahtır bağladığı başlık anlarsınız ki genç kızdır, üstüne bir al kuşak mı sarmış; vardır gönlünü kaptırdığı. Gök bağlama mı var başında erkeği gurbette ya da askerdir, boz bağlaması mı var, duldur. Edebi gereği erkeğin önünü ve yolunu kesip geçmez Anadolu kadını, bekler yolun kıyında

erkek geçsin ki geçeyim diye. Bekleyende gök bağlama ya da boz bağlama varsa başlıkta civanmert Anadolu erkeği bekletmez onu, geç der, erkeğinin olmayışının mağduriyetine incelikte cevap vererek.

Anadolu kadının manevi dünyasını, konuşmayan halini, susarak söylediklerini iyi bir kulakla değil, iyi bir gözle duyabilirsiniz ancak. Çünkü ondaki anlam zenginliği ve güzelliği kimi zaman bir kilim olup çadırın köşesinde, kimi zaman bir halı olup bir sedirin ötesinde, kimi zaman heybe olup kolunda, kimi zaman çarık olup yolundadır. Bazen o ifade bütünlüğünü kuşak olarak bele sarılmış, bazen çorap olarak ayağa giyilmiş, bazen de bir mendil olarak ele alınmış görürsünüz.

Erdem ve yücelik yalnızca işleyende mi, onu okumak, onu anlamak, onu kavramak bir başka ululuk değil mi?

Kısaca Anadolu'da renk demek, desen demek; özlemi, inancı, sevgiyi ilmik ilmik dokumak demektir.

Kıbrıs Gazisi

İsmail Yaman'ın Anıları

**İsmail Yaman 1953 doğumlu.
Gümüşgölcük köyü/Tavşanlı
Görüşmeyi yapan:
Ömer Faruk Dinçel
Görüşme Tarihi 26/04/2007**

"Acemi birliğim Isparta Eğirdir Dağ Komando Eğitim Okuluydu. 53/3 Devre idik. Dağıtım yapıldı. Bolu Dağ Komando Tugayı'na gittik. Bir süre sonra alt devrelerimiz geldi. Bu arada Kıbrıs'tan da "Makarios kaçmış " diye haberler geliyordu. Olaylar çıkmış Kıbrıs'ta. Birkaç gün sonra subaylarımız toparlanmamızı istediler bizden. Nöbetçi ve yemekhanedeki görevliler hariç tugay olarak birlikler halinde ve konvoy olarak

Ankara'ya gittik. 1 gece Ankara'da kaldıktan sonra Konya üzerinden Mersin/Ovacık'a gittik. Oraya vardığımızda akşam saat 8.00- 8.30 sularıydı. 7'nci aydı. Su almak için mataralarınızı toparlayın dendi. Zira kimisinin matarası yoktu. Kimisinin ise çatlağı. Bölük komutanı Kıdemli Yüzbaşı, Diyarbakırlı Şahin Atlı idi. Daha Mersin'de iken sigara içmenin ve ateşin yasak olduğu söylenmeye başlandı. Tıraş olmayın dendi. Bize sadece Kıbrıs'ta işlerin karıştığı söyleniyordu. Hava karardığında akşam yemeği olarak kumanya dağıtıldı. Kumanyalarımızı yedik.

Cephaneleri erlere taksim ettik. Bende MG-3 makinalı tüfek vardı. Şarjörlerine mermi bastık. Üç kişi görevliydik. Ben, nişancı yardımcısı Zonguldaklı Mustafa Tekin ve cephaneci vardı. Hazırlıklar yapıldı. Uyku tulumlarını aldık. Kore'den gelen bir asteğmen vardı. Ona "Bir hareketlilik var, bunu bize açıklarmısınız komutanım?" dedik. O da "Kıbrıs'a çıkarma yapılacağını hazırlıkların bu nedenle yapıldığını" söyledi. Biz Kıbrıs'a çıkarma yapılacağını ondan öğrendik. Hareket noktasına gittik. Helikopterler çalışır vaziyeteydi. Helikopterlere

İsmail Yaman Kıbrıs'ta asker iken

bindik. Her helikoptere 12 kişi biniyordu. Sağ ve sol kapılara keskin birer nişancı ve başında da bir takım komutanı olmak üzere 12 kişi bindik. Uçaklar da havaalanından kalkmaya başladılar. Bizim hareket noktamız havaalanına yakındı. Helikopterler boş bir arazide idi. Helikopterimiz havalandı. Belli bir fite kadar çıktık. Bu arada yedek pilot "Arkadaşlar içinizde askerî marş bilen var mı?" dedi. Hep beraber Onuncu Yıl Marşını söyledik. Ardından moralimizi üst seviyede tutmak için birkaç marş daha söyledik. Kıbrıs Harekâtının o andan itibaren başladığını öğrendik. Zonguldaklı Mustafa Gültekin, Burdur'dan Mehmet Kaya adında arkadaşlarımız da vardı yanımızda. Üç kişi bir silah başında görevliydik. Hava ise daha yeni yeni aydınlanmaya başlıyordu. Altımızdaki denizde ise çıkartma gemileri sanki küçük birer ev gibi görünüyordu. Uçaklar ise üstümüzde bir ara yön değiştirdiler. Meğer bizim çıkarma yeri olarak Kıbrıs'ın Türkiye'ye bakan Girne kısmı yani adanın kuzeyi planlanmış fakat daha sonra taktik değiştirilip adanın güneyine Beşparmak dağlarının güneyine indirilmeye karar verilmiş. Pilota sorduğumuzda bize bunları söylemişti. Aynı zamanda pilotlar arasındaki telsiz konuşmalarından anlaşılıyordu. İndirme yerine yaklaştığımızda aşağılardan ateş gelmeye başladı. Bunun üzerine bizim uçaklar yukarıya doğru yükseldiler. 20 Temmuz 1974 tarihiydi. Yani harekâtın ilk günü...

İsmail Yaman (Kıbrıs Gazisi)

İlk harekâta bir iki uçağımızın kanadına isabet aldığımızı öğrendik. Beşparmak Dağlarının Girne üzerinden, Keskin sırt denilen bir yerin üzerinden güney tarafa geçtik. Paraşütçüler Beşparmak Dağlarına atlamaya başladılar. Kırını denilen bölge vardı. Açılan ateşten dolayı tarlalardaki samanlar yanmaya başlamıştı. Komutanlarımız bize; "Yere atladığınızda önce silah arkadaşlarınızı bulmaya ve bir araya gelmeye çalışın" talimatını verdiler. Yani Nişancı, Nişancı yardımcısı ve Cephanece olarak bir arada olacaktık. Ondan sonra da "Savunma ve gizlenme konumuna geçin" dendi. İndiğimiz yer, Beşparmak Dağlarının güneyi idi. Helikopterlerden tam teçhizatlı olarak aşağıya atladık. Topuk, diz ve kalça hareketi olarak aşağıya yere iniş yapıyorduk. Askeri boşaltan helikopterler Mersin'e geri dönüyordu. İnişimizden 6 veya 7 saat sonra Tabur Komutanı Yarbay Cemal Erüç Paşa gelmiş ve "Bölük komutanınız nerede?" diye sormuş. Biz de "Beşparmak Dağlarında Bölük Komutanı ile daha karşılaşamadık"

dedik. Çünkü o anda Beşparmak Dağlarında tugay ile irtibatımızı kurulamıyordu. Askerin üzerinde telsiz vardı fakat irtibat sağlanamıyordu. Bir asteğmen bir de kıdemli başçavuş vardı yanı başımızda. Aracın içinde bunlar vardı. Sima olarak tanıyorduk subaylarımızı. Rütbeleri ise yoktu. Kıbrıs savaşında komutanlarımız rütbelerini takmamışlardı.

Beşparmak Dağlarının eteklerinden yukarıya doğru ilerlemeye başladık. Bizim birliğimiz; Bolu Komando Tugayı, Birinci Tabur, Birinci Bölük olarak harekete geçti. Bolu Komando Tugayı olarak 4 tabur Beşparmak Dağlarına inmiştik. Yaylın ateşi devam ediyordu. Rumlar mevziler arasında haberleşme düzenleri kurmuşlardı. Rum mevzilerinin sadece mazgal delikleri ve girişi görülmüyordu. Üzerleri ise ot ve çimen kaplamış vaziyetteydi. Mevzilerin içinde ranzalar vardı. Harekât sırasında Burdurlu Mehmet adındaki bir arkadaşım sol dizinden yaralandı. Bir kayanın dibine yatırdık ve yaralanan dizini sardık. Biz ilerlemeye devam ettik. Ona "Dönüşte seni alırsız" dedik. Arazi dalgalı ve sarp

idi. Yukarıya doğru ilerledik. Her iki koldan Türk askeri ilerlemeye başladı. İlerleme sonrasında zirvede buluşuldu. Bu sırada irtibat kurulamıyordu. Haberleşme işaret mermileri ile sağlandı. Birinci günü akşamı idi. Saat ise 10.30-11.00 sularıydı. Böylece bir yanlışlık veya her iki Türk askeri arasındaki çatışma önlenmiş oluyordu. Hem kuzeyden hem güneyden askerimizin ilerlediği anlaşılıyordu. Zirveye çıktığımızda Rumların tank erleri ve çevresinde nöbet bekleyen askerleri vardı. Gece karanlıktı. Bizim komutan askerleri görevlendirdi. Kayserili bir arkadaşımız vardı. Santral denilen kulübeye girip haberleşme hatlarını kesmeyi başardı fakat Rumlar onu orada şehit ettiler. Fakat görevini başarıyla yapmıştı. Orasını çembere aldık. 1 saat 40 dakika içinde orasını ele geçirdik. Araziyi bilmiyorduk. Orayı aldıktan sonra buranın kuzeyinde Ayhristomas adında bir manastır vardı. Kendi aramızda burası kale diye geçerdi. Rumlar burada karargâh kurmuşlardı.

Birinci günün gecesini Beşparmak Dağlarındaki mevzilerde geçirdik. Devamlı ateş açılıyordu. Silahlar susmuyordu. Yanımızda bulunan peksimetlerden yedik. Sert ve kuru idi. Ağzımızda önce ıslatıyor sonra yiyebiliyorduk. Üzerimde Colt tabanca vardı ve MG-3 kullanıyordum.

İkinci günü sabah olmadan ve hava aydınlanmadan ilerlemek zorundaydık. Hedefimiz Ayhristomas Manastırıydı. Komutanlarımız burasının alınmasını istediler. İkinci günü İkinci Bölük Komutanımız Teğmen Oğuz, **şehit düştü. Bu ilk şehidimizdi. Onun şehit olduğu yere Oğuz Dağları**

adı verildi. Onun şehit haberini öğrendiğimizde moralimiz oldukça bozulmuştu. Sonra Manastır Taarruzu başladı. Çembere alındı. Yaklaştığımızda ateş açıldı. Onlar da ateş etmeye başladılar. Manastır zirveye yakın bir yerde idi. Dipten yaklaştık. Çemberi iyice daralttık. Saat 6.30 civarında Manastır'ı teslim aldık. Burası aynı zamanda Makarios'un yazlığıymış. Yanımızda Kıbrıslı Mücahitler de vardı. Bunlar bölüklere dağıtılmıştı. Bizlere yardımcı oluyorlardı. Türk köylerinden geçtik. Bu köyler çok bakımsız ve Rum köylerine göre çok geri kalmışlardı. Uzaktan bakıldığında bile bu Türk köyleri belli oluyordu. Gece Rumlar'a ait tanklar imha edildi. Gecenin karınlığında zirveden alevin ateşi görünüyordu. Rum mevzilerinden birine geldik. Mevzinin mazgalı topçu ateşiyle göçmüştü. Arkadaşım içeriye bir el bombası attı. Dumanlar çıkmaya başladı. İçerden Rum askerlerinin bağırışmaları duyuldu. 5-6 kişi dışarıya çıktılar. Onları esir aldık. Bir arkadaşımız içeriye girdi. İçerde ranzalar vardı.

Üçüncü günü Ayhristomas Manastırının doğusuna bakan geniş bir kuleden bizim birliğe ateş gelmeye başladı. Bu sefer bizim birliklerimizin yönü kuleye doğru yöneldi. Bu kuleye doğru ilerlerken 4 arkadaş şehit düştü. Kule alındı. 6 kişi varmış içerde. Hepsisi de imha edildi. Üçüncü günü akşamı Boğazköy'e doğru bizi yönlendirdiler. Yiyecek ve su yoktu yanımızda. Hava da çok sıcaktı. Devamlı keçi boynuzu yiyorduk. Mücahitler bize tankerlerle su getirirlerdi. **Boğazköy'de Rum askerleri**

kaçarken bizim Türk gençlerini kaçırpı işkence ettiklerini öğrendik. Bunun üzerine Boğazköy'e yerleştik. 1-2 tim köyde bırakıldı.

Dördüncü gün Boğazköy, Kırnı, Omorfo, Lefke yönünde görevlendirildik. Omorfo istikametine giderken iki tane pikap aracın üzerinden sivil giyimli Rum askerleri görüldü. Bizim askerlerin önünden geçerken selam verdiler. Bizim komutan onlardan şüphelenip araçlarını durdurdu. Araçların içleri arandı. Araçlardan 22 tane silah çıktı. O Rumları esir alıp esir kampına gönderdik. Yerleşim yerlerinde aramalar yaptık. Türk köyünde iken evin birinde banyodaki küvetin içinde biri 4, diğeri 6 yaşında iki Türk çocuğunun öldürülmüş olduğunu gördük. Bazı evlerin de kapı kollarına bubi tuzakları yerleştirmişlerdi. Bazı arkadaşlarımız yaralandılar. Lefke istikametinde yol üzerindeki yerleşim yerlerini arayarak ilerledik. Bazı yaşlı Rumlar kaçamayıp evlerinde kalmışlardı.

Beşinci gün birliğimiz Lefke yakınlarına konuşlandırıldı. Bir okulun bahçesinde kaldık. Bölük komutanımız, Tabur Komutanımız olan Cemal Erüç'e tekmil verdi. Tabur komutanımız tahmin edilenden daha az şehit olduğunu öğrenince arkasını dönüp gözümüzün önünde ağlamaya başladı. Kısa bir süre sonra tekrar yüzünü bize döndü. Bunu büyük bir başarı olarak değerlendirdi. Bu komutan ikinci harekâta sol omzundan yaralanmıştı ve askerin moralini bozmamak için yarasını bir gün boyunca gizlemişti.

14 Ağustos günü Girne, Gazi Magosa limanları alındı ve İkinci harekâta geçildi. Zırhlı birlikler ve tanklar Lefkoşa istikametine

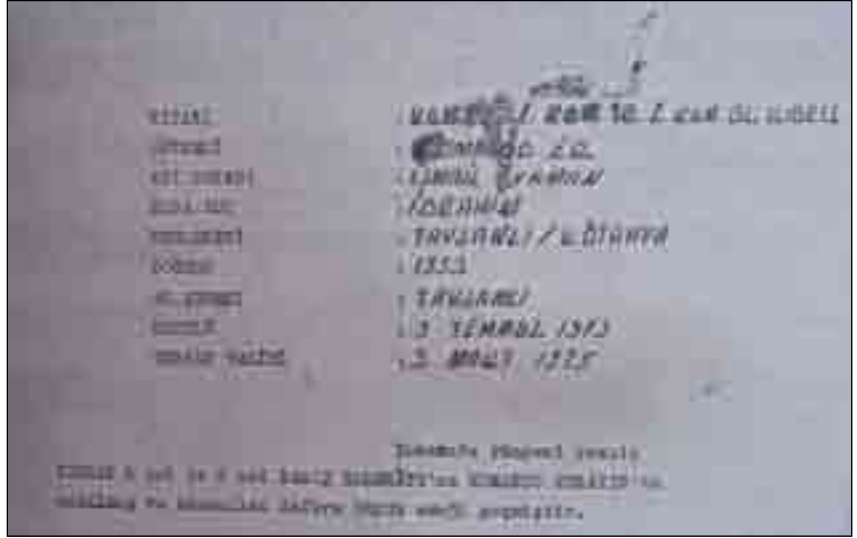
doğru ilerlemeye başladılar. Tanklardan biri mayına çarpıp imha oldu. Personel ise kurtuldu. Biz bunları telsiz haberi ile öğreniyorduk. İkinci harekât hız kazanınca ABD harekâtın durdurulmasını istemiş. Bir gemisini de Kıbrıs açıklarına göndermiş. Gemi açıkta olayları izlemiş.

Rumlar Türk gençlerini kaçırıp İngiliz üssüne götürmüşler. Biz ise ilerliyorduk. Akşam karanlığında ilerleyip gündüz ise mevzileniyorduk. Lefke'ye kadar olan bölgede Rumların etkisi kırıldı. İngiliz üssüne yaklaştığımızda harekât yavaşladı. Kutsevenli köyü üzerinde St. Hilaryon kalesi vardı. Burası bir manastırdı fakat Rumların askerî karargâhı olarak kullanılıyordu. Biz burayı ele geçirdikten sonra bu manastırda iki ay konuştuk. Bazı birliklerimiz ise Maraş yönünde idi. Ateşkes olacak diye haberler gelmeye başladı. Sonra ateşkes oldu. Sadece ilk gece her iki taraf ta ateşkese uymadı. Sabah aydınlanınca her iki taraf ta ateşkese uygulamaya başladı. Barış gücünün helikopterleri havadan ateşkesin uygulanıp uygulanmadığını kontrol ettiler.

Kıbrıs'ta 8 ay 20 gün kaldım. Ailemle mektuplaşarak haberleşirdik. Mektubu yazıp subaya verirdik. O da Türkiye'ye gönderirdi. Mektuplarda kod numarası vardı. Türkiye'den gelen mektupları ters çevirip tekrar kullanıyorduk. İlk mektup Türkiye'den 45 gün sonra geldi. Mektupta sadece iki cümle yazıyordu; "Hayatta mısınız değil misiniz?". Sadece iki cümle. Tedavi amaçlı Türkiye'ye giden gazilerimiz vardı. Ben mektuptaki bu cümleyi okuduktan sonra yanımda bulunan Mustafa adındaki Zonguldaklı bir arkadaşım beni teselli etmeye başladı.

St. Hilarion Kalesi/Kıbrıs

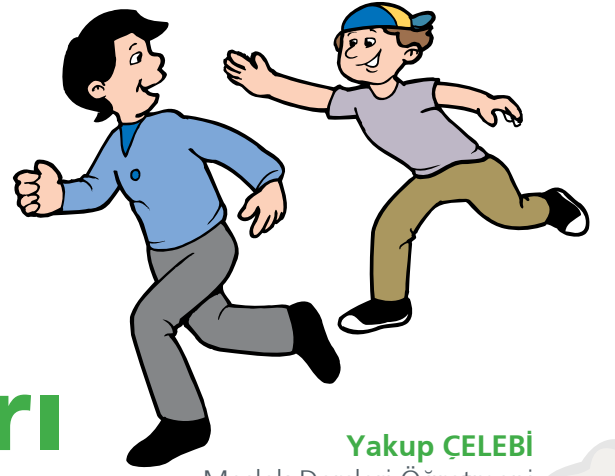

İsmail Yaman ile ilgili belge

Mevziye asteğmen geldi. "Yaman n'oldu?" dedi. Ben de; "Komutanım mektup geldi" dedim ve mektuptaki yazarları da komutana gösterdim. Türkiye'de benden ötürü öldü haberi duyulmuş. Ben de mektubun cevabını yazıp Türkiye'ye aileme gönderdim.

Terhis olacağım zaman Gazi Magosa'ya geldik. Bölük yazıcısı terhisi gelenleri söyledi. Mavi berelerimizi sevincimizden havalara attık. Kütahya'nın Altıntaş ilçesinden Murat Karagözü ile beraber geldik. Magosa

kalesinde 10-15 dakika kadar dolaştık. Diğer taburlardaki askerlerle karşılaştık. Erkin adlı savaş gemisiyle Mersin limanına geldik. Türkiye'ye iner inmez askerlerimiz vatan toprağını öpüyorlardı. Daha sonra Kütahya'ya geldim. Kütahya'dan da Çobanköy yol ağzına geldim. Çobanköy'den Gümüşgölcük'e doğru traktörle götürdüler bizi. Hatta yanımda Hacılar da vardı. Hacdan dönenlerle birlikte gittik. Evin önünde kurban kesildi. Komşular da bizim evde toplanmışlardı."

Yakup ÇELEBİ

Meslek Dersleri Öğretmeni

Bir Zamanlar Köprücek Köyünde Oynanan Çocuk Oyunları

Dokuz kiremit

Çocuklar iki guruba ayrılır. Gurubun birisi ebe olur ve dokuz parça kırık kiremidi üst üste dizerler. Diğer gurup ise, küçük bir topla bu kiremitleri düşürmeye çalışır. Ebe gurup, kiremitleri düşüren gurubu kovalayıp, topla vurur. Bu arada kaçan gurup, kiremitleri vurulmadan tekrar dizerse oyunu kazanır, vurulursa kaybeder.

Çelik- Çomak (Mert, Melti) oyunu

Biri kısa öbürü uzun iki değnek ile oynanır. Ebe olan kişi, büyük değnek ile küçük çeliği vurup, uzak bir yere atar. Diğer kişi ise, yakalamaya çalışır. Yakalarsa sıra ona gelir, yakalayamaz ise çeliği başlama noktasına atar. İsbet ederse yine sıra onundur, edemez ise, aradaki mesafe ölçülüp, puan olarak, atan kişiye yazılır.

Aça kapıyı bezirgan başı

İki oyuncu, ellerini yukarı kaldırıp, birleştirir. Bir gurup çocuk ta altından "aç kapıyı bezirgan başı ben geldim" diyerek geçer. Ebelerden biri, kimin boynuna elini geçirirse, o ebe olur.

Yüzük oyunu

İki gurup şeklinde oynanır. Bir gurup, çorapları yere serer ve altına gizli yüzüğü saklar. Karşı tarafın, üç adet çorabı yerden

kaldırma hakkı vardır. Yüzüğü bulurlar ise sıra onlara gelir. Eğer bulamazlar ise, oyunu karşı taraf kazanır.

An taşı oyunu

İki gurup yapılır, içlerinden birer kişi an taşı olur. Yine iki kişi, tartışarak bu taşları (kişileri) değişik yerlere çekerler. Antlaşma olmayınca, muhtar çağırılır. Kararı muhtar verir.

Elden gavgımeç oyunu

İki gurup olunur. Bir gurup engel olur, diğer gurup ise bu engelin üzerinden atlar. Eller üst üste açılarak birleştirilir, atlayacak kişi üzerine basarak atlar. Engelleri aşır, atlayamazlar ise, yere onların gurubu çömelir.

Takke kapma oyunu (Mendil kapmaca)

İki gurup olunup, karşı karşıya geçilir. Ortada bir kişi elinde şapka ile durur. Her iki taraftan iki kişi, koşarak, takkeyi kapmaya çalışır. Takkeyi kaptan oyuncu, ödül olarak diğer rakibini de kendi takımına kazandırır. Oyun, takımın birinde oyuncu iyice bitinceye kadar devam eder.

Üşüdüm oyunu

İki gurup karşılıklı durur. Birinci gurup şöyle bağırır:

- "Üşüdüm, üşüdüm, a benim canım üşüdüm" öbür taraf:

- "Kürkünü giy, kürkünü giy.

A benim canım kürkünü giy" der. Birinci gurup:

- "Kürküm yok, kürküm yok. A benim canım kürküm yok" der. Öbür taraf:

- "Alsana, alsana. A benim canım alsana" diye sorar. Birinci gurup yine:

- "Param yok, param yok. A benim canım param yok" der. Guruplar yer değiştirerek oyuna aynı şekilde devam edilir.

Mendil saklama

Bir gurup çocuk el ele yapışıp, halka olur ve yere çömelir. Ebe olan çocuk:

- "Al satarım, bal satarım, ustam ölmüş ben satarım." diyerek etraflarında döner. Dönerken elindeki mendili bir arkadaşının arkasına bırakır. Bıraktığı kişi görürse, ebeyi kovalar. Görmez ise, ebe bir tur daha atıp, o kişiyi kovalar ve o kişinin yerine oturur. Bu oyunda ebe, dikkatsiz ve yakalanan kişi olur.

Aşık oyunu

Bir halka (daire) çizilir. Hayvanların aşık kemiği ile oynanır. Çocuklar aşıklarını, dairenin içine koyarlar. Sıra ile, belirli bir uzaklıktan aşıklar atılır. Kim aşıkları dairenin dışına çıkartabilirse, aşıklar onun olur.

Köse köse oyunu

Oyuncunun birisi içi su dolu bir kabın üzerine eğilir. Ağzını

suyun içine sokar yanındakiler şöyle der:

-“Köse köse kös bıyık
Altı sakal, beş bıyık,
Köse senin sakalını,
Yolayım mı?, yolayım mı?
Köse, Köse!

Seni Ali’ye verelim mi?”

Ebe şöyle cevap verir:

-“İlh” Yanındakiler yine seslenirler:

-“Köse köse kös bıyık
Altı sakal, beş bıyık,
Köse senin sakalını,
Yolayım mı?, yolayım mı?
Köse köse!

Seni nişanına verelim mi?

Ebe cevap verir:

-“Hee”. Bu cevap duyulduğunda ebe değiştirilip, oyuna bu şekilde devam edilir.

Dektirme oyunu

Sopa ile oynanan, çok eski bir oyundur. Sopalar sektirmek suretiyle ileriye doğru atılır. Sopasını, sektiremeyen oyuncuya ceza verilir. Ceza alan oyuncunun şapkası yere konur, eskiyinceye kadar sopa ile vurulup, delinir.

Fisil

Oyuncular oturup, halka yaparlar. Dizler yukarı kaldırılır ve birleştirilir. Ebe olan kişi halkanın ortasında durur ve dikkatlice arkadaşlarını izler. Bir mendil, ebenin göremeyeceği şekilde, dizlerin altından dolaştırılır. Bu arada şöyle bağırılır:

-“Fisil geldi, fisil geçti, şimdi buradan, geldi geçti.”

Ebe, mendili bir arkadaşında bulursa, arkadaşları: “Ayşe fisilini buldu” diye bağırırlar. Eğer bulamaz ise; “Ayşe fisilini bulamadı” diye bağırırlar. Kendisinde mendil bulunan kişi ebe olur ve oyun böylece devam eder.

Topla vurma oyunu

Öküzün, deri ve tüyünden yapılan bir topla oynanan eski bir oyundur. Samandan bir daire çizilir ve ebe olan gurup, bu daire içine girer. Daire içindekiler, dışarıdaki gurubu topla vurmaya çalışır. Hepsini vururlar ise, guruplar yer değiştirir.

Nal oyunu

Bir çukur kazılarak, içine nal konur. Bu nal, keskin taşlarla çıkartılmaya çalışılır. Nalı taşla vurarak, çukurdan çıkarmayı başaran kişi oyunu kazanır.

Düğme oyunu

Düğme yere bırakılır. Oyuncular, ellerindeki taşlarla, düğmeye vurarak çevirmeye çalışır.

Düğmeyi çeviren kişi, oyunu kazanır.

Kaldır-Çat oyunu

Oyuncular, ellerindeki değnekleri havaya atarlar. Değnekler, yere üst üste düşerler. En altta kalan değnek sahibine ceza verilir. Ceza alanın mendil ve takkesi, sopa ile dövülür.

Cungurmece binme

Cungurmec; ip ile yapılan bir tür salıncaktır. Köyümüzde yapılan düğünlerin ertesi günü ikindi vakti, gelin ve arkadaşları, Şaşlık Dağı’nın eteğinde bulunan, “Kızlar Kabacı’na” giderek eğlenirler. Burada cungurmece binilir ve çeşitli oyunlar oynanır. Bu esnada köyümüze has deyişler atılır. Damat, sağdıç ve seymenler de biraz yukarıda durup, deyişlerde isimleri söylendiğinde, silah patlatarak eğlenceye dahil olurlar. Bu deyişlere örnekler:

-“Atlamayo, patlamayo, İsmail oğlanın tüfeği Patlamayo

Yapra deheen!

İrafta terezi,
İçinde çerezi,
İsmail oğlanın,
Gırmızı kirezi.
Yapra deheen!”

Gımiştık oyunu

Küçük bir çukur kazılır. Bir çam kozalağı, değneklerle bu çukura itilmeye çalışılır. Kim kozalağı çukurun içine koymayı başarsa, oyunu kazanır.

Kibrit oyunu

Bir masa üzerinde, bir kibrit kutusunun, altına vurularak oynanır. Kibrit kutusunu dikey olarak düşüren puan kazanırken, yatay olarak düşüren, puan alamaz.

Beş taş oyunu

Beş tane taş ve altı oyun üzerinden oynanır. Oyuncu her defasında, elindeki taşı yukarı fırlatarak, birer, ikişer, üçer, dörder taşları eline alır. Beşinci oyunda, taşları elinin üzerinde durdurur. Altıncı oyunda ise; baş ve işaret parmağını açarak, parmak uçlarını zemine değdirip, hem elindeki taşı yukarı fırlatıp, hem de diğer taşları tek tek bu parmaklarının arasından geçirir. Eğer bu kişi yanarsa ebe değiştirilir.

Çamur atma

Değneklerin ucuna çamur yapıştırıp, onları en uzağa atmak suretiyle oynanır.

Bu bölümde unutulmuş ve bilinmeyen oyunları ön plana çıkardık. Bunların yanında çocukların oynadığı; Misket, topaç, yakan top, üç taş, stop, sobe, ip atlama, seksek, ted, körebe, birdirbir, uzun eşek, tahterevalliye binme gibi oyunlar da köyümüzde oynanmaktadır.

Tavşanlı'nın Tarihi, Kültürü ve Folkloruyla İlgili Araştırma Kitapları

Dikenli Bahçe (1920-1966)
Bir Kasabanın Uyanışı
Yazarı: A.Kamil Güvenc
Basım yılı: 1972

Tavşanlı'da Zaman
Yazarı: Fevzi Coşgun
Basım yılı: 1997

Tarihi Kültürü ve Folkoru İle
Kızılçukur Köyü
Yazarı: Ömer Faruk Dinçel
Basım yılı: 2002

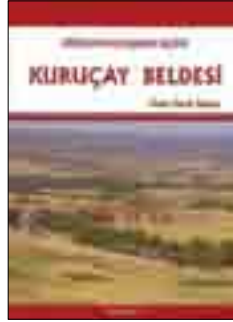
Linyit Diyarı Tunçbilek
Yazarı: Ömer Faruk Dinçel
Basım yılı: 2003

Tavşanlı Sanatçılar Ansiklopedisi
Yazarı: Mehmet Çetinkaya
Basım yılı: 2004

Efsane Kent Tavşanlı
Yazarı: Ahmet Urfalı
Basım yılı: 2004

Kuruçay Beldesi
Yazarı: Ömer Faruk Dinçel
Basım yılı: 2007

Köprücek Köyü
Yazarı: Yakup Çelebi
Basım Yılı: 2007

Milli Mücadelede Tavşanlı
ve Emet -Cevizdere Zaferi-
Yazarı: Ömer Faruk Dinçel
Basım yılı: 2007

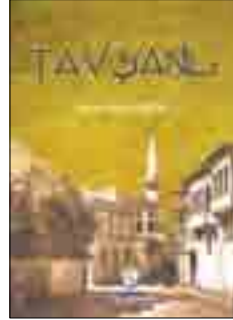
Bir Zamanlar Tavşanlı
Yazarı: Ahmet Urfalı
Basım yılı: 2008

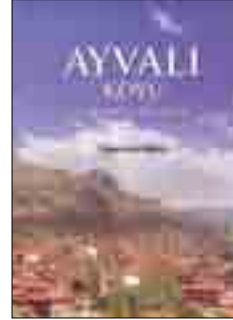
Tavşanlı Mevlevihanesi
Yazarı: Ahmet Urfalı
Basım yılı: 2008

Kabakçı Salih Efe
Milli Mücadeleye Adanan
Bir Ömür
Yazarı: Ömer Faruk Dinçel
Basım yılı: 2008

Tavşanlı
Yazarı: Ömer Faruk Dinçel
Basım yılı: 2009

Ayvalı Köyü
Yazarı: Ömer Faruk Dinçel
Basım yılı: 2009

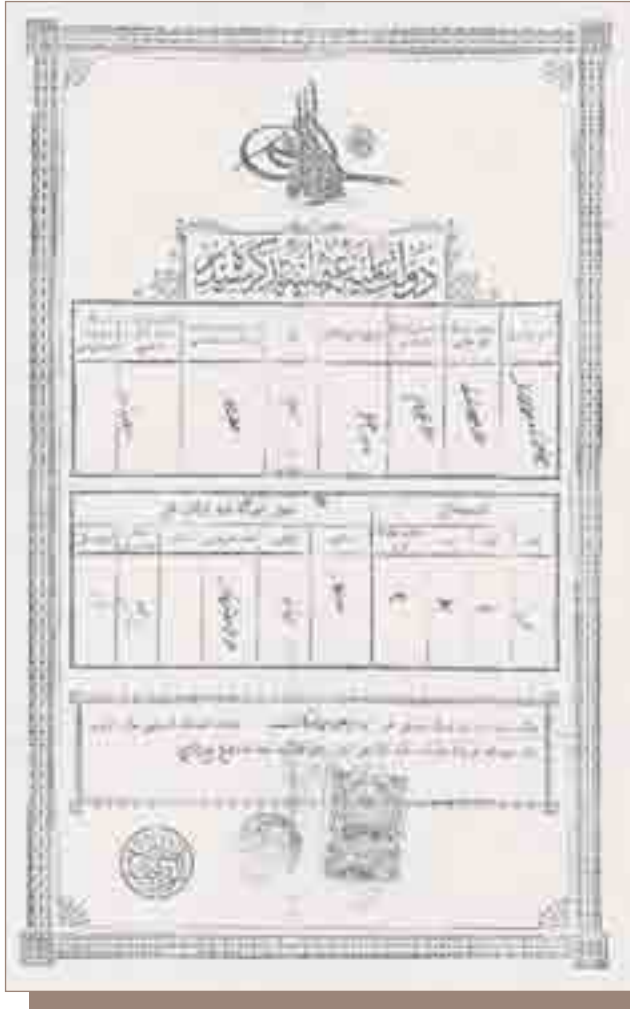
Geçmiş Zaman Kırıntıları
Tavşanlı Yörgüç
Araştırmaları
Yazarı: Ahmet Öztürk.
Basım yılı: 2010

Tavşanlı Tarihi 1
Yazarı: Hasan Efe
Basım yılı: 2010

Tavşanlı Şehir Rehberi
Yazarı: Metin Ertekin
Basım yılı: 2010

Nüfus Tezkiresi Belgesi

Tavşanlı'nın Hatıplar Mahallesinden 1859 doğumlu Hacıkadızâde Hacı Ahmed'in nüfus kağıdıdır.

II. ABDÜLHAMİD'İN TUĞRASI El-gâzi Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Tezkiresidir

Derecât ve Sunuf-ı askeriyesi	Müteehhil ve Zevcesi mütead-did olup olmadığı	Sanat ve Sıfat ve Hizmet ve İntihabı salahiyeti	Milleti	Tarih ve Mahalli ve Veladeti	Validesi ismiyle mahalli ikâmeti	Pederi ismiyle mahalli ikâmeti	İsim ve Şöhreti
	Zevcesi vardır	Hatib ve Neccâr	İslam	Tavşanlı 1275	Müteveffâ Zeyneb Hanım	Müteveffâ Hacı Hüseyin Efendi	Hacıkadızâde Hacı Ahmed Efendi

SİCİLL-İ NÜFUSA KAYD OLUNAN MAHALLİ						EŞKALİ			
Nev'i mesken	Mesken Numarası	Zokağı	Mahalle ve Karyesi	Kazası	Vilayeti	Âlamet-i farika-i sabite	Sima	Göz	Boy
Hane	67/1		Tavşanlı Hatıplar Mahallesi	Kütahya	Hüdâvendigâr	Tam	Siyah	Ela	Orta

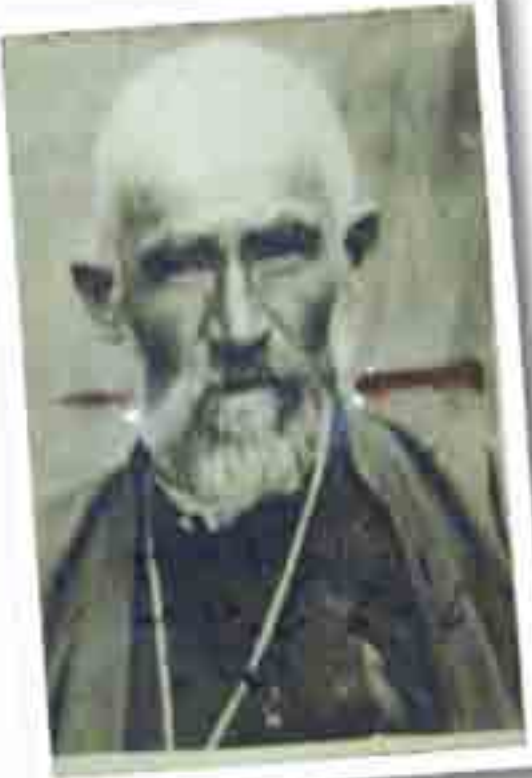
Bâlâda isim ve şöhreti ve hal ve sıfatı muharrer olan **Hacı Ahmed Efendi** Devlet-i Aliyye'nin tâbiyyetini hâiz olub ol sûretle ceride-i nüfusda mukayyed olduğunu müş'ir işbu tezkire i'tâ olundu. 17 Şubat 1351
Nezâret-i Umûr-ı Dahiliyye

18/05/1965 tarihli fotoğraf

29/10/1935 tarihinde 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı hatırası

Tavşanlı'nın Şapçı köyünden
Molla Ali'nin oğlu Molla Ali. 1927 yılı

Tavşanlı'nın Hatıplar Mahallesinden
Boyacızâde Galip'in oğlu Ahmed. 1926 yılı

Tavşanlı'nın Ayvalı köyünden
Hatunoğlu Mehmed'in oğlu
Serif. 1926 yılı

ÖZER LÂSTİKLERİ

Kasabamıza şimdiye kadar
hiç gelmemiş olan Eskişehir
ÖZER LÂSTİKLERİ
gelmiştir

Çok dayanıklı ucuz fiat ile satılmaktadır
birez çift almanız menfaatinız içabıdır

Satış yeri
Emniyet Hanında Doğancalı
HALİT KAHRAMAN

Tüccar Terzi

Ahmet ve Mustafa Ka-
vuncu kardeşler

Hernevi kumaş bulunur.
İsmarlama kostüm ve el-
bise uygun fiyatlarla
dikilir.

Sayın müşterilerini birkere
dönemeleri kendi menfaat-
leri iktizasındandır.

Melek Nakliyat ŞİRKETİ Yeni Yılınızı Kutlar

Mani Kardeşler
Cumhuriyet Meydanı
TAVŞANLI

Telefon : 96

SAYIN MÜŞTERİLERİMİZE

Ticarethanemiz Uzun çarşı
No. 14 de yeni mağazamıza ta-
şınmıştır.

Ağa - Mullard - Siera radyoları
Binbir Çeşit Tuhafiye Mağazası
Mustafa Baysal

MÜJDE

Bıçkı ve Doğramaevi açılmıştır.
Tomruk, Ağaç dilmeleri, kapı,
Çerçeve ve torna işleri.

VEYİS ATAĞ

Kütahya Caddesinde yeni yap-
tırdığımız ate'yemizde müşterile-
rinizin işlerini beklemekteyiz.

Türkiyenin en meşhur LEBLEBİSİ

Tavşanlıda yapılır.

Güveniş Lehlebi imslâthanesi
Tavşanlımın mükemmel ve
en büyük ticarethanesidir.

Siparişler günü gününe karşı-
lanır ve şevkedilir.

Telgraf : Şükrü Koyuncu
Tavşanlı

Opanöz Köyü Cami İçindeki Hat Yazıları

Bilâl-i Habeşi

Maşaallah.
Rumi 1323 (Miladi 1907)

Açıldıkça kapansın a'yünü a'dâ, bi hakkı Süre-i innâ fetahna (Açıldıkça kapansın İnna fetahna süresi hakkı için düşmanların gözleri)

Fallahü hayrûn hâfıza vehüve erhamü'r-râhimîn. (Allah en hayırlı koruyucudur. O merhamet edenlerin en merhametlisidir. Yusuf Süresi. Ayet: 64)

Küntü kenzen mahfiyyen fe ahabtû en u'refe fe halaktül hâlka li u'refe. (Ben gizli bir hazineydim, bilinmemi istedim, halkı bilinmem için yarattım. Hadis-i Kudsî)

Bende medfundur deyü Eflâke fahreyler zemin (Yeryüzü, -Hz. Muhammed. S.A.V- benim içimde medfundur diye bütün âlemlere övünür) Ol Resulü mücteba hem rahmeten lil âlemin. (O seçkin Peygamber, hem âlemlere rahmettir)

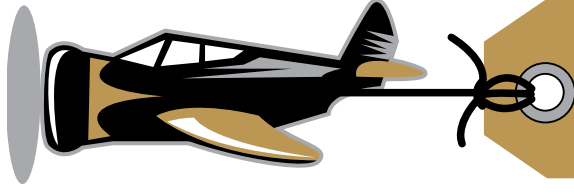
Kur'an-ı Kerim. Levläke lev-lâk. Lemâ halaktül eflâk. (Seni yaratmasaydım âlemleri yaratmazdım) Defter-i Kâfirin. Defter-i Mü'minin.

Innassalate kânet alal mü'minine kitabe'n mevkute (Şüphesiz ki namaz, mü'minler üzerine belirli vakitlerde kılınması gereken bir farzdır. Nisa Süresi Ayet:103)

Maşaallah Kâne.
Sene 1328 (Miladi 1912)

Tavşanlı Tayyaresi

Tavşanlı Tayyaresi, Tavşanlı halkının yaptığı yardımlar sonrasında alınmış ve Türk Hava Kuvvetlerine bağışlanmıştır. Bu tayyare Moymul çayırına inmiş ve burada halk tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. Daha sonra bu tayyarenin fotoğrafını içeren kartpostallar havadan halka doğru atılmıştır.

Tavşanlı Tayyaresi MS-147

Fransız Morane Saulnier firması tarafından üretilmiş üstten tek kanatlı bir eğitim uçağıdır. İlk uçuşu 1928'de gerçekleşmiştir. Fransa haricinde Guatemala, Yunanistan, Brezilya ve Türkiye'de de kullanılmıştır. Caudron C-27'lerin yetersiz kalması üzerine 1928 yılında 10 adet sipariş edilmiştir. Bu uçaklar Hava Okulu'nda görevlendirilmiştir. 1929'da da ikinci 10 uçaklık parti sipariş edilmiştir. 1933-1934 yıllarında ABD yapımı Consolidated Fleet'ler ile değiştirilmişlerdir. Elde kalan az sayıda uçak THK'na verilmiş ve 1942'ye kadar planör çekmede kullanılmıştır.(www.tayyareci.com)

Tavşanlı Uçağının Özellikleri

Mürettebat: 2

Motor: 1 x Salmson radyal pistonlu

Motor gücü: 120 HP

Kanat açıklığı: 10.96m

Uzunluk: 6.87m

Yükseklik: 3.68m

Azami hızı: 135km/h

Tavan: 4000m

Havada kalış süresi: 3.5 saat

Boş ağırlığı: 584kg

Azami kalkış ağırlığı: 850 kg.

